

Robert Šekli

SAVRŠENA PLANETA

SAVRŠENA PLANETA

Tog lepog junskog dana jedan visok, vitak, pristojno odeven, mlad čovek ušao je u prostorije Međuzvezdane putničke agencije. Ne osvrnuvši se, promarširao je pored kitnjastog turističkog postera koji je prikazivao Žetvenu svečanost na Marsu. Ogromna foto-freska raspevanih šuma na Triganijumu nije privukla njegovu pažnju. Prenebregao je i pomalo golicavu sliku jutarnjih obreda na Zmijonoscu II i stigao do pulta službenika za rezervacije.

"Želeo bih da rezervišem kartu do Tranaja", reče mladi čovek.

Službenik zaklopi primerak knjige Neophodni pronalasci i namršti se.

"Tranaj? Tranaj? Je li to jedan od meseca Kenta IV?"

"Nije", uzvratil mladi čovek. "Tranaj je planeta koja se okreće oko sunca istog imena. Hteo bih da rezervišem kartu donde."

"Nikad nisam čuo za nju." Službenik skide sa police jedan katalog zvezda, jednu uprošćenu zvezdanu mapu i jedan primerak vodiča Sporedne svemirske linije.

"Hm, da", reče on najzad. "Čovek nauči nešto novo svakog dana. Vi želite da rezervišete kartu do Tranaja, gospodine..."

"Gudman. Marvin Gudman."

"Gudman. Pa, izgleda da je Tranaj udaljen od Zemlje onoliko koliko čovek može da se udalji, a da i dalje ostane u Mlečnom putu. Niko ne odlazi tamo."

"Znam. Možete li da mi obezbedite prevoz donde?" upita Gudman sa prizvukom suzdržanog uzbuđenja u glasu.

Službenik odmahnu glavom. "Nema nikakvih izgleda. Čak ni vanredni brodovi ne odlaze tako daleko."

"Koliko blizu možete da me odbacite?"

Službenik mu uputi ljubazan osmeh. "Zašto se baktati s tim? Mogu da vas pošaljem na neki svet koji ima sve što ima i taj Tranaj, s dodatnim preimućstvima veće blizine, bagatelnih cena, pristojnih hotela, turneja..."

"Ja idem na Tranaj", reče Gudman smrknuo.

"Ali ne postoji nikakav način da se stigne tamo", počeo službenik strpljivo da objašnjava. "Šta, zapravo, želite da nađete? Možda bih mogao da vam pomognem."

"Možete da mi pomognete ako mi obezbedite prevoz što je moguće dalje do..."

"Je li posredi pustolovina?" upita službenik, premeravajući Gudmanovu neatletsku građu i učevnjačku pogurenost. "Dozvolite mi da vam predložim Afrikanusa II, jedan mlađi svet ispunjen divljim plemenima, sabljastim zubima, papratima-ljudožderima, živim peskom, aktivnim vulkanima, pterodaktlima i svim ostalim. Pohodi polaze iz Njujorka svakih pet dana i kombinuju krajnju opasnost sa potpunom bezbednošću. Imate jemstvo da za trofej ulovite jednog dinosaurusu, ili vam novac biva vraćen."

"Tranaj", reče Gudman.

"Hm." Službenik se ispitivački zagleda u Gudmanove stisnute usne i nepopustljive oči. "Možda ste umorni od puritanskih stega na Zemlji? Onda mi dozvolite da vam predložim putovanje na Almagordo II, biser Pojasa Južnog Grebena. Naš desetodnevni aražman sa svim uračunatim troškovima uključuje jednu ekskurziju kroz tajanstvenu almagordsku Kazbu, posete noćnim klubovima (prvo piće na naš račun), obilazak jedne fabrike zinta, gde možete da kupite prave zintalne kaiševe, cipele i torbice po fenomenalno sniženim cenama, a isto tako i posetu dvema destilerijama alkoholnih pića. Devojke Almagorda su lepe, temperamentne i osvežavajuće naivne. One u turisti vide najviši i najpoželjniji tip ljudskog bića. Isto tako..."

"Tranaj", reče Gudman. "Koliko blizu njega možete da me prebacite?"

Službenik mrzovoljno izvuče jedan svežanj putnih karata. "Možete da uzmete Kraljicu sazvežđa sve do Legisa II i presednete na Galaktički sjaj, koji će vas odbaciti do Oumea. Onda ćete morati da se ukrcate na neki lokal koji će vas, posle kraćeg zastoja u Mačangu, Inčangu, Pankangu, Lekungu i Ojsteru, ostaviti na Tung-Bradaru IV, ukoliko se negde usput ne pokrlja. Onda će vas jedan vanredni brod prevesti pored Galaktičkog vrtloga (ukoliko uspe da se probije pored njega) do Alumsridžije, s koje će vas poštanski brod prebaciti na Belismoranti. Pretpostavljam da poštanski brod još funkcioniše. Tako ćete prevaliti otprilike polovinu puta. Posle toga moraćete sami da se snalazite."

"U redu", reče Gudman. "Možete li da mi pripremite putne isprave do danas po podne?"

Službenik klimnu glavom, a onda upita gotovo očajničkim glasom: "Gospodine Gudmane, kakvo je, zapravo, mesto taj Tranaj?" "Jedna utopija", uzvratu Gudman, blaženo se osmehujući.

Marvin Gudman proveo je veći deo svog života u Sikirku, Nju Džerzi, varoši u kojoj su vlast držali ovi ili oni politički bosovi skoro pedeset godina. Većina žitelja Sikirka bila je ravnodušna prema podmitljivosti visokih gradskih zvaničnika, kockanju, ratovima gangsterskih bandi, pijančenju omladine. Već su se bili navikli na to da im drumovi budu urnisani, cevi starinskog vodovoda raspuknute, elektrane neaktivne, dotrajale stambene zgrade sklone padu, dok su bosovi podizali sebi sve veće kuće, sve duže bazene za plivanje i sve toplije konjušnice. Ljudi su se navikli na to. Ali ne i Gudman.

Rođeni krstaš, pisao je razobličujuće članke koji nikad nisu objavljavani, slao Kongresu pisma koja nikada nisu čitana, držao izborne govore za čestite kandidate koji nikad nisu izabrani i organizovao Ligu za unapređenje građanskih prava, Narod protiv gangsterizma, Građansku uniju za poštnu policiju, Društvo protiv kockanja, Odbor za jednaka prava žena na zapošljavanje, kao i niz drugih tela.

Ništa nije proizišlo iz njegovih napora. Ljudi su bili suviše apatični da bi marili za takve stvari. Političari su ga naprosto ismejivali, a Gudman to nije mogao podneti. A onda, kao vrhunac njegovih nevolja, verenica ga je odbacila za ljubav jednog bučnog mladog čoveka u drečavom sportskom sakou koji je bio akcionar u 'Građevinskoj korporaciji Sikirka'.

Bio je to težak udarac za Gudmana. Devojka, izgleda, nije pridavala pažnju činjenici da je GKS stavljala nedozvoljene količine peska u svoj beton i kresala čitave centimetre metala sa svojih čeličnih stubova nosača. Kao što je ona rekla: "Oh, Marvi, pa šta? Stvari su takve kakve su. Čovek mora da bude realističan."

Gudman nije imao nameru da bude realističan. Odmah je otišao u Edijev bar 'Mesečeva svetlost', gde je, između nekoliko čašica, počeo da razmišlja o jednoj kolibi od trave u zelenom paklu Venere. Upravo tada, jedan starac uspravnog držanja i orlovskog lica uđe u bar. Gudman je mogao da uoči da je to neki svemirski vuk, sudeći po njegovom načinu hoda, bledom tenu, ožiljcima od zračenja i

prodornim, sivim očima.

"Jedan tranaj specijal, Seme", obrati se stari svemirac barmenu.

"Odmah, poštovani kapetane Sevidž", reče barmen.

"Tranaj?" promrmlja Gudman i protiv svoje volje.

"Tranaj", potvrdi kapetan. "Nikad nisi čuo to ime, zar ne, sinko?"

"Ne, gospodine", priznade Gudman.

"Pa, sinko", produži kapetan Sevidž, "noćas se osećam malčice govornjiv, pa ću ti ispričati priču o Tranaju Blagoslovenom, tamo daleko iza Galaktičkog vrtloga."

Kapetanove oči postadoše vlažne, a osmeh ublaži strogu crtu njegovih usana.

"Mi smo bili gvozdeni ljudi u čeličnim brodovima tih dana. Ja, Džoni Kevano i Frog Larsen otutnjali bismo čak i u sam pakao za pola tovara terganijuma. Da, i silom unajmili Belzebuba kao čistača ako bi nam ponestalo ljudstva. Bili su to dani kada je svemirski skorbut uzimao svakog trećeg čoveka, a duh Velikog Dena Meklintoka priviđao se na svemirskim linijama. Mol Gan je još držao krčmu 'Crveni petao' na asteroidu 342-AA, zahtevajući pet stotina zemaljskih dolara za čašu piva, a i dobijajući toliko, jer nije bilo drugog lokala u krugu od deset milijardi milja. U tim danima Skarbijci su još harali duž Zvezdanog grebena, a brodovi koji bi se uputili ka Prodengumu morali su da prođu kroz šibu podvijenog repa. I tako, možeš zamisliti, sinko, kako sam se osećao kad sam jednog lepog dana stigao na Tranaj."

Gudman je slušao dok je stari kapetan dočaravao sliku o velikim danima, o krhkim brodovima naspram gvozdenog neba, brodovima koji su stremili napred, uvek napred, ka dalekim rubovima Galaksije. A tamo, na ivici Velikog Ništa, nalazio se Tranaj.

Tranaj, gde je Put bio pronađen i gde ljudi više nisu bili vezani za Tok stvari! Tranaj Izobilni - jedno miroljubivo, kreativno, srećno društvo, ne sveci ili askete, ne intelektualci, već obični ljudi koji su uspeli da ostvare utopiju.

Čitav jedan sat kapetan Sevidž je govorio o mnogostrukim čudesima planete Tranaj. Kada je završio svoju priču, požalio se na suvo grlo. Svemirsko grlo, tako ga je on nazvao, i Gudman je naručio još jedan tranaj specijal za njega i jedan za sebe. Pijuckajući egzotičnu,

zelenosivu mešavinu, Gudman se zaneo u sanjarije.

Najzad, vrlo blagim glasom, upitao je: "Zašto se ne vratite tamo, kapetane?"

Starac odmahnu glavom. "Svemirska kostobolja. Gadno me priklještila. Mi nismo mnogo znali o modernoj medicini u onim danima. Jedino za šta sam sada još dobar jeste posao na ovom zemaljskom kopnu."

"A kakav posao imate?"

"Ja sam poslovođa u 'Građevinskoj korporaciji Sikirka'", uzdahnu starac. "Ja, koji sam nekada komandovao kliperom sa pedeset mlaznica. Kad se samo setim načina na koji ti ljudi prave beton... Hoćemo li popiti još jednu na brzaka u čast lepog Tranaja?"

Na brzaka su popili još po nekoliko. Kada je napustio bar, Gudman je već doneo odluku. Negde u vasioni bio je pronađen modus vivendi, oživotvorenje čovekovog starog sna o savršenstvu.

Nije mogao da se zadovolji ničim manjim.

Sledećeg dana dao je ostavku na svoj posao konstruktora u 'Istočnoobalskoj radionici robota' i podigao svu svoju ušteđevinu iz banke.

Otići će na Tranaj.

Ukrcao se na Kraljicu sazvežđa za Legis II i uzeo Galaktički sjaj do Oumea. Zastavši usput na Mačangu, Inčangu, Pankangu, Lekungu i Ojsteru - dremljivim, malim planetama - stigao je na Tung-Bradard IV. Bez ikakvih neprilika prošao je pored Galaktičkog vrtloga i najzad stigao do Belismorantija, gde je uticaj Tere prestajao.

Po neumereno visokoj ceni, jedna lokalna svemirska linija prevezla ga je na Dvastu II. Odatle, neki tovarni brod prebacio ga je pored Sevesa, Olgoa i Mija do dvostruke planete Mvanti. Tamo se zaglibio čitava tri meseca i iskoristio vreme da uzme hipnopedijski kurs na tranajskom jeziku. Onda ga je, najzad, jedan pilot-švercer prebacio do Dinga.

Na Dingu je bio uhapšen kao higastomeritrejski uhoda, ali je uspeo da pobegne skriven u jednoj raketi koja je prebacivala rudu na g'More. Na g'Moreu su ga lečili od promrzlina, otrovnih isparenja i opekotina od površinskog zračenja, posle čega je najzad uspeo da obezbedi prevoz do Tranaja.

Jedva je mogao da veruje svojim očima kada je brod prošao pored dva meseca, Doe i Ri, i spustio se u Port Tranaj.

Kad su se vazdušne komore otvorile, Gudman je bio u stanju duboke potištenosti. Delimično se to moglo pripisati najobičnijoj iscrpljenosti neizbežnoj posle tako dugog putovanja. Ali, više od toga, odjednom ga je užasnula pomisao da će se Tranaj možda pokazati kao obična obmana.

Prešao je preko čitave Galaksije, poverovavši priči jednog starog svemirca. Ali sada je sve to zvučalo manje verovatno. Eldorado mu je izgledao verodostojnije mesto od Tranaja, kakvog je zamišljao.

Iskrcao se. Port Tranaj mu se učinio kao dosta prijatno mesto. Ulice su bile pune sveta, a dućani krcati raznom robom. Muškarci pored kojih je prolazio izgledali su uglavnom kao i ostala ljudska bića bilo gde drugde. Žene su bile veoma privlačne.

Ipak, bilo je tu nešto čudno, nešto tanano, ali neopozivo pogrešno, nešto strano. Bilo mu je potrebno nekoliko trenutaka pre nego što je uspeo da to odgonetne.

Onda je shvatio da je među svetom koji je promicao pored njega najmanje deset muškaraca dolazilo na jednu ženu. Što je još čudnije, gotovo sve žene koje je video očigledno su bile ili ispod osamnaest ili iznad trideset pet godina.

Šta se desilo sa starosnom grupom od devetnaest do trideset pet godina? Da li je postojao neki tabu da se one pojavljuju u javnosti? Ili ih je pokosila neka bolestina?

Moraće naprosto da sačeka i ustanovi u čemu je stvar.

Otišao je u Zgradu Idrig, gde su se obavljali svi vladini poslovi, i prijavio se u kancelariji ministra za imigraciju. Odmah je bio primljen. Kancelarija je bila mala i zakrčena, sa čudnim, plavim mrljama na zidnim tapetima. Ono što je Gudmana odmah začudilo bila je jedna puška jake razorne snage s prigušivačem i teleskopskim nišanom, koja je zloslutno visila na zidu. Nije imao vremena da razmišlja o tome, jer je ministar skočio sa svoje stolice i snažno mu prodrmao ruku.

Ministar je bio stamen, živahan čovek pedesetih godina. Oko vrata je nosio mali medaljon na kome je bio otisnut tranajski pečat - strelica munje koja rascepljuje klas žita. Gudman je pretpostavio, sasvim ispravno, da je to zvanični žig kancelarije.

"Dobro došao na Tranaj", reče ministar srdačno. Odgurnuo je gomilu spisa sa jedne stolice i rukom dao znak Gudmanu da sedne.

"Gospodine ministre..." otpoče Gudman, ceremonijalnim tranajskim jezikom.

"Zovem se Den Melit. Oslovljavaj me sa Den. Niko od nas ovde ne drži do formalnosti. Digni stopala na sto i osećaj se kao kod svoje kuće. Cigaru?"

"Ne, hvala vam", uzvрати Gudman, prilično zapanjen. "Gospodine... ovaj, hm... Dene, ja sam stigao sa Tere, planete za koju si možda čuo."

"Dabome da jesam", reče Melit. "Nervozno, uzmuvano mesto, zar ne? Ne mislim time da vređam, naravno."

"Naravno. Upravo tako je i ja shvatam. Razlog zbog koga sam došao ovamo..." Gudman je oklevao, nadajući se da neće ispasti suviše smešan. "Pa, eto, čuo sam izvesne priče o Tranaju. Kada sada porazmislim o njima, izgledaju mi besmislene. Ali, ako nemaš ništa protiv, hteo bih da te pitam..."

"Pitaj sve što želiš", reče Melit srdačno. "Dobićeš pošten odgovor."

"Hvala. Čuo sam da na Tranaju nije bilo nikakvog rata već četiri stotine godina."

"Šest stotina", ispravi ga Melit. "I nikakav rat nije u izgledu."

"Neko mi je rekao da na Tranaju nema nikakvih zločina."

"Baš nikakvih."

"A zbog toga nema ni policijskih snaga ili sudova, sudija, šerifa, dželata, školskih nadzornika za zabušante, ili vladinih islednika. Nema nikakvih zatvora, popravilišta ili drugih mesta za pritvor."

"Nemamo potrebe za njima", reče Melit, "zato što nemamo nikakvih zločina."

"Čuo sam", produži Gudman, "da na Tranaju nema siromaštva."

"Ne, koliko je meni poznato", potvrdi Melit veselo. "Jesi li siguran da ne želiš cigaru?"

"Ne, hvala." Gudman se poverljivo naže napred. "Kako mi je rečeno, vi ste ovde uspeli da stvorite stabilnu privredu ne pribegavši socijalističkim, komunističkim, birokratskim ili fašističkim rešenjima."

"Naravno", reče Melit.

"Ovo što vi ovde imate jeste, zapravo, jedeno preduzetničko društvo gde pojedinačna inicijativa cveta i gde su vladine funkcije svedene

na potpuni minimum."

Melit klimnu glavom. "Uzevši sve u svemu, naša vlada se bavi stvarima sporedne zakonske regulative, vodi brigu o ostarelima i o ulepšavanju pejzaža."

"Je li tačno da ste otkrili metod raspodele bogatstva bez pribegavanja vladinim intervencijama, pa čak i bez oporezivanja, metod koji se zasniva isključivo na ličnom izboru?" upita Gudman izazovno.

"Oh, da, baš tako."

"Je li tačno da nema nikakve korupcije ni na kom nivou tranajske vlade?"

"Nikakve", reče Melit. "Pretpostavljam da baš zbog toga imamo velikih poteškoća da pronađemo ljude koji bi se zaposlili u javnim službama."

"Onda je kapetan Sevidž bio u pravu!" uzviknu Gudman, nemoćan da se dalje kontroliše. "Ovo jeste utopija!"

"Nama se ona sviđa", reče Melit.

Gudman uvuče duboko vazduh i upita: "Mogu li da ostanem ovde?"

"Zašto da ne?" Melit dohvati jedan formular. "Mi nemamo nikakvih ograničenja u pogledu imigracije. Reci mi, šta si po zanimanju?"

"Na Zemlji sam bio konstruktor robota."

"Ovde postoje mnoge povoljne prilike za zapošljavanje." Melit počeo da ispunjava formular. Njegovo pero ispusti kap mastila. Ministar nehajno tresnu pero o zid, gde se ono razbi, dodavši još jednu plavu mrlju na tapetima.

"Napravićemo ispravu nekom drugom prilikom", reče on. "Sada nisam za to raspoložen." Zavalio se u stolici. "Dozvoli da ti dam nekoliko saveta. Ovde, na Tranaju, mi smatramo da smo se primakli dosta blizu utopiji, kako je ti nazivaš. Ali naša država nije visoko organizovana. Nemamo nikakve složene garniture zakona. Živimo pridržavajući se niza nepisanih zakona, ili običaja, kako biste ih možda vi, Terani, nazvali. Otkrićeš vremenom kakvi su oni. Bilo bi uputno s tvoje strane, mada to, dabome, ne smeš shvatiti kao naredbu, da ih se pridržavaš."

"Naravno da hoću", uzviknu Gudman. "Uveravam vas, gospodine, da nemam nameru da ugrozim bilo koji segment vašeg raja."

"Oh, ja nisam zabrinut zbog nas", reče Melit, smeškajući se

uveseljeno. "Imao sam u vidu tvoju ličnu bezbednost. A možda bi i moja žena mogla da ti pruži neki savet."

On pritisnu veliko, crveno dugme na stolu. Istog trenu pojavila se nekakva plavičasta izmaglica. Onda se izmaglica materijalizovala i Gudman je ugledao jednu lepu mladu, ženu koja se obrela ispred njega.

"Dobro jutro, mili", obrati se ona Melitu.

"Sada je popodne", obavesti je Melit. "Dušo moja, ovaj mladić je došao čak sa Zemlje da živi na Tranaju. Dao sam mu uobičajeni savet. Da li postoji još nešto što bismo mogli da učinimo za njega?"

Gospođa Melit se zamisli za trenutak, a onda upita Gudmana: "Jeste li oženjeni?"

"Ne, madam", uzvratila Gudman.

"Kad je tako, on treba da se upozna sa nekom prijatnom devojkom", reče gospođa Melit svome mužu. "Momaštvo se ne podstiče na Tranaju, mada, naravno, ono nije zabranjeno. Čekaj da vidimo... Šta misliš o onoj dražesnoj Drigantijevoj kćerki?"

"Ona je verena", reče Melit.

"Stvarno? Zar sam bila u mirovanju toliko dugo? Dragi moj, to nije bilo osobito obzirno s tvoje strane."

"Bio sam zaposlen", reče Melit tonom punim izvinjavanja.

"Kako stoji stvar sa Minom Vensis?"

"Nije njegov tip."

"Jana Vlej?"

"Odlično!" Melit namignu Gudmanu. "Izvanredno privlačna mala dama. "Našao je novo pero u svom stolu, nažvrljao adresu i pružio je Gudmanu. "Moja žena će joj javiti telefonom da te čeka sutra uveče."

"I dođite jednog od narednih dana kod nas na večeru", reče gospođa Melit.

"Sa zadovoljstvom", uzvratila Gudman, potpuno ošamućen.

"Drago mi je što smo se upoznali", reče gospođa Melit. Njen muž pritisnu crveno dugme. Pojavila se plavičasta izmaglica u kojoj gospođa Melit iščeze.

"Sada ću morati da zatvorim kancelariju", reče Melit, bacivši pogled na časovnik. "Ne smem da radim prekovremeno... ljudi bi mogli početi da govorkaju. Navrati ponovo ovih dana, pa ćemo srediti sve formalnosti. A trebalo bi da navратиš i kod vrhovnog predsednika

Borga, u Nacionalnu palatu. Ili će možda on posetiti tebe. Nemoj dozvoliti starom liscu da ti bilo šta naturi. I ne zaboravi Janu." Namignuo je ugursuski i ispratio Gudmana do vrata.

Nekoliko trenutaka kasnije Gudman se našao sam na pločniku. Stigao sam do utopije, govorio je sebi, do prave, istinske, neporecive utopije.

Ali bilo je nekoliko veoma zbunjujućih stvari u svemu tome.

Gudman je ručao u jednom malom restoranu i odseo u obližnjem hotelu. Jedan veseli pikolo odveo ga je do njegove sobe, gde se Gudman odmah opružio na krevetu. Umorno je protrljao oči, pokušavajući da sredi utiske.

Toliko mu se stvari desilo, i sve u jednom danu! I toliko ga je stvari zabrinjavalo. Nesrazmera muškaraca i žena, na primer. Moraće da se raspita kod Melita o tome.

Ali Melit možda nije bio čovek kod koga se trebalo raspitivati, jer je s njim u vezi bilo nekoliko čudnih stvari. Na primer, to što je razbijao svoje pero o zid. Zar je to bio čin jednog zrelog, odgovornog zvaničnika? A zatim Melitova žena...

Gudman je znao da se gospođa Melit pojavila iz dersinskog polja mirovanja; prepoznao je osobenu plavu izmaglicu. Dersin se koristio i na Zemlji. Ponekad su postojali valjani medicinski razlozi za odlaganje svih telesnih aktivnosti, svakog rašćenja, svakog raspadanja. Pretpostavimo da neki pacijent ima očajničku potrebu za izvesnim serumom koji se može nabaviti samo na Marsu. Tada naprosto stavite dotičnu osobu u stanje mirovanja dok serum ne stigne.

Ali na Teri su samo ovlašćeni lekari imali pravo da se služe dersinskim poljem. Postojale su stroge kazne za njegovu zloupotrebu.

On nikada nije čuo da je neko držao svoju ženu u takvom polju.

Pa ipak, ako su sve žene na Tranaju držane u mirovanju, onda bi to predstavljalo objašnjenje za odsustvo grupe od devetnaest do trideset pet godina, kao i nesrazmeru broja muškaraca u odnosu na žene od deset prema jedan.

Ali šta je bilo uzrok te tehnološke feredže?

A još je nešto bilo Gudmanu na umu, nešto prilično beznačajno, ali

ipak uznemirujuće.

Ona puška na Melitovom zidu.

Da li je lovio divljač njome? Ako jeste, onda je to bila prilično krupna divljač. Vežbe u gađanju? Ne sa onim snajperskim nišanom. I čemu prigušivač? Zašto je, uopšte, držao to oružje u svojoj kancelariji?

Ipak, sve su to stvari od male važnosti, zaključio Gudman, male lokalne osobenosti koje će mu postati jasnije kad poživi neko vreme na Tranaju. Nije ni mogao da očekuje da će odmah i potpuno shvatiti ono što je, na kraju krajeva, bilo jedna tuđinska planeta.

Upravo je počeo da tone u san kad je začuo kucanje na vratima.

"Uđite", doviknuo je.

Jedan mali, unezvereni čovek sivog lica žurno je ušao i zatvorio vrata iza sebe. "Vi ste čovek sa Tere, zar ne?"

"Tačno."

"Pretpostavljam da ćete doći ovamo", produži mali čovek uz zadovoljan osmeh. "Pogodio sam iz prve gde ste. Nameravate li da ostanete na Tranaju?"

"Ostajem ovde zauvek."

"Odlično", reče čovek. "Kako bi vam se dopadalo da postanete vrhovni predsednik?"

"A?"

"Dobra plata, lak posao, samo jednogodišnji mandat. Izgledate mi kao tip rođen za javnost", reče čovek, sav zračeci. "Dakle, šta kažete?"

Gudman jedva da je znao šta bi trebalo da odgovori. "Hoćete li da kažete", upita on s nevericom, "da vi tako olako nudite najviši položaj u ovoj zemlji?"

"Kako to mislite, olako?" ljutnu se mali čovek. "Zar vi mislite da mi nudimo vrhovno predsedništvo bilo kome? Velika je čast za svakoga kome se to ponudi."

"Nisam hteo da kažem..."

"A vi, kao Teranin, osobito ste pogodni."

"Zašto?"

"Pa, opštepoznata je stvar da Terani nalaze veliko zadovoljstvo u vladanju. Mi, Tranajci, ne nalazimo, to je sve. Donosi premnogo nevolja."

Eto, naprosto tako. Reformatorska krv u Marvinu Gudmanu poče da ključa. Ma koliko Tranaj bio idealan, ostajalo je, van svake sumnje, prostora za poboljšavanje. Iznenada mu se javila vizija samog sebe kao vladara utopije koji se latio velikog zadatka da savršenstvo učini još boljim. Ali opreznost ga je sprečila da odmah pristane. Možda je ovaj čovek ćaknut.

"Hvala vam na ponudi", reče Gudman. "Moraću da razmislim o tome. Možda bi trebalo da porazgovaram sa sadašnjim vršiocem te dužnosti i saznam ponešto o prirodi njegovog posla."

"E pa, šta mislite zašto sam ovde?" upita mali čovek. "Ja sam vrhovni predsednik Borg."

Tek sada je Gudman zapazio službeni medaljon oko vrata malog čoveka.

"Obavestite me o vašoj odluci. Nalaziću se u Nacionalnoj palati." On prodrma Gudmanovu ruku i napusti prostoriju.

Gudman je sačekao pet minuta, a onda pozvao zvonom pikola. "Ko je bio taj čovek?"

"To je bio vrhovni predsednik Borg", reče pikolo. "Jeste li prihvatili njegov posao?"

Gudman polako odmahnu glavom. Odjednom je shvatio da će morati da nauči mnogo toga o Tranaju.

Sledećeg jutra Gudman je abecednim redom prelistao spiskove raznih fabrika robota u Port Tranaju i krenuo u potragu za zaposlenjem. Na svoje zaprepašćenje, pronašao je posao bez ikakvih poteškoća već na prvom mestu gde je svratio. Velika fabrika 'Abagovi roboti za kućne poslove' unajmila ga je posle samo letimičnog pogleda na njegove isprave.

Njegov novi poslodavac, gospodin Abag, bio je niskog rasta i jarosnog izgleda, sa velikom grivom bele kose i izrazom ogromne lične energije.

"Srećan sam što imamo jednog Teranina u firmi", reče Abag. "Kako sam obavešten, vi ste domišljati ljudi, a nama je ovde svakako potrebno nešto domišljatosti. Biću pošten s vama, Gudmane - nadam se da će nam vaše teransko iskustvo doneti povećanje profita. Zapali smo u ćorsokak."

"Da li vam proizvodnja zadaje probleme?" upita Gudman.

"Pokazaću vam." Abag povede Gudmana kroz fabriku, pokazujući mu Odeljenje za uprogramiranje, Tretiranje vrućinom, Analizu rengenskim zracima, Konačnu montažu i Odeljenje za testiranje. Ova prostorija bila je uređena kao neka vrsta kombinacije kuhinja-salon. Desetak robota bilo je poređano duž jednog zida.

"Isprobajte nekog od njih", reče Abag.

Gudman priđe najbližem robotu i poče da pregleda njegove kontrolne uređaje. Bili su dosta jednostavni; objašnjavali su sami sebe, tačnije rečeno. Proveo je mašinu kroz standardni repertoar: dohvatanje ovih ili onih predmeta, pranje šerpi ili lonaca, nameštanje stola. Robotova reagovanja bila su dovoljno korektna, ali zaludujuće spora. Na Zemlji je takva tromost bila prevaziđena još pre stotinu godina. Očigledno, žitelji Tranaja zaostajali su za tokom događaja.

"Izgleda prilično spor", prokomentariša Gudman oprezno.

"U pravu ste", složi se Abag. "Vraški spor. Ja smatram da otprilike takav i treba da bude. Ali Institut za istraživanje ukusa potrošača ukazuje da naše mušterije žele još sporije modele."

"A?"

"Smešno, zar ne?" upita Abag zlovoljno. "Izgubićemo gomilu novca ako ih još više usporimo. Bacite pogled na njegovu utrobu."

Gudman otvori poklopac na leđima robota i zagleda se u splet žica u njemu. Posle nekoliko trenutaka bio je u stanju da shvati strukturu mehanizma. Robot je bio sagrađen kao i bilo koja moderna mašina te vrste na Zemlji, sa uobičajenim i srazmerno jeftinim elektronskim kolima velike brzine. Međutim, u njemu su bili instalisani naročiti releji za vremensko odlaganje signala, sklopovi za odbijanje impulsa i zupčanici za usporavanje.

"Recite mi samo", upita Abag ljutito, "kako možemo da ga usporimo još više a da ne izgradimo stvar za jednu trećinu veću i dvaput skuplju? Ne znam kakvu će vrstu nepoboljšanja oni zatražiti sledećom prilikom."

Gudman je pokušavao da svoju misao prilagodi konceptu nepoboljšanja jedne mašine.

Na Zemlji su fabrike uvek nastojale da sagrađe robote sa što bržim, spontanijim, preciznijim reakcijama. Nikada nije video nikakav razlog da stavlja pod znak pitanja razboritost takvog stava. Nije ni sada.

"A kao da ni to nije bilo dovoljno", žalio se Abag, "nova plastika koju

smo razvili za ovaj naročiti model katalizovala se, ili đavo bi ga znao šta. Gledajte."

On zamahnu stopalom i tresnu robota u trbuh. Plastika se ulubi kao komad lima. On ga ponovo tresnu. Plastika se ulubi još jače i robot poče patetično da čegrće i seva. Treći udarac razlupa oklop. Robotova utroba eksplodirala je na spektakularan način, prosuvši se po podu.

"Prilično je lomljiv", reče Gudman.

"Nije dovoljno lomljiv. Poželjno bi bilo da se raspadne već pri prvom udarcu. Naše mušterije neće imati nikakvo zadovoljstvo ako svakog dana budu morale da razbijaju palčeve nogu udarajući ga u trbuh... Recite mi, kako mogu da proizvedem plastiku koja će biti dovoljno čvrsta i izdržljiva - mi ne želimo da se ove stvari raspadnu same od sebe - a da ipak ode u paramparčad kad neka mušterija to zaželi?"

"Čekajte malo", usprotivi se Gudman. "Dajte da razjasnimo jednu stvar. Vi namerno usporavate ove robote da biste mogli da razdražite ljude do te mere da ih oni razore?"

Abag uzdiže obrve: "Naravno!"

"Zašto?"

"Vi ste stvarno novajlija ovde", reče Abag. "Svako dete to zna. To je suštinska stvar."

"Biću vam veoma zahvalan ako mi objasnite."

Abag uzdahnu. "Dakle, pre svega, vi ste bez sumnje svesni da je svaka mehanička naprava izvor razdražljivosti. Ljudska vrsta ima duboko i trajno nepoverenje prema mašinama. Psiholozi to zovu nagonskom reakcijom života na pseudoživot. Da li se u tom pogledu slažete sa mnom?"

Marvin Gudman se prisetio sve one obespokojavajuće književnosti koju je pročitao o pobunjenim robotima, kibernetским mozgovima koji ovladavaju svetom, androidima na ratnom pohodu i slično. Prisetio se i humorističkih priloga u novinama o nekom čoveku koji je pucao u svoj televizor, tresnuo toster o zid, 'izravnao račune' sa svojim autom. Setio se svih viceva o robotima, sa njihovim podtekstom dubokog neprijateljstva.

"Mislim da mogu da se složim s tim", reče Gudman.

"Onda mi dozvolite da izvedem teoremu", reče Abag tonom rođenog pedanta. "Svaka mašina je izvor razdražljivosti. Što bolje mašina

radi, utoliko je jača razdražljivost. I tako, u krajnjem ishodu, savršeno delatna mašina predstavlja žižnu tačku osujećenja, gubitka samopoštovanja, nemotivisanog negodovanja..."

"Stanite malo!" pobuni se Gudman. "Ja ne bih išao toliko daleko!"

"...i shizofreničnih fantazija", nastavljao je Abag neumoljivo. "Ali mašine su neophodne za naprednu privredu. Zbog toga je za ljude najbolje rešenje da poseduju mašine koje rđavo dejstvuju."

"Ja uopšte ne gledam tako na čitavu stvar."

"Očigledno je tako. Na Teri vaše naprave dejstvuju gotovo optimalno, izazivajući kod svojih operatora osećanje manje vrednosti. Na vašu nesreću, vi imate nekakav mazohistički plemenski tabu protiv njihovog razaranja. Ishod? Široko rasprostranjena teskoba u prisustvu neprikosnovene i nehumano delotvorne Mašine, i potraga za nekim objektom agresije, obično suprugom ili prijateljicom. Veoma žalosno stanje stvari. Oh, ono je delotvorno, pretpostavljam, u smislu robotske radne produktivnosti, ali veoma nedelotvorno u smislu čovekovog dugoročnog zdravlja i spokojstva."

"Nisam siguran..."

"Ljudsko biće je zverka puna teskobe. Ovde, na Tranaju, mi teskobu usmeravamo ka toj posebnoj tački i puštamo je da posluži kao odušak i za čitav niz drugih osujećenja. Nekom čoveku je prekipelo i - tras! On nogom odalami svog robota. Ishod je trenutno i blagotvorno pražnjenje osećanja, jedno dragoceno i neosporno osećanje nadmoćnosti nad mašinom, smanjenje opšte napetosti, zdravo pritanje adrenalina u krvotok i snažan podsticaj industriji na Tranaju, jer će on izići pravo na ulicu i kupiti sebi novog robota. I šta je, na kraju, time postigao? Nije premlatio svoju ženu, nije izvršio samoubistvo, objavio rat, izmislio neko novo oružje, ili se upustio u bilo koji drugi uobičajeni način iskaljivanja agresije. Naprosto je smrskao jednog ne baš skupog robota, koga može odmah da zameni drugim."

"Mislim da će mi biti potrebno malčice vremena da to shvatim", priznade Gudman.

"Naravno da hoće. Siguran sam da ćete vi ovde postati veoma cenjen čovek, Gudmane. Razmislite o ovome što sam vam rekao i pokušajte da pronađete neki jeftin način za nepoboljšanje ovog robota."

Gudman je mozgao o problemu čitav ostatak tog dana, ali nije mogao odmah da prilagodi svoj um zamisli da proizvodi manje vredne mašine. Na neki način, to mu je ličilo na svetogrđe. Napustio je radno mesto u pet i trideset, nezadovoljan sobom, ali rešen da uradi bolje - ili gore, zavisno od tačke gledanja.

Posle brze i samotne večere, Gudman je odlučio da poseti Janu Vlej. Nije želeo da provede večer sam sa svojim mislima i osećao je očajničku potrebu da nađe nekog ko bi bio pijatan i jednostavan u ovoj složenoj utopiji. Možda će ta Jana biti odgovor.

Dom Vlejovih bio je udaljen svega desetak blokova, pa je odlučio da ode pešice.

Glavna nevolja bila je ta što je on imao svoju sopstvenu zamisao o tome kako će utopija izgledati i sada je sa teškoćom prilagođavao svoju predstavu stvarnosti. Zamišljao je pastoralan milje, planetu punu ljudi u malim, ubavim selima, ljudi koji šetaju okolo u svojim lepršavim tunikama i koji su veoma mudri, blagi i puni razumevanja. Decu koja se igraju na zlaćanoj sunčevoj svetlosti, mladež koja pleše na seoskim trgovima...

Smešno! On je pre zamišljao jednu sliku nego živ prizor, niz stilizovanih pokreta, a ne neumorno kretanje života. Ljudska bića ne bi nikada mogla da žive na takav način, čak i ako se pretpostavi da bi želela. Ako bi mogla, ona više ne bi bila ljudska bića.

Stigao je do kuće Vlejovih i neodlučno zastao ispred nje. U šta li se sad upušta? Na kakve će tuđinske - mada nesumnjivo utopijske - običaje sada naleteti?

Umalo što nije krenuo natrag. Ali pomisao da će provesti dugu noć sam u hotelskoj sobi nije mu se ni najmanje dopadala. Stisnuvši zube, pritisnuo je zvonce.

Jedan riđokos, sredovečan čovek srednjeg rasta otvorio je vrata. "Oh, vi mora da ste naš Teranin. Jana se upravo sprema. Uđite i upoznajte se sa mojom ženom."

Uveo je Gudmana u lepo namešten salon i pritisnuo jedno crveno dugme na zidu. Gudman se ovog puta nije zaprepastio pri pojavi plavičaste dersinske izmaglice. Na kraju krajeva, način na koji su Tranajci postupali sa svojim ženama bio je njihova sopstvena stvar. Jedna zgodna žena od oko dvadeset osam godina iskrsnu iz

izmaglice.

"Dušo moja", reče Vlej, "ovo je Teranin, gospodin Gudman."

"Drago mi je", reče gospođa Vlej. "Mogu li vas poslužiti nekim pićem?"

Gudman klimnu glavom. Vlej ga ponudi da sedne na jednu udobnu stolicu. Trenutak kasnije gospođa Vlej unese poslužavnik sa hladnim napicima, a onda i sama sede.

"Znači, vi ste sa Tere", reče gospođa Vlej. "Nervozno, uzmuvano mesto, zar ne? Ljudi uvek u pokretu?"

"Da, pretpostavljam da je tako", uzvratu Gudman.

"Pa, ovde će vam se dopasti. Vi znate kako mi živimo. Sve je to stvar..."

Začulo se šuštanje suknje na stepenicama. Gudman skoči na noge.

"Gospodine Gudmane, ovo je naša kćerka Jana", reče gospođa Vlej. Gudman je odmah zapazio da Janina kosa ima istu boju kao i supernova u Kirki, da joj oči imaju duboku, neverovatno plavu boju jesenjeg neba nad Algoom II, da su joj usne nežno rumene kao polarna vazдушna struja, da joj je nos...

Ali iscrpeo je svoja astronomska poređenja, koja sada i tako nisu bila prikladna. Jana je bila vitka i zapanjujuće lepa devojka, i Gudman se odjednom osetio veoma srećan što je prešao preko čitave Galaksije i stigao na Tranaj.

"Lepo se zabavljajte, deco", reče gospođa Vlej.

"I nemoj da se vratiš suviše kasno", reče gospodin Vlej Jani.

Tačno onako kako su i roditelji na Zemlji govorili svojoj deci.

Nije bilo ničeg egzotičnog u pogledu sastanka. Otišli su u jedan ne odveć skup noćni klub, igrali, pomalo pili, mnogo govorili. Gudmana je zapanjilo što su odmah uspostavili vezu; Jana se saglašavala sa svim što bi on rekao. Bilo je pravo osveženje naći pamet kod jedne tako lepe devojke.

Ona je bila impresionirana, gotovo smlavljena opasnostima s kojima se on suočio dok je putovao kroz Galaksiju. Oduvek je znala da su Terani pustolovni (mada i nervozni) tipovi, ali rizici kojima se Gudman izložio prevazilazili su moć njenog poimanja.

Drhtala je dok je on govorio o smrtonosnom Galaktičkom vrtlogu i gledala širom otvorenih očiju, slušajući njegovu priču o bežanju podvijenog repa pored krvožednih Skarbijaca koji su još harali duž

Zvezdanog grebena i pravili pustoš po paklenim rupama Prodenguma. Kao što je to Gudman rekao, Terani su bili gvozdeni ljudi u čeličnim brodovima koji su istraživali ivice Velikog Ništa.

Jana nije čak ni govorila sve dok joj Gudman nije ispričao kako je platio pet stotina zemaljskih dolara za čašu piva u 'Crvenom petlu' Mola Gana na Asteroidu 342-AA.

"Mora da ste bili veoma žedni", rekla je zamišljeno.

"Ne naročito", uzvratu Gudman. "Novac tamo naprosto ne znači mnogo."

"Oh. Ipak, zar ne bi bilo bolje da ste ga uštedeli? Hoću da kažem, jednog dana ćete možda imati ženu i decu..." Ona pocrvene.

Gudman reče nehajno: "Pa, pređašnji deo mog života je završen. Oženiću se i smiriti upravo ovde na Tranaju."

"Oh, divno!" uskliknu ona.

Bilo je to potpuno uspešno veče.

Gudman je ispratio Janu do njene kuće u doličan čas i zakazao joj sastanak za sledeće veče. Ohrabren svojim sopstvenim pričama, poljubio je devojkicu u obraz. Činilo se da joj to ne smeta, ali Gudman nije želeo da suviše koristi svoje preimućstvo.

"Dakle, do sutra", rekla je, osmehnula se i zatvorila vrata.

Krenuo je natrag, osećajući se lak kao pero. Jana! Jana! Zar je moguće da se već zaljubio? Zašto ne? Ljubav na prvi pogled bila je dokazana psihofiziološka mogućnost i, kao takva, dostojna svakog uvažavanja. Ljubav u utopiji! Kako čudesno da je on upravo ovde, na ovoj savršenoj planeti, pronašao savršenu devojkicu!

Jedan čovek iskorači iz senke i prepreči mu put. Na licu je nosio crnu svilenu masku koja mu je pokrivala sve sem očiju. U rukama je držao veliki i po svemu sudeći moćan blaster, upiren u Gudmanov trbuh.

"Deder, druškane", reče čovek, "daj mi sav svoj novac."

"Šta?" huknu Gudman.

"Čuo si me. Tvoj novac. Ispovrta ga."

"Vi ne možete to da učinite", reče Gudman, suviše zapanjen da bi mogao da misli koherentno. "Na Tranaju nema zločina!"

"Ko je rekao da ima?" upita čovek mirno. "Ja naprosto tražim da mi daš svoj novac. Hoćeš li mi ga uručiti miroljubivo, ili ću morati silom da ti ga isteram?"

"Vi ne možete tek tako klisnuti sa tuđim novcem! Zločin se ne

isplati."

"Ne budi smešan", reče čovek, podigavši malo teški blaster.

"U redu. Ne uzbuđujte se." Gudman izvuče novčanik u kome se nalazilo sve što je posedovao i pruži njegov sadržaj maskiranom čoveku.

Čovek prebroja novac. Izgledao je zadovoljan. "Bolje nego što sam očekivao. Hvala, druškane. A sad se smiri."

Zatim je požurio niz mračnu ulicu.

Gudman se unezvereno okretao oko sebe u nadi da će ugledati nekog policajca, sve dok se nije setio da na Tranaju nema policije. Ugledao je jedan mali bistro na uglu sa neonskim natpisom koji je govorio da je to 'Bar kod mačkice'. Požurio je ka njemu.

Unutra se nalazio samo barmen, koji je natmureno brisao čaše.

"Opljačkali su me!" doviknu mu Gudman.

"Tako?" upita barmen, čak ni ne podigavši pogled.

"Ali ja sam mislio da na Tranaju nema nikakvih zločina."

"I nema ih."

"Ali, ja sam opljačkan."

"Mora da ste novajlija ovde", reče barmen, najzad podigavši pogled ka njemu.

"Upravo sam stigao sa Tere."

"Tera? Ono nervozno, uzmuvano..."

"Da, da", reče Gudman. Pomalo je počinjala da ga zamara taj stereotip. "Ali kako to da na Tranaju nema zločina ako sam ja opljačkan?"

"Objašnjenje je jednostavno. Na Tranaju pljačka nije zločin."

"Ali pljačka je uvek zločin!"

"Kakve je boje bila maska koju je nosio?"

Gudman se zamisli za trenutak. "Crna. Crna svila."

Barmen klimnu glavom. "Onda je to bio vladin ubirač poreza."

"To je grub način ubiranja poreza", prasnu Gudman.

Barmen stavi čašu tranaj specijala pred Gudmana. "Pokušajte to da shvatite iz perspektive opšte dobrobiti. Vlada mora da ima nešto novca. Ubirajući ga na ovakav način, mi izbegavamo nužnost oporezivanja prihoda, sa svim njegovim složenim zakonskim i zakonodavnim aparatom. A u smislu duševnog zdravlja, mnogo je bolje izvlačiti novac ovakvom, jednom kratkom, brzom, bezbolnom

operacijom, nego pustiti građanina da brine preko čitave godine o plaćanju u jednom određenom trenutku."

Gudman iskapi svoje piće i barmen mu nasu još jedno.

"Ali", reče Gudman, "ja sam mislio da je ovo društvo koje je utemeljeno na ideji slobodne volje i pojedinačne inicijative."

"I jeste", potvrdi barmen. "Jer, neosporno je da i vlada, ono malčice vlade što postoji, ima isto pravo na slobodnu volju kao i bilo koji privatni građanin, zar ne?"

Gudman nije mogao ovo potpuno da shvati, pa je iskapio i drugo piće. "Mogu li da dobijem još jednu čašu ovoga? Platiću čim budem mogao."

"Naravno, naravno", reče barmen dobroćudno, nasuvši još jedno piće gostu, a jedno i sebi.

"Pitali ste me", reče Gudman, "kakve je boje bila njegova maska. Zašto?"

"Crno je vladina boja maske. Privatna lica nose bele maske."

"Hoćete da kažete da i privatna lica mogu da pljačkaju?"

"Oh, naravno! To je naš način raspodele bogatstva. Novac se ujednačava bez vladinog upliva, čak i bez oporezivanja, potpuno u stilu pojedinačne inicijative." Barmen energičko klimnu glavom. "I mogu vam reći da to djeluje savršeno. Pljačka je veliki ujednačavač, znate."

"Pretpostavljam da jeste", složi se Gudman, završavajući svoje treće piće. "Ako sam vas, dakle, dobro shvatio, svaki građanin može da uzme blaster, navuče masku i krene u pljačku."

"Baš tako", reče barmen. "U okviru određenih granica, naravno."

Gudman frknu: "Ako stvari tako stoje, onda i ja mogu da igram tu ulogu. Možete li da mi pozajmite masku? I pištolj?"

Barmen posegnu rukom ispod pulta. "Gledajte, ipak, da mi ih vratite. Porodična baština, znate."

"Vratiću ih", obeća Gudman. "A kad se vratim, platiću i svoje piće."

Zatakao je blaster za pojas, natakario masku i izišao iz bara. Ako su stvari na Tranaju ovako udešene, on će već umeti da im se prilagodi. Hoće da ga opljačkaju, a? On će im uzvratiti pljačkom, i te kako!

Pronašao je pogodan mračan ulični ugao i šćućurio se u senci, čekajući. Uskoro je začuo korake i, provirivši iza ugla, ugledao

jednog krupnog, dobro odevenog Tranajca koji je žurio niz ulicu. Gudman iskorači ispred njega i graknu: "Stani malo, druškane!" Tranajac zastade i zagleda se u Gudmanov blaster. "Hmm. Koristiš 'Drog 3' sa širokom cevi, eh! Prilično staromodno oružje. Kako ti se sviđa?"

"Nema greške", uzvratu Gudman. "A sad ispovrta svoj..."

"Ipak, ima spor obarač", produži Tranajac zamišljeno. "Ja preporučujem Mils-Slivenov iglaš. Znaš, ja sam trgovački zastupnik firme 'Slivenovo oružje'. Mogao bih da ti učinim veoma dobru cenu ako..."

"Ispovrta lovu", obrecnu se Gudman.

Krupni Trajanac se osmehnu. "Osnovni nedostatak 'Droga 3' je u tome što on neće da opali ukoliko ne otkočiš osigurač." Naglo je ispružio ruku i izbio pištolj iz Gudmanove ruke. "Vidiš? S tim ne možeš baš ništa da postigneš." Zatim krenu niz ulicu.

Gudman podiže oružje sa tla, pronade osigurač, otkoči ga i žurno krenu za Tranajcem.

"Diži ruke uvis", naredio je, osećajući kako počinje da ga hvata tiho očajanje.

"Ne, ne, dobri moj čoveče", uzvratu Tranajac, čak se i ne osvrćući. "Samo jedan pokušaj na jednoj mušteriji. Ne smeš da kršiš nepisani zakon, znaš."

Gudman je stajao i gledao sve dok čovek nije zamakao za prvi ugao i nestao. Proverio je pažljivo 'Drog 3' i uverio se da su svi osigurači otkočeni. Onda je zauzeo busiju.

Posle jednog sata čekanja ponovo je čuo korake. Čvršće je stegao blaster. Ovoga puta će da obavi pljačku i ništa ga u tome neće sprečiti.

"U redu, druškane", rekao je. "Ruke gore!"

Žrtva je ovoga puta bio jedan onizak, dežmekast Tranajac, odeven u radničku odeću. Zablenuto je gledao revolver u Gudmanovoj ruci.

"Ne pucajte, gospodine", počeo je da moljaka.

Ovo je već ličilo na nešto! Gudman oseti kako ga preplavljuje neko duboko zadovoljstvo.

"Samo nemoj da mrdneš", upozorio je, "Otkočio sam sve osigurače."

"To mogu da vidim", reče dežmekast čovek, sav cepteći. "Budite oprezni s tim topom, gospodine. Neću nijednom dlakom mrdnuti."

"I bolje da to ne učiniš. A sad daj novac."

"Novac?"

"Da, tvoj novac i budi što brži."

"Ja nemam nikakvog novca", zacvile čovek. "Gospodine, ja sam siromah. Švorc švorcijat."

"Na Tranaju nema siromaštva", reče Gudman sentenciozno.

"Znam, ali čovek može toliko blizu da mu se primakne da ne možete da uočite razliku. Pustite me da idem, gospodine."

"Zar ti nemaš nikakve inicijative?" upita Gudman. "Ako si siromašan, zašto onda ne kreneš među svet i ne pljačkaš kao i svi ostali?"

"Naprosto nisam imao priliku za to. Najpre mi je dete dobilo magareći kašalj i morao sam svake noći da bdim nad njim. Zatim mi se dersin pokvario, pa je moja supruga siktala na mene celi dan. Po mome mišljenju, svaka kuća bi morala da ima jedan rezervni dersin! I tako je ona odlučila da malo pospremi kuću dok dersinski generator ne bude montiran, a moj blaster je negde zaturila i ne može da se seti gde. Zato sam odlučio da pozajmim od jednog prijatelja blaster kad..."

"Dosta", reče Gudman. "Ovo je pljačka i ja moram od tebe da opljačkam bilo šta. Pruži mi svoj buđelar."

Čovek se žalostivo ušmrknu i pruži Gudmanu izanđali novčanik. U njemu je Gudman pronašao samo jedan diglo, ekvivalent za jedan teranski dolar.

"To je sve što imam", šmrkao je čovek ojađeno, "ali vi se slobodno poslužite. Znam kako je stajati na ovom vetrovitom uglu svu noć..."

"Zadrži to", reče Gudman, vrativši novčanik čoveku i okrenuvši mu leđa.

"Oh, gospodine, hvala vam!"

Gudman nije ništa odgovorio. Sav snužden, vratio se u 'Bar kod mačkice' i dao barmenu blaster i masku. Kad mu je objasnio šta se desilo, ovaj prasnu u smeh.

"Nije imao nikakvog novca? Čoveče, to je najstariji trik za koji se zna. Svako nosi sa sobom po jedan lažni novčanik za slučaj pljačke - ponekad čak dva ili tri. Jeste li ga pretresli?"

"Ne", priznade Gudman.

"Braco moj, vi ste pravi zelembać!"

"Pretpostavljam da jesam. Čujte, stvarno ću vam platiti ono piće čim

dođem do malo novca."

"Naravno, naravno", reče barmen. "A sada će biti najbolje da se vratite kući i malo odspavate. Imali ste napornu noć."

Gudman se složio s tim. Mrtav umoran, vratio se u svoju hotelsku sobu i zaspao čim mu je glava klonula na jastuk.

Otišao je u firmu 'Abagovi roboti za kućne poslove' i srčano se uhvatio ukoštac sa problemom nepoboljšanja automata. Čak i u nehumanom poslu kao što je bio ovaj, teranska domišljatost počela je da se iskazuje.

Gudman je počeo da stvara jednu novu vrstu plastike za oklope robota - jednu vrstu silikona koja se pojavila na Zemlji pre mnogo godina. Imala je poželjne osobine čvrstine, elastičnosti i dugotrajnosti; a mogla je i da otpri prilično veliko zlostavljanje. Međutim, oklop bi se raspao odmah i sa spektakularnim efektom čim bi dobio tresak nogom udarne snage od otprilike petnaest kilograma. Njegov poslodavac ga je pohvalio zbog ovog izuma, dao mu premiju (koja mu je i te kako bila potrebna) i rekao da nastavi da radi na toj zamisli i, ako je moguće, potrebnu udarnu snagu svede na dvanaest kilograma. Toliko je, kako mu je objašnjeno u Razvojnem odeljenju, iznosilo prosečno ritnuće osujećenosti.

Bio je toliko zauzet poslom da praktično nije imao vremena da dalje istražuje dostignuća i životne običaje Tranajaca. Uspeo je da vidi Građansku ložu. Ova jedinstvena tranajska institucija bila je smeštena u jednoj maloj zgradi u nekoj mirnoj, sporednoj ulici.

Kada je ušao, našao se ispred velike table na kojoj su bila ispisana imena svih postojećih državnih službenika Tranaja i njihove titule. Pored svakog imena bilo je jedno dugme. Poslužitelj je objasnio Gudmanu da, pritiskom na dugme, bilo koji građanin može da izrazi svoje nezadovoljstvo postupcima dotičnog službenika. Pritisnuto dugme automatski je bilo registrovano u Istorijskoj dvorani i predstavljalo trajan minus na štetu službenika.

Maloletnicima, dabome, nije bilo dozvoljeno da pritiskaju dugmad.

Gudmanu se ovo učinilo prilično nedelotvorno; ali, možda su, rekao je sebi, službenici na Tranaju bili drugačije motivisani za rad od onih na Zemlji.

Viđao je Janu skoro svake večeri i zajedno su istraživali mnoge

kulturne vidove Tranaja: koktel-salone i bioskope, koncertne dvorane, umetničke izložbe, naučne muzeje, vašare i festivale. Gudman je počeo da nosi blaster i, posle nekoliko neuspešnih pokušaja, opljačkao od jednog trgovca blizu pet stotina digloa.

Jana je bila ushićena ovim podvigom, kao što bi to bila i svaka druga tranajska devojka, i zajedno su proslavili u 'Baru kod mačkice'. Janini roditelji su se saglasili u oceni da Gudman ostavlja utisak čoveka koji će biti dobar snabdevač.

Sledeće noći pet stotina digloa, plus nešto novca od Gudmanove premije, opljačkao je ponovo jedan čovek visine i građe barmena u 'Baru kod mačkice', koji je nosio starinski blaster 'Drog 3'.

Gudman se tešio mišlju da je novac slobodno cirkulisao, baš kao što je društveni sistem i nameravao.

Onda je doživeo novi trijumf. Jednog dana je u firmi 'Abagovi roboti za kućne poslove' razvio potpuno nov materijal za izradu robotskih oklopa. Bila je to naročita plastika, neosetljiva čak i na ozbiljne udarce i padove. Vlasnik robota morao je da nosi posebne cipele, sa katalitičkim aktivatorom smeštenim u potpeticama. Kad bi on šutnuo robota, katalitik je dolazio u dodir sa plastičnim oklopom, stvarajući trenutani i zadovoljavajući efekat.

Abag je u početku bio donekle nesiguran; izum mu se činio nekako isuviše mađioničarski. Ali stvar se raširila kao požar i fabrika je otpočela proizvodnju cipela kao dopunsku delatnost, prodajući najmanje jedan par sa svakim robotom.

Ovaj horizontalni industrijski razvoj bio je veoma zadovoljavajući za akcionare firme i zapravo se pokazao kao još važniji od prvobitnog otkrića katalitik-plastike. Gudman je dobio značajnu povišicu plate i pozamašnu premiju.

Na vrhuncu trijumfalnog talasa zaprosio je Janu i njegova je ponuda odmah prihvaćena. Njeni roditelji su dali saglasnost; jedino je trebalo dobiti zvanično odobrenje od vlade, budući da je Gudman, tehnički, još bio tuđinac.

U to ime, on je uzeo jedan dan odsustva sa posla i otišao u Palatu Idrig da vidi Melita. Bio je veলেখাপান prolećni dan, od one vrste kakve je Tranaj imao deset meseci tokom godine, i Gudman je hodao lakim, skakutavim korakom. Bio je zaljubljen, uspeo je u poslu, a uskoro će postati i građanin utopije.

Naravno, utopija bi mogla da pretrpi izvesne promene, jer čak ni Tranaj nije bio potpuno savršen. Možda bi trebalo da se prihvati Vrhovnog predsedništva, da obavi neophodne reforme. Ali nije bilo žurbe...

"Hej, gospodine", začuo je nečiji glas, "možete li mi udeliti jedan diglo?"

Gudman je spustio pogled i video jednog neopranog starca koji je čučao na pločniku, odeven u prnje i sa limenom činijom u ruci.

"Šta?" upita Gudman.

"Možete li mi udeliti jedan diglo, prikane?" ponovi čovek molećivim glasom. "Pomozite siromahu da kupi šolju ogloa. Nisam jeo već dva dana, gospodine."

"To je sramotno! Zašto ne uzmete blaster, ne odete i ne opljačkate nekoga?"

"Suviše sam star", zacvili starac. "Moje žrtve mi se naprosto smeju."

"Jeste li sigurni da, zapravo, niste lenji?" upita Gudman strogo.

"Nisam lenj, gospodine!" reče prosjak. "Pogledajte samo kako mi se ruke tresu!"

Ispružio je dve prljave šape; drhtale su.

Gudman izvuče novčanik i daje jedan diglo. "Mislio sam da na Tranaju nema siromaštva. Rečeno mi je da vlada vodi brigu o ostarelima."

"Vlada to i čini", reče starac. "Pogledajte." Ispružio je svoju činiju. Na jednoj strani bilo je ugravirano: OD VLADE OVLAŠĆENI PROSJAK BROJ DR-43241-3.

"Hoćete li da kažete da vas vlada nagoni da to činite?"

"Vlada me unajmljuje da to činim", reče starac. "Prosjačenje je vladin posao i rezervisan je za stare i nejake."

"Hej, pa to je sramotno!"

"Vi mora da ste stranac ovde?"

"Ja sam Teranin."

"Aha! Nervozan, uzmuvan narod, je l' da?"

"Naša vlada ne unajmljuje ljude da prosjače", obrecnu se Gudman.

"Ne? Pa šta, onda, rade stari ljudi? Žive od ispomoći svoje dece? Ili žive u nekom domu za starce i čekaju smrt od dosade? Ovde ne, mladiću. Na Tranaju je svakom starom čoveku osigurana državna služba, i to takva za koju nije neophodna naročita veština, mada

veština nije naodmet. Neki se unajmljuju za kućevne poslove, na primer, u crkvama i pozorištima. Drugi više vole uzbuđenja vašara i karnevala. Ja volim da radim napolju. Moj posao mi omogućava da budem na suncu i svežem vazduhu, da upražnjavam lakše vežbe, a i pomaže mi da se upoznam sa mnogim čudnim i zanimljivim ljudima, kao što ste, na primer, vi."

"Ali, prosjačenje!"

"Za koji bih drugi posao ja bio pogodan?"

"Ne znam. Ali... ali, pogledajte sebe! Prljavi ste, neoprani, u dronjcima..."

"To je moja radna odeća", reče vladin prosjak. "Trebalo bi da me vidite nedeljom."

"Imate i drugu odeću?"

"Naravno da imam, a i jedan prijatan mali stan, i sezonsku ložu u operi, i dva kućna robota, i verovatno više novca u banci nego što ste vi videli u čitavom svom životu. Pričinilo mi je zadovoljstvo da popričam s vama, mladiću, i hvala vam na doprinosu. Sad se moram vratiti poslu, a predlažem i vama da tako postupite."

Gudman je krenuo dalje, bacajući preko ramena poglede na vladinog prosjaka. Zapazio je da starac po svoj prilici obavlja unosan posao.

Ali, prosjačenje!

Stvarno, trebalo bi ukinuti takve pojave. Ako se ikada prihvati Predsedništva, a sasvim je očigledno da bi trebalo, pažljivije će razmotriti čitavu stvar.

Činilo mu se da negde mora da postoji mnogo dostojanstvenije rešenje.

Stigavši u Palatu Idrig, Gudman je ispričao Melitu o svojim ženidbenim planovima.

Ministar za imigraciju bio je oduševljen.

"Divno, krajnje divno", rekao je. "Poznajem već dugo porodicu Vlej. Sjajni ljudi. A Jana je devojka na koju bi svaki muškarac bio ponosan."

"Da li postoje neke formalnosti kroz koje bi trebalo da prođem?" upita Gudman. "Hoću da kažem, budući da sam stranac i sve ostalo..."

"Baš nikakve. Ja sam odlučio da se otarasim svih formalnosti. Možeš

da postaneš građanin Tranaja, ako to želiš, običnim verbalnim izjašnjavanjem svoje namere. Ili možeš da zadržiš teransko državljanstvo, niko ti neće zameriti. Ili možeš oboje - da budeš građanin i Tere i Tranaja. Ako to Teri ne smeta, nama sigurno neće."

"Mislim da bih voleo da postanem građanin Tranaja", reče Gudman.

"To potpuno zavisi od tebe. Ali, ako misliš na Predsedništvo, možeš zadržati teranski status, a da ipak dobiješ tu službu. Mi uopšte nismo kruti u pogledu tih stvari. Jedan od naših najuspešnijih vrhovnih predsednika bio je neki čova-gušter sa Akvarele XI."

"Kakav prosvেćen stav!" uskliknu Gudman.

"Naravno, pružiti svakome priliku, to je naš moto. A što se tiče tvog braka - svaki vladin službenik može da obavi ceremoniju. Vrhovni predsednik Borg bio bi srećan da to učini, već danas po podne ako želiš." Melit namignu. "Stari osobenjак voli da poljubi nevestu. Ali ja mislim da mu se ti istinski dopadaš."

"Danas po podne?" reče Gudman. "Da, voleo bih da se oženim danas po podne, ako se Jana s tim složi."

"Verovatno hoće", ohrabri ga Melit. "Dalje, gde nameravaš da živiš posle medenog meseca? Hotelska soba teško da je pogodna." Zamislio se za trenutak. "Reći ću ti nešto... imam jednu zgodnu kućicu na ivici grada. Zašto se ne useliš u nju dok ne pronađeš nešto bolje? Ili ostaneš stalno, ako ti se dopadne."

"Stvarno", iznenadi se Gudman, "ti si tako plemenit..."

"Batali zahvaljivanje. Jesi li ikad razmišljao o tome da postaneš sledeći ministar za imigraciju? Posao bi ti se sigurno dopao. Nema krutog formalizma, kratko radno vreme, dobra plata... Ne? Bacio si oko na Vrhovno predsedništvo, eh? Pa, ne zameram ti."

Melit počе da pretura po džepovima i izvuče dva ključа. "Ovaj je za prednja vrata, a ovaj za stražnja. Adresa je otisnuta na njima. Kuća je potpuno nameštena, uključujući i sasvim nov generator za dersinsko polje."

"Dersin?"

"Naravno. Nijedna kuća na Tranaju nije celovita bez generatora za dersinsko polje mirovanja."

Pročistivši grlo, Gudman upita oprezno: "Hteo sam da te pitam... za šta se, zapravo, koristi polje mirovanja?"

"Oh, da bi muškarac držao svoju ženu u njemu", uzvрати Melit. "Mislio

sam da to znaš."

"Znam", reče Gudman. "Ali, zašto?"

"Zašto?" Melit se namršti. Pitanje, očigledno nikada nije prošlo kroz njegovu glavu. "Zašto muškarac čini bilo šta? Pa to je običaj, eto šta je. I vrlo logičan, nema sumnje. Valjda ne bi želeo da imaš ženu koja ti toroče sve vreme, noću i danju."

Gudman pocrvene zato što je od prvog susreta sa Janom razmišljao o tome kako bi bilo prijatno imati je u svojoj blizini sve vreme, noću i danju.

"Meni to uopšte ne liči na pošten stav prema ženama", izjavi on smelo.

Melit se nasmeja. "Dragi moj prijatelju, da li ti to propovedaš doktrinu jednakosti polova? Pa to je potpuno obesnažena teorija. Muškarci i žene naprosto nisu isti. Oni su različiti, pa ma šta da su ti o tome govorili na Teri. Ono što je dobro za muškarca, nije neizostavno - ili bar obično nije - dobro za žene."

"Zbog toga vi postupate prema njima kao prema manje vrednima", reče Gudman, a njegova reformatorska krv poče da ključa.

"Uopšte ne. Mi ih tretiramo na drugačiji način od muškaraca, ali ne na manje vredan način. U svakom slučaju, one ne prigovaraju."

"To je samo zato što im nije omogućeno da saznaju za nešto bolje. Da li postoji neki zakon koji zahteva da držim svoju ženu u dersinskom polju?"

"Naravno da ne postoji. Običaj naprosto nalažu da je držiš izvan mirovanja izvestan minimalni deo vremena tokom svake sedmice. Ne bi bilo pošteno da utamničiš sirotu ženicu, znaš."

"Naravno da ne bi", reče Gudman sarkastično. "Mora joj se pružiti prilika da živi jedan deo vremena."

"Tačno", potvrdi Melit, ne osetivši sarkazam u Gudmanovim rečima. "Siguran sam da ćeš vremenom sve ukopčati."

Gudman ustade. "Je li to sve?"

"Pretpostavljam da je uglavnom sve. Dobra ti sreća i sve ostalo."

"Hvala", reče Gudman krutim glasom, oštro se okrete i napusti prostoriju.

Tog popodneva vrhovni predsednik Borg obavio je jednostavan tranajski obred venčanja u Nacionalnoj palati i posle toga meraklijski

poljubio mladu. Bila je to lepa ceremonija, a tamnu senku bacila je na nju samo jedna stvar. Naime, na Borgovom zidu visila je jedna puška, sa teleskopskim nišanom i prigušivačem. Bila je bliznakinja Melitove puške i isto toliko neobjašnjiva.

Borg povede Gudmana u stranu i upita: "Jeste li još malo porazmislili o Vrhovnom predsedništvu?"

"I dalje razmišljam", uzvratila Gudman. "Stvarno nemam ambiciju da obavljam javnu službu..."

"Niko je nema."

"...ali Tranaju su više nego neophodne izvesne reforme. Mislim da bi možda bila moja dužnost da ih predočim narodu."

"To se zove revnost!" reče Borg sa odobravanjem. "Već poduže vreme nismo imali jednog istinski preduzimljivog vrhovnog predsednika. Zašto ne preuzmete službu odmah? Onda biste mogli da provedete vaš medeni mesec u Nacionalnoj palati, u potpunoj povučenosti."

Gudman je bio u iskušenju da pristane. Ali nije želeo da se bavi državnim poslovima tokom medenog meseca. Budući da je Tranaj istrajao toliko dugo u svom sadašnjem stanju bliskom utopiji, bez sumnje će izdržati još nekoliko sedmica.

"Doneću odluku kad se vratim", reče Gudman.

Borg sleže ramenima. "Pa, pretpostavljam da mogu još neko vreme da nosim taj teret. Oh, evo." On uruči Gudmanu zapečaćeni koverat. "Šta je to?"

"Samo standardni saveti", reče Borg. "Požurite, vaša nevesta vas čeka."

"Hodi, Marvine!" doviknu Jana. "Ne smemo da zakasnimo na svemirski brod."

Gudman požuri za njom u kosmodromsku limuzinu.

"Srećno!" povikaše njeni roditelji.

"Srećno!" povika Borg.

"Srećno!" dodadoše Melit, njegova žena i svi gosti.

Na putu ka kosmodromu Gudman je otvorio koverat i pročitao odštampani arak koji se u njemu nalazio:

Savet mladom suprugu

Vi ste se upravo oženili i očekujete, sasvim prirodno, doživotnu

braćnu sreću. To je savršeno ispravno, jer srećan brak je temelj dobre vladavine. Ali morate da učinite i nešto više, a ne samo da to želite. Dobar brak nije vaš po nekom božanskom pravu. Dobar brak mora da se izgradi!

Zapamtite da je vaša žena ljudsko biće. Treba joj dozvoliti izvesnu meru slobode kao njeno neotuđivo pravo. Mi vam predlažemo da je izvlačite iz njenog stanja mirovanja najmanje jedanput nedeljno. Suviše dug boravak u mirovanju je štetan za njenu orijentaciju. Suviše dugo mirovanje je štetno za njen opšti izgled, a to će biti i vaš gubitak baš koliko i njen.

U pojedinim prilikama, kao što su godišnji odmori i praznici, uobičajeno je da pustite vašu ženu da ostane izvan mirovanja po čitav dan odjednom, ili čak dva ili tri dana. To neće škoditi i novost će počinuti čuda za stanje njenog duha.

Imajte na umu ovih nekoliko zdravorazumskih pravila i možete biti sigurni u srećan brak.

U ime Vlade,
Bračni savet

Gudman polako pocepa papir u sitne komadiće i ispusti ih na pod limuzine. Njegov reformatorski duh sada je bio temeljno razdrman. Znao je da je Tranaj bio suviše dobar da bi bio istinit. Neko je morao da plati za savršenstvo. U ovome slučaju to su bile žene.

Pronašao je prvu ozbiljnu napuklinu u raju.

"Šta je to bilo, mili?" upita Jana, gledajući komadiće papira.

"To su bili neki veoma budalasti saveti", reče Gudman. "Dušo, jesi li ikad razmišljala - stvarno razmišljala - o bračnim običajima na ovoj planeti?"

"Ne verujem da jesam. Zar nisu u redu?"

"Pogrešni su, potpuno pogrešni. Oni tretiraju žene kao igračke, kao male lutke koje čovek odbaci kad završi igru. Zar ne možeš to da shvatiš?"

"Nikad nisam razmišljala o tome.

"Pa, možeš sada da porazmisliš", reče Gudman, "zato što će doći do nekih promena, i one će otpočeti u našem domu."

"Neka bude kako god ti misliš, mili", reče Jana pokorno i stegnu mu ruku. On je poljubi.

A onda je limuzina stigla na kosmodrom i oni se ukrcaše na brod. Njihov medeni mesec na Doeu bio je sličan kratkom boravku u raj u bez napuklina. Čudesa malog meseca planete Tranaj bila su izgrađena za zaljubljene, i samo za zaljubljene. Nijedan poslovni čovek nije dolazio na Doe radi brzog odmora; nijedan grabežljivi neženja nije krstarilo stazama. Umorni, razočarani, raskalašno ambiciozni - svi su oni morali da nađu druga lovišta. Jedino pravilo na Doe, strogo sprovedeno, bilo je da se primaju samo parovi, srećni i zaljubljeni, i niko drugi.

Bio je to jedan tranajski običaj kome Gudman nije imao šta da prigovori.

Na malom mesecu bilo je livada sa visokom travom i dubokih, zelenih šuma za šetnju i svežih, tamnih jezera u šumama, i vrletnih, veličanstvenih planina koje su prosto molile da se pentrate uz njih. Ljubavnici su se stalno gubili u šumama, na svoje veliko zadovoljstvo, ali ne suviše gubili, jer ste mogli da obiđete čitav mesec za svega jedan dan. Zahvaljujući slaboj sili teže, niko se nije mogao utopiti u tamnim jezerima, a pad sa planinskih litica bio je zastrašujući, ali ne i osobito opasan. Na strateškim lokacijama nalazili su se mali hoteli sa prigušeno osvetljenim koktel-salonima u kojima su posluživali ljubazni, belokosi barmeni. Bilo je mračnih pukotina koje su se spuštale duboko (ali nikad suviše duboko) u fosforescentne pećine što su svetlucale od leda, pored sporih podzemnih reka u kojima su plivale velike, blistave ribe sa vatrenim očima.

Vladin Bračni savet držao je da su te jednostavne atrakcije dovoljne i nije se potrudio da ubaci i igrališta za golf, bazene za kupanje, hipodrome ili kuglane. Smatralo se da bi bilo gotovo sa medenim mesecom kada bi neki bračni par jednom to poželeo.

Gudman i njegova nevesta proveli su jednu čarobnu sedmicu na Doe i onda se najzad vratili na Tranaj.

Pošto je Gudman preneo nevestu preko praga njihovog novog doma, njegov prvi čin bio je da izvuče utikač od dersinskog generatora.

"Draga moja", rekao je, "sve do sada ja sam se pridržavao svih običaja Tranaja, čak i kad su mi izgledali smešni. Ali ovu stvar neću

dopustiti. Na Teri, ja sam bio osnivač Odbora za ravnopravno zapošljavanje žena. Na Teri mi tretiramo žene kao sebi ravne, kao saputnice, kao partnere u pustolovini života.

"Kakvo čudno shvatanje", reče Jana, a namrštenost naoblači njeno lepo lice.

"Razmisli o tome", predložio joj je Gudman. "Naš život biće daleko srećniji na takav saputnički način nego ako te ja zatvorim iza one zaveses od dersinskog polja. Da li se slažeš?"

"Ti to znaš mnogo bolje od mene, mili. Proputovao si širom Galaksije, a ja nikad nisam napuštala Tranaj. Ako kažeš da je to najbolji način, onda mora da je tako."

Van svake sumnje, pomisli Gudman, ona je najsavršenija od svih žena.

Vratio se svome poslu u firmi 'Abagovi roboti za kućne poslove' i uskoro se sav zagnjurio u nov projekat nepoboljšanja. Ovoga puta pala mu je na um sjajna zamisao da načini robotove zglobove tako da cvile i škripe. Buka je povećavala robotovu razdražujuću vrednost, čineći na taj način razaranje znatno prijatnijim i psihološki vrednijim. Gospodina Abaga je zamisao ispunila velikom radošću; dao je Gudmanu još jednu povišicu plate i zatražio od njega da nepoboljšanje pripremi za što hitniju proizvodnju.

Gudmanov prvobitan plan bio je da naprosto ukloni neke cevčice za podmazivanje. Međutim, ustanovio je da bi u tom slučaju trenje suviše brzo nagrizlo vitalne delove. A to se, dabome, ne bi moglo dopustiti.

Počeo je da crta planove za jedan model koji bi imao ugrađen sistem cvili-škripi. Morao je da deluje krajnje životno, a da ipak ne izazove nikakvo habanje. Morao je da bude jeftin, a uz to i malen, zato što je robotova unutrašnjost već bila pretrpana raznim nepoboljšanjima.

Ali Gudman je uskoro ustanovio da mali sklopovi za izazivanje cviljenja stvaraju veštački zvuk. Veći uređaji bili su suviše skupi i nisu mogli da se smeste u robotovu utrobu. Počeo je često da radi uveče, gubio je na težini, a narav mu je postajala sve razdražljivija.

Jana se pokazala kao dobra, pouzdana supruga. Njegovi obedi su uvek bili spremni na vreme i uvek je imala poneku veselu reč za njega uveče i saosećajno uho za njegove teškoće. Preko dana je

nadgledala kućne robote dok su pospremali stan. Posle toga bi čitala knjige, pekla kolače, plela i uništavala robote.

Gudmana je to donekle uznemiravalo, zato što ih je Jana uništavala po tri ili četiri nedeljno. Međutim, svaki čovek mora da ima neki hobi. On je mogao da joj priušti to zadovoljstvo, zato što je nabavljao mašine po fabričkoj ceni.

Gudman je već bio dospeo u potpuni ćorsokak kada je drugi jedan konstruktor po imenu Dat Gergo pronašao jedan novi komandni sistem. Zasnivao se na kontražiroskopskom načelu i omogućavao je robotu da uđe u prostoriju pod nagibom od deset stepeni. (Deset stepeni, prema tvrdnji ljudi iz Istraživačkog odseka, bio je ponajviše razdražujući ugao nagibanja koji bi neki robot mogao da zauzme.) Sem toga, koristeći jedan sistem nasumičnog izbora, robot je mogao da posrće, pijanački i zamorno, u nepravilnim razmacima - nikad ništa ne ispuštajući, ali uvek na ivici da to učini.

Ovaj pronalazak bio je, sasvim prirodno, pozdravljen kao veliki napredak u inženjerstvu nepoboljšanja. A Gudman je ustanovio da može da ugradi svoj mehanizam cvili-škripi pravo u komandni sistem za posrtanje. Njegovo ime se u inženjerskim časopisima spominjalo naporedo sa Dat Gergovim.

Novi pogon 'Abagovih robota za kućne poslove' bio je prava senzacija.

U to vreme, Gudman je odlučio da uzme odsustvo sa posla i prihvati se Vrhovnog predsedništva Tranaja. Smatrao je da to duguje narodu. Ako su teranska domišljatost i umeće mogli da donesu poboljšanja u nepoboljšanjima, oni su mogli još bolje da se iskažu u poboljšanju poboljšanja. Tranaj je bio bezmalo utopija. Sa njegovom rukom na uzdama, ovaj narod mogao je da prevali ostatak puta do savršenstva.

Otišao je u Melitovu kancelariju da o tome porazgovara.

"Pretpostavljam da uvek ima mesta za promene", rekao je Melit zamišljeno. Ministar za imigraciju sedeo je pored prozora, dokono posmatrajući ljude koji su prolazili. "Naravno, naš sadašnji sistem dejstvuje već poduže vreme, i to vrlo dobro. Ne znam šta bi ti mogao da poboljšaš? Nema zločina, na primer..."

"Zato što ste ga legalizovali", izjavi Gudman. "Vi ste naprosto izigrali logiku."

"Mi to ne gledamo tako. Nema siromaštva..."

"Zato što svi kradu. A nema ni neprilika sa starim ljudima zato što ih vlada pretvara u prosjake. Stvarno, ima mnogo mesta za promene i poboljšanja."

"Pa, možda", reče Melit. "Ali ja mislim..." On iznenada ućuta, priskoči zidu i skide pušku. "Eno ga!"

Gudman pogleda kroz prozor. Neki čovek, očigledno ni po čemu drugačiji od bilo koga drugog, prolazio je ispred zgrade. Gudman začu jedno prigušeno 'klik' i vide kako čovek posrnu, a onda se prući po pločniku.

Melit ga je ustrelio puškom koja je imala prigušivač.

"Zašto si to uradio?" upita Gudman zapanjeno.

"Potencijalni ubica", uzvratila Melit.

"Šta?"

"Naravno. Mi ovde nemamo nikakve krajnje zločine, ali budući da smo ljudska bića, moramo da preduzimamo mere protiv potencijalnih."

"Šta je on učinio da postane potencijalni ubica?"

"Ubio je petoricu ljudi", izjavi Melit.

"Ali... čoveče, do đavola, to nije pošteno! Niste ga uhapsili, održali mu suđenje, pružili pravnu pomoć..."

"Kako sam mogao?" upita Melit pomalo ljutitim glasom. "Mi nemamo nikakvu policiju koja bi hapsila ljude i nemamo nikakav pravni sistem. Pobogu, nisi valjda očekivao od mene da ga tek tako pustim da prođe? Po našoj definiciji, ubica je onaj čovek koji ubije deset lica, a on je već bio dobrano poodmakao na tom putu. Nisam naprosto mogao da sedim ne preduzimajući ništa. Moja je dužnost da štitim narod. Uveravam te, pažljivo sam se raspitao."

"To nije pravično!"

"A zar je neko rekao da jeste?" uzvratila Melit, i sam vičući. "Kakve veze ima pravda sa utopijom?"

"Svakakve veze!" reče Gudman, s naporom se stišavajući. "Pravda je osnova ljudskog dostojanstva, ljudske želje za..."

"Reči, samo reči", odgovorila Melit sa svojim uobičajenim dobroćudnim osmehom. "Pokušaj da budeš realan. Mi smo stvorili utopiju za ljudska bića, a ne za svece kojima ona nije ni potrebna. Mi moramo da prihvatimo manjkavosti ljudskog karaktera, a ne da se pretvaramo

da one ne postoje. Prema našem načinu mišljenja, i policijski aparat i zakonodavno-sudski sistem pokazuju težnju da stvore atmosferu za zločin i prihvatanje zločina. Bolje je, veruj mi, da se uopšte ne prihvati mogućnost zločina. Ogromna većina ljudi složiće se s tim."

"Ali kad se zločin desi, kao što se neizbežno dešava..."

"Samo se potencijalnost dešava", insistirao je Melit uporno. "A i ona mnogo ređe nego što bi ti pomislio. Kada se ona ispolji, mi je sredimo, brzo i jednostavno."

"Pretpostavimo da udesite pogrešnog čoveka?"

"Mi nikad ne udesimo pogrešnog čoveka. Nema nikakve mogućnosti za to."

"Zašto ne?"

"Zato što je, po definiciji i nepisanom zakonu, potencijalni ubica svaki onaj koga likvidira neki vladin službenik."

Marvin Gudman je ćutao nekoliko trenutaka. Onda reče: "Vidim da vlada ima veću moć nego što sam u prvi mah pomislio."

"Ima je", složi se Melit. "Ali ne tako veliku kako ti sada zamišljaš."

Gudman se ironično osmehnu. "A da li je Vrhovno predsedništvo još moje ako ga zatražim?"

"Naravno. I to bez ikakvih ograničenja. Da li ga želiš?"

Gudman se za trenutak duboko zamislio. Da li ga stvarno želi? Pa, neko je morao da upravlja. Neko je morao da štiti narod. Neko je morao da sprovede izvestan broj reformi u ovoj utopijskoj ludnici.

"Da, želim", reče Gudman.

Tog trenutka vrata se silovito otvoriše i vrhovni predsednik Borg upade u prostoriju. "Divno! Krajnje divno! Možete se već danas useliti u Nacionalnu palatu. Ja sam se spakovao još pre nedelju dana, čekajući na vas da se odlučite."

"Mora da postoje neke formalnosti kroz koje treba proći..."

"Nema nikakvih formalnosti", reče Borg, lica blistavog od znoja. "Baš nikakvih. Jedino što treba da uradimo jeste da vam predam predsednički pečat; posle toga ću sići dole da skinem moje ime sa spiska i stavim vaše."

Gudman upitno pogleda Melita. Okruglo lice ministra za imigraciju bilo je bezizražajno.

"U redu", reče Gudman.

Borg posegnu za predsedničkim pečatom, spremajući se da ga skine

sa svog vrata...

Eksplodirao je iznenada i silovito.

Gudman se zaprepašćeno zagleda u Borgovu crvenu, razmrskanu glavu. Vrhovni predsednik se teturao trenutak-dva, a onda skljojao na pod.

Melit skide sako i prebaci ga preko Borgove glave. Gudman se povuče unatraske do prve stolice i klonu na nju. Usta su mu se otvarala, ali nijedna reč nije izišla iz njih.

"Zbilja šteta", reče Melit. "Bio je tako blizu završetka svog mandata. Upozorio sam ga da ne daje dozvolu za izgradnju onog novog kosmodroma. Građani to neće odobriti, rekao sam mu. Ali on je bio siguran da će se njima dopasti da imaju dva kosmodroma. E, pa, prevario se."

"Hoćeš li da kažeš... naime... kako... šta..."

"Svi vladini službenici", poče Melit da objašnjava, "nose zvanični bedž svoje službe, koji sadrži određenu količinu tesijuma, eksploziva za koji si možda čuo. Naboj se kontroliše radiom iz Građanske lože. Svaki građanin ima pristup u Ložu, sa svrhom da izrazi svoje nezadovoljstvo vladom." Melit uzdahnu. "Ovo će ostati kao večita crna mrlja na Borgovom imenu."

"Vi dozvoljavate ljudima da izraze svoje nezadovoljstvo dizanjem u vazduh pojedinih službenika", zakrešta Gudman zgranuto.

"To je jedini delotvoran način", reče Melit. "Kontrolisati i uravnotežiti. Baš kao što je narod u našim rukama, tako smo i mi u rukama naroda."

"On je, dakle, zbog toga želeo da ja preuzmem njegov položaj. Zašto mi to niko nije rekao?"

"Zato što nisi pitao", uzvratil Melit sa nagoveštajem osmeha. "Ne gledaj tako užasnuto. Ubistvo je uvek moguće, znaš, na bilo kojoj planeti, pod bilo kojom vladom. Mi pokušavamo da od njega načinimo konstruktivnu stvar. U ovom sistemu, narod nikad ne gubi kontakt s vladom, a vlada nikad ne pokušava da prisvoji diktatorsku vlast.. Ali, mada svako zna da može da iskoristi Građansku ložu, iznenadio bi se koliko je ona retko korišćena. Naravno, uvek ima usijanih glava..."

Gudman ustade sa stolice i pođe prema vratima, ne gledajući Borgovo telo.

"Zar više ne želiš Predsedništvo", upita Melit.

"Ne!"

"To i liči na vas Terane", primeti Melit tužno. "Vi želite odgovornost samo ako vas ona ne izlaže riziku. To je pogrešan stav prema upravljanju vladom."

"Možda si u pravu", uzvratila Gudman. "Ali meni je naprosto drago što sam sve ovo na vreme shvatio."

Požurio je kući.

Duh mu je bio u potpunoj zbrci kada je stigao pred zgradu u kojoj je stanovao. Da li je Tranaj utopija, ili azil za umobolne koji se protegao čitavom planetom? Prvi put u životu Gudman se pitao da li vredi imati utopiju. Imati ideale, radije nego živeti idealno? Ako je pravda laž, zar onda laž nije bolja od istine?

Ili nije? Gudman je bio jedan tužno zbunjeno mladi čovek kada je, jedva vukući noge, ušao u kuću i zatekao svoju ženu u naručju drugog muškarca.

Doživeo je scenu kao usporeni kadar nekog filma. Činilo se da je Jani bila potrebna čitava večnost da ustane na noge, poravna izgužvanu haljinu i zablene se u njega otvorenih usta. Muškarac - visok, zgodan momak koga Gudman nikada ranije nije video - izgledao je suviše zapanjen da bi mogao da govori. Izvodio je male, nesvrhovite pokrete, stresajući nepostojeću prašinu sa revera sakoa, popravljajući manžetne. Onda je, kao probe radi, pokušao da se osmehne.

"Dakle", reče Gudman. Zvučalo je to prilično slabašno, s obzirom na okolnosti, ali imalo je učinka. Jana počela da plače.

"Strašno mi je žao", promrmlja čovek. "Nismo vas očekivali još nekoliko časova. Ovo mora da je pravi šok za vas. Strašno mi je žao."

Jedna stvar koju Gudman nije očekivao ili želeo bilo je saosećanje ljubavnika njegove žene. Prenebregao je čoveka i upiljio se u rasplakanu Janu.

"E pa, šta si očekivao?" povikala ona na njega iznenada. "Morala sam! Ti me nisi voleo!"

"Nisam te voleo? Kako možeš da kažeš tako nešto?"

"Zbog načina na koji si se ophodio sa mnom."

"Mnogo sam te voleo, Jano", reče on blago.

"Nisi!" vrisnu ona, zabacivši glavu unazad. "Seti se samo kako si se ophodio prema meni. Držao si me po čitav dan, čitav bogovetni dan, da obavljam domaćičke poslove, kuvam, sedim. Marvine, naprosto sam osećala kako starim. Iz dana u dan, uvek ista, glupava jednoličnost. A u većini slučajeva, kad si dolazio kući, ti si bio suviše umoran da bi me uopšte primetio. Jedina stvar o kojoj si govorio bili su tvoji glupavi roboti. Propadala sam, Marvine, propadala."

Gudman odjednom shvati da je njegova žena nervno rastrojena. Rekao joj je veoma blagim glasom: "Ali, Jano, takav je život. Muž i žena se sjedinjuju u zajedništvu. Oni stare zajedno, rame uz rame. Ne može sve da bude samo ekstaza i..."

"Ali naravno da može! Pokušaj da shvatiš, Marvine. Može, na Tranaju... za ženu!"

"To je nemoguće", reče Gudman.

"Na Tranaju žena očekuje život pun radosti i uživanja. To je njeno pravo, baš kao što i muškarci imaju svoja prava. Ona očekuje da će da iziđe iz mirovanja i nađe se na nekom zgodnom malom prijemu, ili da šeta na mesečini, ili da pliva, ili da ide u bioskop." Jana ponovo poče da plače. "Ali ti si bio tako bistar. Ti si morao sve to da promeniš. Trebalo je da budem pametnija, a ne da se pouzdam u jednog Teranina."

Drugi muškarac uzdahnu i pripali cigaretu.

"Znam da ti nisi kriv što si tuđinac, Marvine", produži Jana. "Ali želela bih da shvatiš nešto. Ljubav nije sve. Žena mora da bude i praktična. Ovako kako su se stvari odvijale, ja bih postala stara žena, dok bi sve moje prijateljice još bile mlade."

"Još mlade?" ponovi Gudman tupavo.

"Naravno", umeša se muškarac. "Žena ne stari u dersinskom polju."

"Ali čitava stvar je naprosto sablasna", reče Gudman. "Moja žena bi još bila mlada dok bih ja bio star."

"Baš zbog toga bi i cenio mladu ženu", primeti Jana.

"A šta je s tobom?" upita Gudman. "Da li bi ti cenila starog muža?"

"On još ne shvata", reče muškarac.

"Marvine, pokušaj. Zar ti još nije jasno? Tokom čitavog svog života ti bi imao mladu i lepu ženu, čija bi jedina želja bila da ti ugađa. A kad umreš... ne gledaj me tako zgranuto, dragi, svi umiru... kad umreš, ja

bih još bila mlada i, prema zakonu, nasledila bih sav tvoj novac."

"Počinjem da shvatam", reče Gudman. "Pretpostavljam da je to još jedna prihvaćena faza života na Tranaju... bogata mlada udovica koja može do mile volje da isteruje svoja zadovoljstva."

"Naravno. Na taj način sve je potaman za sve učesnike. Muškarac ima mladu ženu, koju viđa samo kad to poželi. On ima potpunu slobodu, a i lepo sređen dom. Žena je oslobođena jednoličnosti svakodnevnog života i dobro je obezbeđena u materijalnom pogledu kada dođe njeno vreme za uživanje."

"Trebalo je to da mi kažeš", potuži se Gudman.

"Mislila sam da znaš", reče Jana, "budući da si govorio kako znaš za bolji način. Ali sada vidim da ti nikada ne bi shvatio, zato što si tako naivan... mada moram priznati da je to jedna od tvojih ljupkih osobina." Ona se setno osmehnu. "Sem toga, da sam ti rekla, nikada ne bih upoznala Rondo." "

Čovek se lako pokloni. "Ostavljao sam po kućama uzorke firme 'Grejova konfekcija'. Možete zamisliti moje iznenađenje kada sam zatekao ovu ljupku mladu damu izvan mirovanja. Hoću da kažem, bilo je to kao kad se neka priča iz knjige obistini. Čovek nikad ne očekuje da se stare legende mogu oživotvoriti, pa zato morate priznati da ima izvesne čari kada se to desi."

"Da li ga voliš?" upita Gudman umornim glasim.

"Da", uzvratila Jana. "Rondo se stara o meni. On će me držati u mirovanju dovoljno dugo da nadoknadim vreme koje sam izgubila. To je žrtva s njegove strane, ali Rondo je plemenit po prirodi."

"Ako stvari tako stoje", reče Gudman turobno, "ja vam sigurno neću stajati na putu. Na kraju krajeva, ja sam civilizovano biće. Možeš dobiti razvod kad god zaželiš."

Prekrstio je ruke na grudi, osećajući se veoma plemenit. Ali na neki nejasan način, bio je svestan da je njegova odluka potekla ne toliko iz plemenitosti, koliko iz iznenadne, silovite odvratnosti prema svim tranajskim stvarima.

"Mi na Tranaju nemamo razvod", reče Rondo.

"Ne?" Gudman je osetio kako mu hladni trnci silaze niz kičmu.

U Rondovoj ruci pojavi se blaster. "Bilo bi suviše nezgodno, znate, ako bi se muškarci i žene stalno međusobno trampili. Postoji samo jedan način da se izmeni bračni status."

"Ali to je odvratno!" jeknu Gudman, uzmičući. "To je protivno svakoj pristojnosti!"

"Nije, ako žena to želi. A to je, uzgred rečeno, još jedan razlog za držanje supruge u mirovanju. Imam li tvoju dozvolu, dušo?"

"Oprosti mi, Marvine", reče Jana, zatvarajući oči. "Da!"

Rondo podiže blaster. Ne oklevajući ni časka, Gudman se glavačke baci kroz najbliži prozor. Rondov pucanj prošiša tik iznad njega.

"Hej, stani!" povika Rondo. "Pokaži malo muškosti, čoveče. Suoči se sa sudbinom!"

Gudman teško tresnu na rame. Ustao je odmah i pojurio, a Rondov drugi pucanj oprli mu ruku. Šmugnuo iza jedne kuće i za trenutak se našao u sigurnosti. Nije se zadržao da o tome razmišlja. Nastavio je da trči koliko ga noge nose, pravo prema kosmodromu.

Na njegovu sreću, jedan svemirski brod se upravo spremao da poleti ka g'Moreu i kapetan mu je dozvolio da se ukrca. Odatle je radiom javio Tranaju da mu se pošalje njegova ušteđevina i kupio je kartu do Higastomeritreje, gde su ga vlasti optužile da je uhoda sa planete Ding. Optužba se nije mogla održati, budući da su Dinganci bili amfibijska rasa, i Gudman umalo što se nije udavio dokazujući islednicima da može da udiše samo vazduh.

Jedna dereglija prebacila ga je do dvostruke planete Mvanti, pored Sevesa, Olgoa i Mija. Unajmio je jednog pilota-švercera koji ga je odvezao na Belismoranti, gde je počinjao uticaj Tere. Odatle ga je jedna lokalna kompanija prebacila pored Galaktičkog vrtloga; posle kraćeg zastoja na Ojsteru, Lekungu, Pankangu, Inčangu i Mahangu stigao je na Tung-Bradard IV.

Dotle mu je već ponestalo novca, ali sada se praktično nalazio na domaku Tere, računato u astronomskim razdaljinama. Uspeo je nekako da isposluje vožnju do Oumea, a sa Oumea do Legisa II. Tamo mu je Međuzvezdano društvo za potporu putnika obezbedilo jedan ležaj, i tako je najzad stigao natrag na Zemlju.

Gudman se nastanio u Sikirku, Nju Džerzi, gde je čovek savršeno siguran sve dok plaća porez. Tu se zaposlio kao glavni tehničar za robote u firmi 'Građevinska korporacija Sikirka'. Oženio se jednom malom, crnokosom, tihom devojkom, koja ga očigledno obožava, mada je on retko pušta iz kuće.

On i kapetan Sevidž često odlaze u Edijev bar 'Mesečeva svetlost', piju tranaj specijal i razgovaraju o Tranaju Blagoslovenom, gde je Put pronađen i gde čovek više nije vezan za Tok stvari. U takvim prilikama Gudman se žali da ga je malo zakačila svemirska malarija, pa zbog nje ne može više nikad da ode u vasionu, nikad više ne može da se vrati na Tranaj.

U takvim noćima uvek se nađe slušateljstvo koje sa divljenjem prati razgovor dva svemirska vuka.

Gudman je nedavno organizovao, uz pomoć kapetana Sevidža, Sikiršku ligu za oduzimanje prava glasa ženama. Oni su njeni jedini članovi, ali, kako to Gudman reče, kada su takve stvari zaustavile jednog krstaša.

KONTROLNI PREGLED

Gospodin Morček se probudio sa kiselim ukusom u ustima i smehom koji mu je odjekivao u ušima. Bio je to smeh Džordža Ovena-Klarka, poslednja stvar koje se sećao sa prijema kod Triad-Morganovih. I kakav je to prijem bio! Čitava Zemlja je proslavljala prekretnicu stoleća. Tri hiljade godina. Mir i blagostanje za sve i srećan život...

"Koliko je srećan tvoj život?" pitao ga je Oven-Klark, cereći se prepredeno, više nego malo pripit. "Hoću da kažem, kako živiš sa svojom slatkom ženom?"

Bilo je to neprijatno. Svi su znali da je Oven-Klark jedan Primitivista, ali s kakvim je pravom trljao ljudima nos zbog toga? Samo zato što se oženio jednom Primitivnom ženom.

"Ja volim svoju ženu", rekao je Morček odlučno. "Uostalom, ona je neuporedivo lepša i osećajnije od onog denjka neuroza koji ti nazivaš svojom ženom."

Ali, naravno, čovek ne može nikakvom uvredom da probije debelu kožu jednog Primitiviste. Primitivisti vole nedostatke svojih žena isto koliko i njihove vrline - možda čak i više. Oven-Klark se iscerio još prepredenije i rekao: "Znaš, Morček, stari moj, ja mislim da je tvojoj ženi potreban kontrolni pregled. Jesi li u poslednje vreme obratio pažnju na njene reflekse?"

Nepodnošljivi idiot! Gospodin Morček se izvuče iz kreveta, žmirkajući prema jakom jutarnjem suncu koje se krilo iza zavese. Mirini refleksi - nevolja s njima bila je u tome što su reči Ovena-Klarka sadržavale zrnice istine. U poslednje vreme Mira je izgledala prilično... neraspoločena.

"Mira!" viknu Morček "Je li moja kafa gotova?" Usledila je pauza. Onda je njen glas doplovio na sprat: "Samo trenutak!"

Morček navuče pantalone, još pospano žmirkajući. Srećom, proslava će trajati još tri dana. To će mu dobro doći da se oporavi od sinoćnjeg prijema.

Dole, u prizemlju, Mira je poslovala, sipajući kafu, presavijajući salvete i privlačeći jednu stolicu za njega. Seo je, a ona ga je poljubila u čelu na temenu. Voleo je da ga ljubi u čelavo teme.

"Kako je moja ženica jutros?" upitao je.

"Divno, dragi", uzvratila ona posle male pauze. "Napravila sam ti uštipke jutros. Ti voliš uštipke."

Morček zagriže jedan koji se sav skvrčio i otpi gutljaj kafe. "Kako se osećaš jutros?" upitao je.

Mira mu je namazala maslacom parče tosta, a onda rekla: "Divno, dragi. Znaš, sinoćnji prijem bio je krajnje divan. Sve mi se toliko dopadalo."

"Ja sam bio malčice ošamućen", izjavi Morček sa usiljenim osmehom.

"Ja volim kad si ti malčice ošamućen", reče Mira. "Govoriš kao neki anđeo... kao neki veoma pametan anđeo, hoću da kažem. Mogla bih zauvek da te slušam." Namazala je još jedno parče tosta za njega. Gospodin Morček joj se ljubazno smešio kao neko blagorodno sunce, a onda se namrštio. Odložio je tost i počeošao obraz. "Znaš", rekao je, "imao sam malu gužvu sa Oven-Klarkom. Govorio je o Primitivnim ženama."

Mira je namazala peto parče tosta za njega, ne odgovarajući ništa, i pridodala ga sve većoj gomili. Posegnula je i za šestim, ali on je lako dodirnu po ruci. Ona se naže napred i poljubi ga u nos.

"Primitivne žene!" podrugnula se. "Ta neurotična stvorenja! Zar ti nisi srećniji sa mnom, dragi? Ja možda jesam Moderna - ali nijedna Primitivna žena ne bi te mogla voleti ovako kako te ja volim... a ja te obožavam!"

Bilo je tačno ovo što je rekla. Tokom čitave pisane istorije muškarac nikad nije bio kadar da živi u sreći sa jednom nerekonstruisanom Primitivnom ženom. Ta egoistična, razmažena stvorenja zahtevala su čitavog života brigu i pažnju. Bilo je svima poznato da Ovena-Klarka njegova žena prisiljava da briše posuđe. A taj zvekan je pristao! Primitivne žene uvek su tražile novac da bi kupovale odeću i ukrasne đinđuve, zahtevale su doručak u krevetu, jurile na partije bridža, vodile beskonačne telefonske razgovore, i ko bi ga znao šta sve ne. Pokušale su da preuzmu muške poslove. Na kraju su dokazale svoju ravnopravnost.

Neki idioti kao Oven-Klark uporno su hvalili njihovu blistavost.

Pod pogledom svoje žene punim ljubavi, gospodin Morček je osećao kako njegov mamurluk polako popušta. Mira nije jela. Znao je da je

ona doručkovala ranije da bi mogla njega da hrani sa punom predanošću. Eto, u tim malim stvarčicama i sastojala se sva razlika.

"Rekao mi je da su tvoji refleksi odskora postali sporiji."

"Stvarno?" upitala je Mira posle izvesne pauze. "Ti Primitivisti misle da znaju sve."

Bio je to pravi odgovor, ali i on je usledio tek posle suviše duge pauze. Gospodin Morček je postavio svojoj ženi još nekoliko pitanja, proveravajući njeno vreme reagovanja prema sekundari na kuhinjskom časovniku. Mirini refleksi zaista su popustili.

"Da li je stigla pošta?" upita on brzo. "Je li neko telefonirao? Hoću li zakasniti na posao?"

Posle tri sekunde ona je otvorila usta, a onda ih ponovo zatvorila. Nešto tu krajnje nije bilo u redu.

"Volim te", rekla je jednostavno.

Gospodin Morček je osećao kako mu srce tuče o rebra. On je voleo svoju ženu! Ludo, strasno! Ali onaj odvratni Oven-Klark bio je u pravu. Njoj je bio potreban kontrolni pregled. Mira kao da je slutila njegove misli. Trgnula se приметно i rekla: "Sve što želim, to je tvoja sreća, mili. Mislim da sam bolesna... Hoćeš li me poslati na lečenje? Hoćeš li me uzeti natrag kad se izlečim... i ne dozvoliti im da me izmene... ne bih volela da budem izmenjena!" Njena plavokosa glava klonu; plakala je - bešumno, da njega ne bi obespokojila.

"To će biti samo jedan kontrolni pregled, dušo", reče Morček, pokušavajući da obuzda sopstvene suze. Ali bilo mu je jasno, isto koliko i njoj, da je ona zaista bolesna.

To nije pošteno, mislio je. Primitivna žena, sa svojom priprostim mentalnom građom, bila je gotovo imuna na takve boljke. Ali delikatna Moderna žena, sa svojom fino izbalansiranom osetljivošću, bila im je suviše sklona. Kakva čudovišna nepravda! I to samo zato što su u Modernoj ženi bili obuhvaćeni svi najfiniji, najdragoceniji kvaliteti ženstvenosti.

Sem telesne snage.

Mira se ponovo trže. Uspravila se na noge sa naporom. Bila je veoma lepa. Od bolesti obrazi su joj se veoma zarumeneli, a na jutarnjem suncu njena plava kosa bila je još svetlija.

"Mili moj", rekla je. "Hoćeš li me pustiti da ostanem još malo? Možda bih se sama oporavila." Ali pogled joj je brzo postao neusredsređen.

"Mili..." Hitro se pribrala, uhvativši se za ivicu stola. "Kad budeš imao novu ženu... pokušaj da se setiš koliko sam te mnogo volela." Spustila se na stolicu, bezizražajnog lica.

"Idem po kola", promrmlja Morček i žurno se udalji.

Još malo, i on bi i sam doživio slom.

Dok je koračao prema garaži, osećao se tup, umoran, slomljen. Mira - otišla! A moderna nauka, sa svim svojim dostignućima, nemoćna da pomogne.

Stigao je do garaže i rekao: "U redu, iziđi napolje."

Na te reči automobil krenu unazad i zastade pored njega. "Nešto nije u redu, gazda?" upita automobil. "Izgledate mi zabrinuti. Da li vas još muči mamurluk?"

"Ne... u pitanju je Mira. Bolesna je."

Automobil je ćutao za trenutak. Onda reče blago: "Veoma mi je žao, gospodine Morček. Voleo bih da mogu nešto za vas da učinim."

"Hvala ti", reče Morček, srećan što u ovom času ima jednog prijatelja. "Bojim se da tu niko ništa ne može da učini."

Automobil se parkirao do vrata i Morček je pomogao Miri da sedne. Zatim automobil krenu.

Diskretno je ćutao čitavim putem natrag u fabriku.

IZGUBLJENA BUDUĆNOST

Lenarda Nišera pronašli su ispred hotela 'Plaza' u stanju tako velikog erotskog uzbuđenja da su bili potrebni udruženi napori trojice policajaca i jednog turista u prolazu da ga savladaju. Odveden je zatim u Bolnicu svete Klare, gde su ga strpali u 'vlažni paket' - vlažni čaršav obavijen oko pacijentovih ruku i gornjeg dela tela. To ga je imobilisalo dovoljno dugo da mu jedan internista ubrizga injekciju valijuma.

Injekcija je već izvršila svoje dejstvo u vreme kada ga je video doktor Majls. Majls je naložio dvojici snažnih bolničara i jednoj psihijatrijskoj negovateljici po imenu Norma da čekaju napolju. Objasnio im je da je pacijent u takvom stanju da ne može nikoga da napadne. Sada je bio sasvim smiren, jašući na kresti valijumskog talasa, gde nema nikakvih nevolja i gde čak i vlažni paket može da bude prijatan.

"Pa, gospodine Nišere, kako se osećate sada?" upita Majls.

"Dobro sam, doktore", uzvratila Nišer. "Žao mi je što sam izazvao te neprilike kad sam se vratio iz anomalije prostorvremena i spustio se ispred hotela 'Plaza'."

"To bi moglo na svakoga tako da utiče", reče Majls.

"Pretpostavljam da moja priča zvuči prilično šašavo", produži Nišer.

"Ne postoji način na koji bih mogao da je dokažem, ali činjenica je da sam bio u budućnosti i da sam se vratio natrag."

"Je li budućnost lepa?" upita Majls.

"Budućnost je prava šećerlema", izjavi Nišer. "A ono što se meni tamo desilo... e pa, vi mi to nećete verovati."

Pacijent, belac srednjeg rasta i star otprilike trideset pet godina, uvijen u vlažni paket i sa širokim osmehom na licu, nastavio je da priča svoju priču.

Prethodnog dana završio je svoj posao u firmi 'Hanreti i Smirč, javni beležnici' u uobičajeno vreme i otišao u stan u Istočnoj dvadeset petoj ulici. Upravo je stavio ključ u bravu, kad je začuo nešto iza sebe. Razbojnik, pomislio je Nišer odmah, hitro se okrenuo i zauzeo stav bubašvabe - osnovni model odbrane u tajvanskom karateu, koji je upravo proučavao. Ali tamo nikoga nije bilo. Umesto razbojnika,

ugledao je neku vrstu treperave crvene magle. Plovila je prema Nišeru i okružila ga. Nišer je čuo čudne zvukove i ugledao bleštavu svetlost pre nego što se onesvestio.

Kad je ponovo došao svesti, neko mu je govorio: "Ne brinite, sve je u redu."

Nišer je otvorio oči i shvatio da se više ne nalazi u Dvadeset petoj ulici. Sedeo je na klupi u jednom malom parku sa drvećem i jezercima, stazama i kipovima i pitomom jelenskom divljači, a bilo je tu i ljudi koji su šetali i nosili odeću koja je ličila na grčke tunike. Pored njega na klupi sedeo je jedan belokosi stari čovek odeven kao Čarlton Heston u ulozi Mojsija.

"Šta je ovo?" upita Nišer. "Šta se desilo?"

"Recite mi", uzvratila starac pitanjem, "da li ste slučajno naleteli nedavno na jedan crvenkasti oblak?... Aha! I mislio sam da je tako! Bila je to jedna lokalna prostordremenska anomalija i ona vas je prebacila iz vašeg vremena u budućnost."

"Budućnost?" upita Nišer. "Kakvu budućnost?"

"Naprosto budućnost", uzvratila starac. "Mi smo otprilike četiri stotine godina ispred vas, dodajte ili oduzmite neku godinu."

"Vi me zavitalavate", reče Nišer. Zatim je počeo da na razne načine ispituje starca o tome gde se on stvarno nalazi, a starac ga je uveravao da se stvarno nalazi u budućnosti i da je to ne samo tačno, nego i da nije ništa neobično, mada je, dabome, posredi jedna od onih stvari koje se ne dešavaju svakog dana. Na kraju je Nišer morao da se pomiri s tim.

"E pa, u redu", rekao je. "A kakva je ova budućnost?"

"Veoma lepa", uveravao ga je starac.

"Nikakva stvorenja sa drugih planeta nisu nas pokorila?"

"Naravno da nisu."

"Da li je nedostatak fosilnih goriva smanjio naš standard do nivoa bednog tavorenja?"

"Mi smo rešili energetska krizu pre nekoliko stotina godina kada smo otkrili jeftin način pretvaranja peska u škriljac."

"Koji su vaši najveći problemi?"

"Izgleda da nemamo nikakvih."

"Znači, ovo je Utopija?"

Starac se osmehnu. "To morate sami da procenite. Možda biste

voleli da malo pogledate okolo tokom vašeg kratkog boravka ovde."
"Zašto kratkog?"

"Te prostorvremenske anomalije regulišu se same po sebi", uzvratu starac. "Vasiona ne želi da toleriše suviše dugo da se nalazite ovde kada bi trebalo da se nalazite tamo. Vasioni je obično potrebno malčice vremena da vas sustigne. Hoćemo li sada da se prošetamo? Dozvolite da se predstavim. Ja sam Ogun."

Napustili su park i krenuli niz širok i lep bulevar oivičen drvećem. Zgrade su Nišeru izgledale čudne i činilo se da imaju premnogo neobičnih uglova i neskladnih boja. Nalazile su se nešto dalje od ulice i bile okružene brižljivo negovanim zelenim travnjacima. Nišeru je sve to izgledalo kao jedna zaista zgodna budućnost. Ništa egzotično, ali zgodno. A bilo je tu i ljudi koji su šetali u svojim grčkim tunikama, i svi su oni izgledali srećni i dobro uhranjeni. Ličilo je to na nedelju u Centralnom parku.

Onda je Nišer opazio jedan par koji je otišao dalje od faze razgovora. Skinuli su sa sebe svu odeću. Radili su, da upotrebimo izraz iz dvadesetog veka, one stvari.

Činilo se da niko u tome nije video ništa neobično. Ogun nije dao nikakav komentar; zbog toga ni Nišer nije ništa rekao. Ali nije mogao da izbegne da zapaža, dok su koračali niz bulevar, da i drugi ljudi rade to isto. Popriličan broj ljudi. Pošto su prošli pored sedmog para koji je bio time zaokupljen, Nišer upita Oguna da li je posredi neki seksualni praznik, ili su oni možda naleteli na godišnju skupštinu bludničara.

"Ne, nije u pitanju ništa posebno", uzvratu Ogun.

"Pa zašto, onda, ti ljudi ne rade to kod svojih kuća ili u hotelskim sobama?"

"Verovatno zato što se većina njih upoznala ovde na ulici."

To je gadno uzdrimalo Nišera. "Hoćete li da kažete da se ti ljubavni partneri uopšte nisu međusobno poznavali ranije?"

"Očigledno nisu", uzvratu Ogun spokojno. "Da su se poznavali, pretpostavljam da bi se potrudili da nađu neko udobnije mesto za vođenje ljubavi."

Nišer je naprosto stajao kao prikovan i bečio oči. Znao je da je to neučtivo, ali nije mogao drugačije. Činilo se da niko ne obraća

pažnju na ono što se dešava. Opazio je kako su muškarci i žene izmenjivali poglede dok su prolazili jedni pored drugih; s vremena na vreme neko bi se nekome osmehnuo, onaj bi uzvratio osmeh, za trenutak kao da bi oklevali, a onda...

Nišer je pokušao da postavi nekih dvadeset pitanja u isti mah. Ogun ga prekide: "Dozvolite mi da vam pojasnim neke stvari, budući da ste tako kratko vreme među nama. Vi dolazite iz jednog vremena seksualne represije i buntovništva. Vama sve ovo mora da izgleda kao jedan prizor neobuzdane raskalašnosti. A za nas to nije ništa drugo do normalno izražavanje naklonosti i solidarnosti."

"Znači, vi ste rešili problem seksa!" uzviknu Nišer.

"Manje ili više slučajno", uzvрати Ogun. "Naime, istinski smo nastojali da ukinemo rat pre nego što on nas zбриše sa lica Zemlje. Ali da bismo se otarasili rata, morali smo da izmenimo psihološku osnovu na kojoj on počiva. Ispostavilo se da je potisnuta seksualnost najjači pojedinačni činilac. Kada se to jednom shvatilo i kada je informacija postala široko rasprostranjena, održan je opšti plebiscit. Postignuta je saglasnost da ljudski seksualni običaji moraju da budu preinačeni i reprogramirani radi dobra čitave ljudske rase. Biološko inženjerstvo i specijalne klinike - sve na dobrovoljnoj bazi, razume se - pobrinuli su se za to. Oslobođen agresivnosti i posesivnosti, seks je danas jedna mešavina estetike i druželjubivosti."

Nišer se upravo spremao da upita Oguna kako je to uticalo na brak i porodicu, kada je primetio kako se ovaj osmehuje jednoj privlačnoj plavuši i hita u njenom pravcu. "Hej, Ogune!" povikao je. "Ne ostavljajte me sada!"

Stari čovek se osvrte iznenađeno. "Dragi prijatelju, ja nisam ni imao nameru da vas isključim. Naprotiv, ja želim da vas uključim. Svi mi to činimo."

Nišer je video kako je veći broj ljudi zastao. Gledali su ga, osmehujući se.

"De, de, lakše malo!" procedio je stisnutog grla, automatski zauzimajući odbrambeni stav bubašvabe.

Ali do tada ga je jedna žena već zgrabila za nogu, a druga mu se priljubila ispod pazuha, dok ga je treća štirkala za prste. Nišer postade malčice histeričan i doviknu Ogunu: "Zašto se tako ponašaju?"

"To je spontani izraz našeg velikog zadovoljstva izazvanog novinom i dirljivošću vašeg prisustva. To se dešava uvek kada se neki čovek iz prošlosti pojavi među nama. Mi toliko žalimo njega i ono čemu on mora da se vrati, da želimo da podelimo sve s njim, da podelimo svu ljubav koju imamo. I, eto, tako se to dešava."

Nišer je imao osećaj da se nalazi usred neke sinemaskopske masovne scene postavljene u drevnom Rimu, ili možda Vavilonu. Ulica je bila prepuna ljudi dokle god je oko moglo da dopre, i svi su oni radili ono jedni s drugima i jedni povrh drugih i jedni ispod drugih i između. Ali ono što je ponajviše proželo Nišera bilo je osećanje da se gomila potpuno opušta. Bila je potpuno iznad seksa. Ličilo je to na neki neobičan okean ljubavi, milosrđa i razumevanja. Ugleda Ogunovo lice kako nestaje u talasu izmešanih tela i povika: "Dokle će ova stvar da se raširi?"

"Posetioци iz prošlosti uvek odašilju jake vibracije", uzvрати Ogun, boreći se za dah. "Ovo će verovatno da zahvati čitav svet."

Čitav svet! Nišer za trenutak nije mogao da shvati o čemu Ogun govori. Onda je ukopčao i rekao, gotovo sa poštovanjem: "Hoćete li da kažete... širom čitave planete?"

Ogun se isceri, a zatim iščeze u opštem kovitlacu. Nišeru je postalo jasno da tako nešto odista i mora da se desi - ljudi oko njega voleli su jedni druge i privlačili sebi sve veći i veći broj drugih zahvaljujući tome što su vibracije postajale sve jače i jače, dok se na kraju čitav svet nije našao upetljan u to. Za Nišera je ovo, neopozivo, bila jedna Utopija. Znao je da će morati da izmisli neki način da ubedi ljude. Onda je digao pogled i shvatio da se nalazi kod južnog dela Centralnog parka ispred hotela 'Plaza'.

"Pretpostavljam da vam je prelaz iz njihovog vremena u naše teško pao, zar ne?" upita Majls.

Nišer se osmehnu. Očni kapci su mu se spuštali. Dejstvo valijuma je prolazilo, i on je brzo dolazio sebi.

"Čini mi se da sam ovde izazvao opšte zaprepašćenje", uzvрати on. "Mislio sam da ću moći to svima da objasnim. Računao sam da će biti dovoljno da zgrabim ljude za ruku i navedem ih da se odreknu svojih sputanosti, da ću moći da im pokažem na licu mesta kako su njihova tela stvorena za ljubav. Ali počeo sam to da radim suviše

histerično, dabome, i uplašio ih. A onda su me zgrabili policajci."

"Kako se sada osećate?" upita Majls.

"Umoran sam i razočaran, a i vratio sam se zdravom razumu, ako tako želite to da nazovete. Možda je sve bilo samo jedna halucinacija. Ali to nije važno. Važno je jedino da sam se vratio u moje sopstveno doba i da još imamo krizu energije i seksualne inhibicije, a ja u tom pogledu ne mogu ništa da izmenim."

"Izgleda mi da ste se tamo brzo prilagodili", reče Majls.

"Do vraga, jesam! Niko nikad nije mogao da optuži Lenarda Nišera da se sporo prilagođava."

"Meni izgleda da je s vama sve u najboljem redu", reče Majls. "Ali voleo bih da ostanete ovde nekoliko dana. Ovo nije kazna, shvatate? Samo iskrena želja da vam pomognemo."

"U redu, doktore", uzvratu Nišer pospano. "Koliko ću dugo morati da ostanem?"

"Možda ne više od dan ili dva. Otpustiće vas čim budem zadovoljan vašim stanjem."

"Poštena nagodba", promrmlja Nišer. A onda je utonuo u san. Majls izdade naređenje dvojici snažnih bolničara da ostanu pored pacijenta i dade odgovarajuća uputstva negovateljici. Zatim se uputi u svoj stan, koji se nalazio nedaleko od klinike, da malo otpočine.

Nišerova priča proganjala je Majlsa dok je pripremao biftek za večeru. Sve to nije moglo da bude istinito, dabome. Ali pretpostavimo, samo pretpostavimo, da se stvarno desilo. Šta ako je budućnost dostigla stanje polimorfne perverzne seksualnosti? Na kraju krajeva, priličan broj dokaza je potvrđivao da prostorsvremenske anomalije zaista postoje.

Odjednom je odlučio da ponovo poseti svog pacijenta. Izišao je iz stana i krenuo natrag u bolnicu, grabeći krupnim korakom, gonjen nekim čudnim osećanjem žurbe.

Nije bilo nikoga na prijemnom šalteru u Krilu broj 2. Policajac koji je u normalnim okolnostima stajao u hodniku sada je netragom nestao. Majls potrča niz hodnik. Lenardova vrata bila su otvorena i Majls proturi glavu kroz njih.

Neko je presavio Lenardov ležaj i naslonio ga uza zid. To je ostavilo taman dovoljno prostora za dvojicu bolničara, psihijatrijsku

negovateljicu po imenu Norma, dve mlade medicinske sestre, jednog policajca i jednu sredovečnu ženu iz Denvera koja je došla u posetu nekoj svojoj rođaci.

"Gde je Lenard?" povika Majls.

"Taj momak mora da me je hipnotisao", promuca policajac, žurno navlačeći pantalone.

"Propovedao je poruku ljubavi", reče žena iz Denvera, obavijajući se Lenardovim vlažnim čaršavom.

"Gde je on?" vrištao je Majls.

Bele zavese lepršale su na otvorenom prozoru. Majls se zagleda u tamu. Nišer je iščezao. Duha uspaljenog kratkom posetom budućnosti, on je sada sigurno propovedao svoju poruku ljubavi svima ljudima širom Zemlje. Mogao bi da se nalazi bilo gde, razmišljao je Majls. Kako, za Boga miloga, da ga pronađem? Kako da mu se pridružim?

BESMRTNI VOJNIK

Neću ni pokušati da opišem bol. Kazaću jedino da je bio nepodnošljiv čak i pod anestheticima i da sam ga izdržao samo zato što nisam imao nikakvog drugog izbora. Onda je bol postepeno minuo i ja sam otvorio oči i zagledao se u lica bramana koji su stajali iznad mene. Bila su trojica, odevena u uobičajene bele operacione odore i sa belim maskama od gaze. Oni kažu da nose te maske da bi nas zaštitili od klica. Međutim, svaki vojnik zna da ih nose zato da mi ne bismo mogli da ih prepoznamo.

Bio sam još potpuno ošamućen od anestetika i samo su delovi i parčići moje memorije dejstvovali. "Koliko sam bio mrtav?" upitah.

"Oko deset časova", uzvratil jedan od bramana.

"Kako sam umro?"

"Zar se ne sećaš?" upita rastom najviši braman.

"Još ne."

"Pa", reče najviši braman, "bio si sa svojim vodom u rovu 2645B-4. U osvit dana cela vaša četa izvršila je frontalni napad, pokušavajući da zauzme susedni rov. Broj 2645B-5."

"I šta se desilo?" upitah.

"Naleteo si na nekoliko mitraljeskih zrna. Ona nova vrsta sa eksplozivnom glavom. Sećaš li se sada? Dobio si jedno u grudi i još tri u ruke i noge. Kad su te bolničari pronašli, bio si mrtav."

"Jesmo li zauzeli rov?" upitah.

"Ne. Ovoga puta niste."

"Shvatam." Moje pamćenje se vraćalo brzo dok je dejstvo anestetika slabilo. Setio sam se momaka iz mog voda. Setio sam se našeg rova. Stari, dobri 2645B-4 bio je moj dom više od godinu dana i bio je prilično ugodan, koliko to već rovovi mogu da budu. Neprijatelj je pokušao da ga zauzme i naš napad u zoru bio je, zapravo, protivnapad. Setio sam se mitraljeskih zrna koja su me cepala u komade i čudesnog olakšanja koje sam osetio dok su to činila. A setio sam se još nečega...

Seo sam uspravno. "Hej, čekate malo!" rekoah.

"Šta je bilo?"

"Mislio sam da je osam časova gornja granica za vraćanje nekog

čoveka u život."

"Mi smo od tada poboljšali našu tehniku", uzvratila jedan braman. "Stalno je poboljšavamo. Sada gornja granica iznosi dvanaest časova, sve dok nije u pitanju ozbiljnije oštećenje mozga."

"Svaka vam čast", rekoše. Sada mi se pamćenje potpuno vratilo i bio sam svestan svega što se desilo. "Ipak, počinili ste ozbiljnu grešku vraćajući mene u život."

"Na šta ciljaš, vojniče?" upita jedan od njih onim glasom koji je svojstven samo oficirima.

"Pročitajte šta piše na mojoj vojničkoj pločici."

Pročitao je. Njegovo čelo, jedini deo lica koji sam mogao da vidim, postade namršteno. Reкао je: "Ovo je zbilja neobično!"

"Neobično!" saglasio sam se.

"Znaš", reče on, "bio si u rovu punom mrtvih ljudi. Nama je rečeno da su svi oni novajlije. Dobili smo naređenje da čitavu grupu ponovo vratimo u život."

"I niste najpre pročitali moju pločicu?"

"Bili smo premoreni od rada. Nije bilo vremena. Stvarno mi je žao, vojniče. Da sam znao..."

"Do đavola s tim", rekoše. "Hoću da vidim glavnog inspektora."

"Misliš li stvarno..."

"Da, mislim", rekoše. "Ja nisam pravni stručnjak za rovove, ali imam puno razloga da se žalim. Moje je pravo da vidim glavnog inspektora."

Upustili su se šapatom u dogovaranje, a za to vreme ja sam malo razgledao samoga sebe. Bramani su me prilično valjano obradili. Ne baš onako valjano kako su to činili u prvim godinama rata, razume se. Transplantacija komada kože bila je sada aljkavije obavljena, a imao sam osećaj da sam i iznutra pomalo ofrlje zakrpljen. Uz to, desna ruka bila mi je oko pet centimetara duža od leve; rđavo izvedeno prišivanje. Ipak, bio je to prilično valjan posao.

Bramani su prekinuli razgovor i dali mi moju odeću. Obukao sam se. "Dakle, što se tiče glavnog inspektora", reče jedan od njih, "to će u ovom trenutku ići malčice teže. Znaš..."

Nepotrebno je kazati da nisam video glavnog inspektora. Odveli su me jednom krupnom, mišićavom, ljubaznom, starom naredniku. Jednom od onih tipova punih razumevanja koji porazgovara s vama i

objasni da je sve u najboljem redu.

"De, de, vojniče", dočeka me je ljubazni stari narednik. "Šta to čujem da dižeš galamu zato što su te vratili u život?"

"Dobro ste čuli", reko. "Prema vojnim propisima, čak i običan redov ima svoja prava. Ili mi je bar tako rečeno."

"Naravno da ih ima", odvrati ljubazni stari narednik.

"Ja sam izvršio svoju dužnost", reko. "Sedamnaest godina u vojsci, od toga osam godina na frontu. Tri puta ubijen, tri puta oživljen. Pravila kažu da čovek može zahtevati smrt posle trećeg puta. Ja sam tako postupio, i to je otisnuto na mojoj pločici. Ali nisu me ostavili mrtvog. Oni prokleti lekari su me oživeli, a to nije pošteno. Hoću da ostanem mrtav."

"Mnogo je bolje ostati živ", reče narednik. "Dok si živ, uvek imaš priliku da budeš premešten na neku neboračku dužnost. Premeštaj se, doduše, ne obavlja osobito brzo zbog nedostatka ljudstva. Međutim, uvek postoji prilika."

"Znam", reko. "Ipak, više volim da ostanem mrtav."

"Mislim da bih ti mogao obećati da ćeš kroz, recimo, šest meseci..."

"Hoću da ostanem mrtav", reko odlučno. "Prema vojnim propisima, ja na to imam pravo posle trećeg oživljenja."

"Naravno da imaš", reče ljubazni, stari narednik, osmehujući mi se, kao vojnik vojniku. "Ali greške se dešavaju u ratnim vremenima. Naročito u jednom ratu kao što je ovaj." Zavalio se na stolici i sklopio šake iza glave. "Sećam se kad je čitava stvar otpočela. U prvi mah je izgledalo da će se sve to srediti pritiskanjem na dugmad. Ali i mi i Crveni imali smo pun arsenal protivraketnih projektila, i to je atomski rat dovelo u pravi ćorsokak. Ukočilo ga je uspostavljanje atomske ravnoteže. Sve je to učinilo da on postane u pravom smislu stvar pešadije."

"Znam, znam."

"Ali naši neprijatelji su nas u pogledu brojnosti nadmašivali", reče ljubazni stari narednik. "I još nas nadmašuju. Svi oni milioni i milioni Rusa i Kineza! Morali smo da imamo više boraca. Ili bar da sačuvamo one koje smo već imali. Eto zašto su lekari otpočeli oživljavanje mrtvih."

"Sve mi je to poznato. Čujte, naredniče, ja želim da mi pobedimo. Strašno to želim. Pokazao sam se kao dobar vojnik. Ali bio sam

ubijen tri puta i..."

"Nevolja je u tome", reče narednik, "što i Crveni oživljavaju svoje mrtve. Borba za brojčanu nadmoćnost na frontu kritična je upravo sada. Sledećih nekoliko meseci odlučiće ishod, ovakav ili onakav. Zašto, dakle, ne zaboraviti sve ovo? Kad sledeći put pogineš, obećavam ti da ćeš biti ostavljen na miru. Zato ovoga puta zaboravimo čitavu stvar."

"Hoću da vidim glavnoga inspektora", rekoše.

"U redu, vojnici", uzvratil ljubazni, stari narednik, ne baš prijateljskim tonom. "Idi u sobu 303."

Otišao sam u sobu 303, koja je, u stvari, bila prijavnica, i čekao. Osećao sam se pomalo kriv zbog čitave gužve koju sam izazvao. Na kraju krajeva, rat je bio u toku. Ali bio sam i ljutit. Vojnik ima svoja prava, čak i u ratu. Oni prokleti bramani...

Baš smešno kako su dobili to ime. Oni su naprosto lekari, a ne Hindusi ili bramani ili bilo šta slično. Dobili su to ime zbog jednog novinskog članka pre nekoliko godina, kada je sve ovo još bilo novo. Čovek koji je napisao članak ispričao je kako sada lekari mogu da ožive mrtve ljude i načine ih ponovo sposobne za borbu. Bila je to tada prilično vruća tema. Autor je naveo jednu Emersonovu pesmu koja ovako počinje:

Ako crveni ubica misli da ubija,
Ili ako ubijeni misli da je ubijen,
Oni ne poznaju dobro tajnovite puteve.
Ja trajem, i prolazim, i ponovo se vraćam.

Eto tako su stvari stajale. Nikad niste mogli da znate, ako ste ubili nekog čoveka, da li će on ostati mrtav, ili će se sledećeg dana vratiti u rov da puca na vas. I niste znali da li ćete ostati mrtvi, ili nećete, ukoliko budete ubijeni. Naslov Emersonove pesme bio je Bramani, pa su tako naši lekari nazvani bramani.

Biti vraćen u život nije bilo rđavo u početku. Čak i po cenu bola, bilo je prijatno ponovo živeti. Ali, na kraju, dođe vreme kada vam dojadi da budete ubijeni i oživljeni i ponovo ubijeni i oživljeni. Počinjete da se pitate koliko smrti dugujete vašoj zemlji i da li bi bilo lepo i

spokojno ostati neko vreme mrtav. Radujete se unapred dugom snu. Vojne vlasti su imale razumevanja za to. Suviše često vraćanje u život deluje rđavo na moral. I zato su kao granicu postavili tri oživljenja. Posle trećeg mogli ste da birate premeštaj ili trajnu smrt. Vojne vlasti su više volele da izaberete smrt; čovek koji je bio mrtav tri puta veoma rđavo deluje na moral civila. I većina boraca više je volela da ostanu mrtvi posle trećeg puta.

Ali ja sam bio obmanut. Vraćen sam u život po četvrti put. Rodoljub sam kao i bilo koji drugi čovek, ali na ovo neću da pristanem.

Najzad mi je bilo dozvoljeno da vidim ađutanta glavnog inspektora. Bio je to jedan pukovnik, mršav, sedokos, poslovan tip. Već su ga obavestili o mom slučaju i on nije traćio vreme na mene. Bio je to kratak razgovor.

"Vojniče", rekao je, "žao mi je zbog ovoga, ali izdata je nova naredba. Crveni su povećali postotak svojih reanimacija i mi moramo da im pariramo. Norma koja sada važi iznosi šest oživljavanja pre dobijanja razrešnice."

"Ali ta naredba nije bila izdata u vreme kad sam ja ubijen."

"Ona ima retroaktivno dejstvo", uzvratila on. "Moraš da izdržiš još dve smrti. Zbogom i srećno, vojniče."

Eto tako je bilo. Trebalo je da znam da sa višim oficirima ne možete ništa da postignete. Oni ne znaju kako stvari stoje. Retko bivaju ubijeni više od jedanput i naprosto ne razumeju kako se čovek oseća posle četiri puta. I tako sam se vratio natrag u svoj rov.

Koraćao sam polako, pored otrovane bodljikave žice, napregnuto razmišljajući.. Prošao sam pored nećeg prekrivenog ceradom sivožute boje, na kojoj je pisalo Tajno oružje. Naš sektor je ispunjen tajnim oružjima. Ona stižu jednom nedeljno i možda će neko od njih odlučiti ishod rata.

Ali sada mi nije bilo stalo do toga. Razmišljao sam o sledećoj strofi Emersonove pesme. Ona glasi:

Daleko ili zaboravljeno meni je blisko;
Senka i sunčeva svetlost su isto;
Iščezli bogovi mi se ukazuju;
I isto su za mene sramota i slava.

Stari Emerson je to prilično dobro shvatio, jer upravo tako se čovek oseća posle svoje četvrte smrti. Ništa vam više nije važno i sve vam izgleda manje-više isto. Nemojte pogrešno da me shvatite, ja nisam cinik. Samo kažem da čovekovo stanovište mora da se promeni pošto umre četiri puta.

Najzad sam stigao u dobri stari rov 2645B-4 i pozdravio sve momke. Saznao sam da ponovo napadamo u zoru. Još sam razmišljao.

Nisam zabušant, ali sam smatrao da je dovoljno umreti četiri puta. Doneo sam odluku da u ovom napadu zasigurno ostanem mrtav. Ovoga puta neće biti nikakvih grešaka.

Krenuli smo pri prvoj svetlosti, pored bodljikave žice i kotrljajućih mina, i ušli na ničiju zemlju između našeg rova i 2645B-5. Ovaj napad bio je izvođen snagom jednog bataljona i bili smo naoružani novim kuršumima sa samonavođenjem. Neko vreme kretali smo se prilično žustro. A onda se neprijatelj žestoko oglasio.

Nastavili smo da napredujemo. Svuda oko mene je praštalo, ali ja još nisam zadobio ni ogrebotinu. Pomislio sam da ćemo ovoga puta uspeti. Možda neću ni biti ubijen.

Onda sam dobio svoje. Jedan eksplozivni kuršum kroz grudi. Krajnje smrtonosna rana. Obično, kad vas tako nešto pogodi, vi ostanete da ležite. Ali ja nisam. Hteo sam da ovoga puta ostanem zasigurno mrtav. I zato sam ustao i zateturao se napred, koristeći pušku kao štaku. Prevalio sam još petnaestak metara izložen najžešćoj unakrsnoj vatri koju ste ikad videli.

Osetio sam kako me je eksplozivni kuršum tresnuo u čelo. Trajalo je samo jedan majušni delić sekunde tokom koga sam mogao da osetim kako mi mozak kulja napolje i znao sam da je sada gotovo sa mnom. Bramani nisu mogli ništa da preduzmu u pogledu ozbiljnih povreda mozga, a moja je bila zaista ozbiljna.

Onda sam umro.

Došao sam svesti i digao pogled prema bramanima u njihovoj belo odeći i sa maskama od gaze.

"Koliko sam bio mrtav?" upitah.

"Dva sata."

Onda sam se setio. "Ali pogođen sam u glavu!"

Bele maske od gaze se namreškaše; shvatio sam da se oni smeškaju. "Tajno oružje", objasnio mi je jedan od njih. "Na tome se radilo skoro tri godine. Na kraju smo mi i inženjeri usavršili jedan antirasturač. Sjajan izum!"

"Stvarno?" rekoh.

"Medicinska nauka najzad može da isceli ozbiljne povrede glave", reče braman. "Ili bilo koju drugu vrstu povreda. Sada smo kadri da izlečimo svakog čoveka, sve dok smo u mogućnosti da prikupimo sedamdeset odsto delova njegovog tela i ubacimo ih u antirasturač. To će stvarno smanjiti naše gubitke. Možda će odlučiti ishod čitavog rata!"

"Baš lepo", rekoh.

"Usput rečeno", produži braman, "odlikovan si medaljom zato što si herojski nastavio da jurišaš izložen vatri pošto si zadobio smrtonosnu ranu."

"To je divno", rekoh. "Da li smo zauzeli rov 2645B-5?"

"Ovoga puta smo ga zauzeli. Sada usredsređujemo snage za napad na rov 2645B-6."

Klimnuo sam glavom, ali malo kasnije dali su mi moju odeću i poslali me natrag na front. Stvari su se sada malo sredile i moram priznati da je prilično ugodno biti živ. Ipak, mislim da mi je već dosta svega toga.

Sada ću morati da pregrmim samo još jednu smrt pre nego što doživim šestu.

Ukoliko oni ponovo ne promene naredbu.

SEDMA ŽRTVA

Stenton Frelejn sedeo je za svojim pisačim stolom, trudeći se da izgleda zaposlen kao što jedan direktor i treba da izgleda u devet i trideset izjutra. Nije mogao da se usredsredi na oglas koji je napisao prethodne noći, nije mogao da razmišlja o poslu. Jedino što je mogao da čini bilo je da čeka dok pošta ne stigne.

Očekivao je obaveštenje već dve nedelje. Vlada je kasnila, kao i obično.

Na staklenim vratima njegove kancelarije bilo je ispisano Morger i Frelejn, trgovci odećom. Ona se otvoriše i E. Dž. Morger uđe, hramljući pomalo zbog stare rane nanete revolverom. Ramena su mu bila povijena, ali budući da je imao sedamdeset tri godine, nije mnogo mario kakvo mu je telesno držanje.

"Pa, Stene", upita Morger, "šta je sa onim oglasom?"

Frelejn se udružio sa Morgerom pre šesnaest godina, kada mu je bilo dvadeset sedam. Zajedno su od protek-odeće načinili preduzeće vredno milion dolara.

"Mislim da bi mogao da ga objaviš", reče Frelejn, pruživši parče papira Morgeru. Kada bi samo pošta stigla ranije, mislio je.

"Da li posedujete protek-odelo", čitao je Morger naglas, držeći papir blizu očiju. "Najbolje krojačko umeće na svetu ugrađeno je u Morgerovo i Frelejnovu protek-odelo, da bi učinilo od njega predvodnika u svetu muške mode."

Morger pročisti grlo i pogleda Frelejna. Onda se osmehnu i produži da čita.

"Protek-odelo je i najbezbednije i najelegantnije. Svako protek-odelo ima naročito ugrađen džep za revolver, koji se zajemčeno ne primećuje. Niko neće znati da nosite revolver, sem vi lično. U džep sa revolverom može se izuzetno lako posegnuti, što omogućava brzo, neometano izvlačenje. Po izboru džep na boku ili na prsima."

"Veoma lepo", bio je Morgerov komentar.

Frelejn turobno klimnu glavom.

"Protek-odelo specijal ima revolverski džep koji se sam širi, najveći moderni napredak u ličnoj zaštiti. Dodir na skriveno dugme ubacuje revolver u vašu ruku, napet, sa otkočenim osiguračima. Zašto ne

svratite u vama najbližu protek-radnju? Zašto da ne budete bezbedni?"

"Baš lepo", reče Morgen. "Veoma zgodan, dostojanstven oglas." Razmišljao je za trenutak, gladeći prstima bele brkove. "Zar nije trebalo da spomeneš da se pretok-odela izrađuju u raznim modnim varijantama, sa preklopom ili bez preklopa, sa jednim ili sa dva reda dugmadi, sa dubokim ili plitkim manžetnama?"

"U pravu si. To sam zaboravio."

Frelejn uze natrag arak i na njegovoj ivici nažvrlja neku belešku. Zatim ustade, ispravljajući sako iznad isturenog trbuha. Frelejn je imao četrdeset tri godine, bio malčice predebeo, malčice čelav na temenu. Bio je čovek prijatnog izgleda sa hladnim očima.

"Opusti se", reče Morger. "Stići će današnjom poštom."

Frelejn je prisilio sebe da se osmehne. Poželeo je da načini nekoliko koraka po prostoriji, ali umesto toga seo je na ivicu pisaćeg stola.

"Čovek bi pomislio da mi je ovo prvo ubistvo", rekao je, sa omalovažavajućim osmehom.

"Znam kako je", reče Morger. "Pre nego što sam okačio o klin svoj revolver, nisam mogao da spavam po čitav mesec čekajući obaveštenje. Znam."

Dva čoveka su čekala. Upravo kada je tišina postala neizdrživa, vrata su se otvorila. Jedan službenik je ušao i spustio poštu na Frelejnovo sto.

Frelejn se žustro okrete i dohvati pisma. Pročešljao ih je brzo i našao ono koje je iščekivao - dugačak, beli koverat od BEK-a, sa zvaničnim pečatom na njemu.

"Tu smo!" reče Frelejn, cereći se. "To je moja lutkica!"

"Lepo." Morger je posmatrao koverat sa zanimanjem, ali nije tražio od Frelejna da ga otvori. To bi bilo ne samo narušavanje etikete, nego i prestup u očima zakona. Smatralo se da niko osim Lovca ne treba da zna ime Žrtve. "Želim ti uspešan lov."

"Nadam se da će biti", uzvрати Frelejn samouvereno. Njegov pisaći sto bio je uredno pospremljen - bio je već nedelju dana. Dohvatio je svoju aktentašnu.

"Jedno dobro ubistvo moglo bi da ti koristi", reče Morger, polažući lagano ruku na Frelejnovu nafatirano rame. "Bio si napet."

"Znam", isceri se Frelejn ponovo i prodrma Morgerovu ruku.

"Želeo bih da sam još mlad", reče Morger, gledajući usiljeno veselim očima svoju obogaljenu nogu. "Dobijam želju da ponovo dograbim revolver."

Starac je svojevremeno bio veoma dobar Lovac. Deset uspešnih lovova omogućili su mu da postane član ekskluzivnog Kluba desetkaša. I, naravno, posle svakog lova Morger je morao da nastupi u ulozi Žrtve, tako da je imao dvadeset ubistava na svom rabošu.

"Istinski se nadam da moja žrtva nije neko sličan tebi", reče Frelejn, upola u šali.

"Ne brini se zbog toga. Koja će ti to biti po redu?"

"Sedma."

"Srećna sedmica. E pa, kreni na nju", reče Morger. "Još ćemo te primiti u Desetkaše."

Frelejn odmahnu rukom i pođe prema vratima.

"Samo budi oprezan", upozori ga Morger. "Dovoljna je jedna jedina omaška i ja ću morati da pronađem sebi novog ortaka. Ako nemaš ništa protiv, meni se sviđa ovaj koga sada imam."

"Biću oprezan", obeća Frelejn.

Umesto da uzme autobus, Frelejn je krenuo pešice prema svom stanu. Bilo mu je potrebno vreme da se malo smiri. Nije imalo nikakvog smisla da se ponaša kao neki mladić koji kreće u svoje prvo ubistvo.

Dok je koračao, Frelejn je gledao pravo napred. Zuriti u ma koga bilo bi isto što i izazivati metak, ukoliko bi dotični čovek igrao ulogu Žrtve. Neke Žrtve pucaju čak i kad ih samo okrznete pogledom. Nervozni momci. Frelejn je razborito gledao iznad glava ljudi s kojima se mimoilazio.

Ispred njega bila je jedna ogromna reklamna tabla, koja je nudila građanstvu usluge DŽ. F. O'Donovana.

'Žrtve!' objavljivao je natpis ispisan golemim crvenim slovima. 'Zašto rizikovati? Koristite O'Donovanovog ovlašćenog osmatrača. Prepustite nama da otkrijemo ubicu koji vam je dodeljen. Platite pošto ga udesite!'

Natpis je podsetio na nešto Frelejna. Pozvaće telefonom Eda Moroua čim stigne u svoj stan.

Prešao je na drugu stranu ulice, ubrzavši korak. Sada je jedva

mogao da sačeka da stigne kući, da otvori koverat i otkrije ko je njegova žrtva. Da li će biti pametan ili glup? Bogat poput Frelejnove četvrte žrtve, ili siromašan, poput prve i druge? Hoće li imati organizovanu osmatračku službu, ili će pokušati da to sam obavi?

Uzbuđenje od pomisli na lov bilo je čudesno, strujalo je kroz njegove vene, ubrzavalo mu puls. Sa udaljenosti od otprilike jednog bloka začuo je revolversku paljbu. Dva brza pucnja, a zatim još jedan, konačni.

Neko je udesio svog čoveka, pomisli Frelejn. Blago njemu.

Bilo je to divno osećanje, govorio je sebi. Ponovo je bio živ.

Kada se našao u svom jednosobnom stanu, odmah je pozvao Eda Moroua, svog osmatrača. Čovek je, između dva angažmana, radio kao čuvar u jednoj garaži.

"Halo, Ed? Frelejn."

"Oh, zdravo, gospodine Frelejne." Mogao je da zamisli čovekovo mršavo, umašćeno lice kako se pripijenih usana ceri pored telefona.

"Spremam se da krenem na jednog, Ede."

"Srećno, gospodine Frelejne", reče Ed Morou. "Pretpostavljam da ćete želeti da vam budem na usluzi?"

"Tako je. Verujem da neću biti odsutan više od nedelju ili dve. Obaveštenje o mom statusu Žrtve verovatno ću dobiti tokom tri meseca posle ubistva."

"Biću vam na usluzi. Srećan lov, gospodine Frelejne."

"Hvala. Do viđenja." Frelejn spusti slušalicu. Bila je to mudra mera predostrožnosti rezervisati jednog prvoklasnog osmatrača. Kada obavi ubistvo, na njega će doći red da bude Žrtva. Tada će, još jednom, Ed Morou biti njegovo životno osiguranje.

I kakav je čudesan osmatrač Morou bio! Neobrazovan - glup, zapravo. Ali imao je oko za ljude! Morou je bio rođen za taj posao. Njegove blede oči mogle se otprve da prepoznaju neznanca koji je došao u grad. Bio je đavolski lukav u postavljanju zaseda.

Frelejn dohvati koverat, smeškajući se i prisećajući se nekih trikova koje je Morou primenio na račun Lovaca. Još se smeškajući, bacio je pogled na podatke navedene u pismu.

Dženet-Meri Pazig.

Njegova žrtva bila je žensko.

Frelejn ustade i načini nekoliko koraka po prostoriji. Zatim ponovo

pročita pismo. Dženet-Meri Pazig. Devojka. Tri fotografije bile su priključene, njena adresa i uobičajeni dodatni podaci.

Frelejn se namršti. Nikada još nije ubio neku ženu.

Oklevao je za trenutak, a onda dohvatio telefon i pozvao BEK.

"Biro za emocionalnu katarzu, obaveštajno odeljenje", odgovorio je glas nekog muškarca.

"Čujte, ovaj", poče Frelejn, "upravo sam dobio obaveštenje iz koga vidim da sam izvukao jednu devojku. Je li to u redu?" Naveo je službeniku devojčino ime.

"Sve je u redu, gospodine", uzvratila službenik posle jednogminutnog proveravanja mikrofilmovane kartoteke. "Devojka se dobrovoljno prijavila kod ministarstva. Zakon kaže da ona ima ista prava i povlastice kao i muškarci."

"Možete li mi reći koliko je ubistava izvršila?"

"Žalim, gospodine. Jedine informacije na koje imate pravo jesu Žrtvin zakonski status i podaci koje ste već dobili."

"Shvatam." Frelejn zastade. "Mogu li da zatražim drugu Žrtvu?"

"Možete da odbijete lov, razume se. To je vaše zakonsko pravo. Ali druga Žrtva neće vam biti dozvoljena sve dok prethodno i sami ne odigrate tu ulogu. Želite li da odbijete?"

"Oh, ne", reče Frelejn žurno. "Samo sam se pitao. Hvala vam."

Spustio je slušalicu i seo u najveću fotelju, olabavivši kaiš. Morao je o svemu malo da porazmisli.

Vražje žene, gundđao je u sebi, uvek pokušavaju da se umešaju u muške igre. Zašto ne sede mirno kod kuće?

Ali one su slobodni građani, podsetio je sebe. Ipak, sve to naprosto nije izgledalo dovoljno ženstveno.

Bilo mu je poznato da je, istorijski govoreći, Ministarstvo za emocionalnu katarzu osnovano za muškarce i samo za muškarce. Ministarstvo je formirano krajem Četvrtog svetskog rata - ili Šestog, kako su to neki istoričari računali.

U to vreme postojala je hitna potreba za trajnim, vekovečnim mirom. Razlog je bio praktičan, baš kao što su bili i ljudi koji su ga izmogli. Naprosto - uništenje je vrebalo iza samog ugla.

Tokom svetskih ratova oružja su usavršavana u pogledu veličine, delotvornosti i moći uništavanja. Vojnici su se navikli na njih i sve manje i manje su se ustručavali da ih upotrebe.

Ali bila je dostignuta tačka zasićenosti. Još jedan rat zaista bi bio rat koji bi okončao sve ratove. Više niko ne bi preostao da otpočne novi. I tako je mir morao da traje večno, ali ljudi koji su se toga dosetili bili su praktični. Bilo im je jasno da su napetosti i sputanosti još prisutne, da su to kazani u kojima su se ratovi kuvali. Upitali su se zašto u prošlosti mir nikada nije dugo trajao.

'Zato što ljudi vole da se bore', bio je odgovor.

'Oh, ne!' vrištali su idealisti.

Ali ljudi koji su izmogli mir bili su prisiljeni da postuliraju, sa žaljenjem, postojanje potrebe za nasiljem kod velikog postotka čovečanstva.

Ljudi nisu anđeli. Ali nisu ni đavoli. Oni su naprosto ljudska bića, u visokoj meri ratoborna.

Sa naučnim znanjem i moći koje su imali u to vreme, praktični ljudi mogli su u velikoj meri da iskorene tu crtu iz rase. Mnogi su mislili da je to odgovor.

Ali praktični ljudi nisu. Oni su uviđali vrednost suparništva, ljubavi prema borbi, hrabrosti suočene sa malim izgledima na uspeh. To su, po njima, bile divljenja dostojne odlike jedne rase i zaloga njene večnosti. Bez njih, rasa bi neminovno nazadovala.

Sklonost prema nasilju, ustanovili su, bila je nerazmršivo povezana sa darovitošću, fleksibilnošću, preduzimljivošću.

Problem je, dakle, bio: zasnovati mir koji će trajati i kad njih više ne bude. Sprečiti rasu da uništi sama sebe, ali ne ukidajući dragocene karakterne crte.

Da bi se to postiglo, zaključili su, trebalo je preusmeriti čovekovo nasilje.

Obezbediti mu oduška, neku mogućnost za pražnjenje.

Prvi veliki korak bila je legalizacija gladijatorskih disciplina, uključujući nasilje i ubijanje. Ali bilo je potrebno više od toga. Sublimacije su delovale samo do određene tačke. A onda su ljudi zahtevali pravu stvar.

Nema zamene za ubistvo sa predumišljajem.

I tako je ubistvo bilo legalizovano, na strogo pojedinačnoj osnovi, i samo za one koji su ga želeli. Vladama je bilo naloženo da osnuju ministarstva za emocionalnu katarzu.

Posle određenog razdoblja vršenja opita, bila su usvojena

jednoobrazna pravila.

Svako ko je želeo da ubije mogao je da se prijavi kod BEK-a. Pošto bi dao određene podatke i jemstva, bila bi mu dodeljena jedna Žrtva. Svako ko bi se prijavio za ubistvo morao je, poštujući vladina pravila, da nekoliko meseci kasnije preuzme ulogu Žrtve - ukoliko bi preživeo.

Takav je, ukratko, bio aranžman. Pojedinac je mogao da izvrši onoliko ubistava koliko je želeo. Ali između svaka dva ubistva morao je da bude Žrtva. Ukoliko bi uspeo da ubije svog Lovca, mogao je da prestane ili da se prijavi za još jedno ubistvo.

Po isteku deset godina otprilike jedna trećina civilizovanog stanovništva na svetu prijavila se za bar jedno ubistvo. Broj je spao na četvrtinu i tu se zadržao.

Filozofi su odmahivali glavim, ali praktični ljudi bili su zadovoljni. Rat se našao tamo gde je i pripadao - u rukama pojedinca.

Naravno, tokom vremena došlo je do razgranavanja i usložnjavanja igre. Kada je njeno postojanje jednom bilo prihvaćeno, ona je postala veliki posao. Postojali su uslužni servisi kako za Žrtvu, tako i za Lovca.

Ministarstvo za emocionalnu katarzu biralo je nasumce Žrtvino ime. Lovcu je određivan rok od dve nedelje da ubije svoju Žrtvu. To je morao da obavi oslanjajući se isključivo na svoju dovitljivost, bez ičije pomoći. Davano mu je ime Žrtve, njena adresa i lični opis, i dozvoljavano da koristi pištolj standardnog kalibra. Nije smeo da ima oklop bilo kakve vrste.

Žrtva je dobijala obaveštenje nedelju dana pre Lovca. Njoj je saopštavano samo to da je Žrtva. Nije znala ime svog Lovca. Imala je pravo da bira oklop po svojoj želji. Mogla je da unajmi osmatrača. Osmatrač nije smeo da ubije; to su smeli samo Žrtva i Lovac. Ali mogao je da otkrije nekog stranca u gradu, ili da namami na čistinu nekog nervoznog revolveraša.

Žrtva je imala pravo da namesti sve moguće zasede da bi ubila Lovca.

Bile su propisane stroge kazne za ubijanje ili ranjavanje pogrešnog čoveka, jer nikakvo drugo ubistvo nije dozvoljavano. Ubistva iz osвете ili iz koristoljublja bila su kažnjavana smrću. Krasota sistema bila je u tome što su svi ljudi koji su želeli da ubijaju mogli to da čine.

Oni koji nisu želeli - većina stanovništva - to nisu ni morali.

I tako, najzad, nije više bilo velikih ratova. Čak nijedan nije bio ni u izgledu.

Samo stotine i hiljade malih.

Frelejnu se nije osobito dopadala zamisao da treba da ubije jednu ženu, ali on je potpisao. Nije to bila njegova greška. I nije imao nimalo volje da propusti svoj sedmi lov.

Ostatak jutra proveo je učeći napamet podatke o svojoj Žrtvi, a zatim je uneo pismo u kartoteku.

Dženet Pazig je živela u Njujorku. Bilo je to dobro. Uživao je da lovi u velikom gradu, a oduvek je želeo da vidi Njujork. Njena starost nije bila navedena, ali, sudeći po fotografijama, mogla je da ima dvadeset i neku godinu.

Frelejn je telefonom rezervisao mesto u mlaznjaku za Njujork, a zatim se istuširao. Obukao je natenane novo protek-odelo specijal, sašiveno za tu priliku. Iz svoje kolekcije izdvojio je jedan revolver, očistio ga i podmazao, a zatim stavio u džep sakoa. Posle toga spakovao je kofer.

Od uzbuđenja puls mu je ubrzano tukao u venama. Čudna stvar, mislio je, kako svako ubistvo izaziva novo ushićenje. Bilo je to nešto što vam nikad ne može dosaditi, za razliku, na primer, od francuskog peciva, žena i pića, ili bilo čega drugog. Uvek je bilo novo i drugačije. Na kraju, pregledao je svoju biblioteku da odluči koje će knjige poneti.

Njegova biblioteka sadržala je sve valjane knjige o toj tematici. Neće mu biti potrebna nijedna knjiga o Žrtvama, poput Taktike za Žrtve L. Freda Trejsija, sa njenim insistiranjem na strogo kontrolisanoj okolini, ili dr Frišove Ne razmišljajte kao Žrtva!

Za njih će biti veoma zainteresovan kroz nekoliko meseci, kada on ponovo bude Žrtva. Sada je želeo knjige o lovu.

Taktika za lov na ljude bila je standardno i najpotpunije delo, ali njega je već znao gotovo napamet. Knjiga Razvoj zasede nije bila primerena njegovim sadašnjim potrebama.

Opredelio se za Lov u gradovima od Mitvela i Klarka, Kako uočiti osmatrača od Algrina i Žrtvin prisni krug od istog autora.

Sve je bilo sređeno. Ostavio je poruku za mlekađžiju, zaključao stan i odvezao se taksijem do aerodroma.

Stigavši u Njujork, odseo je u jednom hotelu u centru grada, ne suviše daleko od Žrtvine adrese. Službenici su se osmehivali i bili predusretljivi, što je smetalo Frelejnu. Nije voleo da ga tako lako prepoznaju kao jednog ubicu van grada.

Prva stvar koju je ugledao kad je ušao u sobu bila je jedna brošura na stočiću pored kreveta. Imala je naslov Kako da izvučete najviše iz vaše emocionalne katarze, sa pozdravima uprave. Frelejn se osmehnuo i ovlaš je prelistao.

Budući da je ovo bila njegova prva poseta Njujorku, popodne je proveo naprosto šetajući ulicama u Žrtvinom susedstvu. Posle toga obišao je nekoliko radnji.

Robna kuća 'Martinson i Blek' bila je očaravajuće mesto. Prošao je kroz njihovo odeljenje Lovac-Lovljeni. Bilo je tu lakih, neprobojnih oklopa za Žrtve. I neprobojnih šešira Ričarda Arlingtona.

Na suprotnoj strani prostorije stajala je velika izložba jednog novog bočnog oružja kalibra 38.

'Koristite Malverna Nepogrešivog', nudio je oglas. 'Odobrio BEK. Punjenje sa dvanaest metaka. Testirana odstupanja manja od 0,01 inča na 1000 stopa. Ne promašite vašu Žrtvu! Ne reskirajte život bez najboljeg! Budite bezbedni sa Malvernom!'

Frelejn se osmehnu. Oglas je bio dobar, a malo, crno oružje izgledalo je krajnje ubojito. Međutim, on je bio zadovoljan onim koje je već imao.

Bilo je i lažnih štaka po sniženoj ceni, sa skrivenim magacinom od četiri metka, koje su obećavale bezbednost i tajnovitost. Dok je još bio mlad čovek, Frelejn je mnogo držao do novotarija. Ali sad je znao da su staromodni načini obično i najbolji.

Kada se našao izvan radnje, ugledao je četiri čoveka iz gradske čistoće kako odnose jedan leš tek ubijenoga. Frelejn oseti žaljenje što je propustio prizor ulova.

Večerao je u jednom zgodnom restoranu i otišao rano u krevet.

Sutra će imati mnogo posla.

Sledećeg dana, sa licem Žrtve pred očima, Frelejn je šetao ulicama u njenom susedstvu. Nije nikoga pobliže zagledao. Umesto toga, kretao se brzo, kao da zaista nekud ide, onako kako jedan stari Lovac i treba da korača.

Prošao je pored nekoliko barova i svratio u jedan na piće. Onda je

produžio niz jednu ulicu, bočno od Leksington avenije.

Tu se na pločniku nalazio jedan kafe-restoran. Frelejn se uputi pored njega.

I tu je ona bila! Nikad nije pobrkao lica. Bila je to Dženet Pazig. Sedela je za jednim stolom i zurila u piće. Nije podigla pogled dok je on prolazio.

Frelejn je odšetao do kraja bloka. Okrenuo se na uglu i zastao, drhtavih ruku.

Je li devojka luda kada se tako otvoreno izlaže? Zar misli da ima začaran život?

Dozvao je taksi i rekao čoveku da ga poveze okolo bloka. Naravno, ona je i dalje tamo sedela. Frelejn je pažljivo pogleda.

Izgledala je mlađa nego na fotografijama, mada nije bio siguran. Po njegovom mišljenju nije mogla da ima mnogo više od dvadeset. Crna kosa bila joj je razdeljena po sredini i začesljana iznad ušiju, dajući joj izgled kaluđerice. Izraz njenog lica, koliko je Frelejn mogao da razabere, bio je izraz otupele tuge.

Zar neće čak ni pokušati da se brani?

Frelejn je isplatio vozača i žurno ušao u obližnji dragstor. Pronašavši jednu praznu telefonsku kabinu, pozvao je BEK.

"Jeste li sigurni da je Žrtva po imenu Dženet-Meri Pazig bila obavestena?"

"Sačekajte, gospodine." Frelejn je kuckao prstima o vrata dok je službenik tražio informaciju. "Da, gospodine. Imamo njenu ličnu potvrdu. Zar nešto nije u redu, gospodine?"

"Oh, ne", reče Frelejn. "Samo sam hteo da proverim."

Na kraju krajeva, nikoga se nije ticalo ako devojka nije želela da se brani.

On je još imao ovlašćenje da je ubije.

Na njega je bio red.

Odložio je, međutim, stvar za sledeći dan i otišao u bioskop. Posle večere vratio se u sobu i čitao BEK-ovu brošuru. Zatim je legao u krevet i zagledao se u tavanicu.

Sve što je trebalo da uradi bilo je da ispali jedan metak u nju. Da se proveze taksijem pored nje i ubije je.

Ona je bila veoma slab takmac, zaključio je sa rezignacijom i spremio se da spava.

Sledećeg popodneva, Frelejn je ponovo prošao pored kafea. Devojka je opet bila tu, sedeći za istim stolom. Frelejn dozva jedan taksi.

"Vozite oko bloka veoma polako", naložio je vozaču.

"Važi", uzvratu vozač, cereći se zlurado.

Iz taksija Frelejn je pogledom tražio osmatrača. Koliko je mogao da vidi, devojka nije imala nijednog. Obe njene ruke bile su na vidiku iznad stola.

Laka, nepokretna meta.

Frelejn dodirnu dugme na sakou. Jedan nabor se raširi i revolver uskoči u njegovu ruku. Otvorio ga je i proverio metke, a onda ponovo sklopio.

"Polako sada", rekao je vozaču.

Taksi je mileo pored kafea. Frelejn pažljivo nanišani devojku. Prst mu se stezao oko obarača.

"Do vraga", procedio je.

Jedan konobar je prošao pored devojke. Nije hteo da rizikuje da odstreliti nekog drugog.

"Ponovo oko bloka", rekao je vozaču.

Čovek se ponovo saučesnički isceri i šćućuri na sedištu. Frelejn se pitao da li bi vozač bio toliko srećan kada bi znao da on namerava da upuca jednu ženu.

Ovoga puta nije bilo nikakvog konobara. Devojka je pripaljivala cigaretu, tužnog lica usredsređenog na upaljač. Frelejn usmeri cev revolvera, nanišani tačno iznad očiju i zadrža dah.

Zatim odmahnu glavom i gurnu revolver natrag u džep.

Idiotska devojka uskraćivala mu je punu dobrobit njegove katarze.

Isplatio je vozača i produžio pešice.

Suviše je lako, govorio je sebi. Bio je naviknut na istinski lov. Većina ostalih šest ubistava bila su prilično teška. Žrtve su pokušavale svaki trik. Jedan je unajmio najmanje deset osmatrača. Ali Frelejn ih je sve nadmudrio menjajući taktiku već prema situaciji.

Jednom se prebukao u mlekadžiju, drugi put u inkasanta. Šestu žrtvu morao je da juri kroz Sijera Nevadu. Čovek je uspeo da pripuca na njega. Ali Frelejn je bolje obavio posao.

Kako bi mogao da se ponosi ovim sadašnjim? Šta bi rekli u Klubu desetkaša?

Pomisao na to ispunila je Frelejna nemirom. Hteo je da postane član Kluba. Čak i kad bi odustao od ove devojke, morao bi da se brani od nekog Lovca. Ukoliko bi preživio, bio bi još četiri lova udaljen od članstva. Pri takvom tempu, možda nikad ni ne bi uspeo da ga se domogne. Počeo je ponovo da prolazi pored kafea, a onda je impulsivno, naglo zastao.

"Zdravo", rekao je.

Dženet Pazig ga je pogledala tužnim plavim očima, ali nije rekla ništa.

"Čujte, ovaj", rekao je sedajući. "Ja nisam iz ovog grada. Tu sam na jednoj skupštini. Voleo bih naprosto da porazgovaram s nekim ko je ženstven. Ali ako više volite da ja ne..."

"Svejedno mi je", reče Dženet Pazig.

"Konjak", obrati se Frelejn konobaru. Čaša Dženet Pazig bila je još dopola puna.

Frelejn se zagleda u devojku, osećajući kako mu srce udara o rebra. Ovo je već ličilo na nešto - pijuckati piće sa Žrtvom.

"Zovem se Stenton Frelejn", rekao je, svestan da to nije važno.

"Dženet."

"Dženet koja?"

"Dženet Pazig."

"Drago mi je što sam vas upoznao", reče Frelejn potpuno prirodnim glasom. "Šta radite večeras, Dženet?"

"Večeras ću verovatno biti ubijena", uzvratila ona tiho.

Frelejn se pažljivo zagleda u nju. Da li je shvatila ko je on? Koliko je znao, mogla je lako da drži pištolj ispod stola uperen u njega.

Prineo je ruku bliže dugmetu za širenje džepa.

"Jeste li vi Žrtva?" upitao je.

"Pogodili ste", reče ona zajedljivo. "Da sam na vašem mestu, sklanjala bih se s puta. Nema smisla da vas neko omaškom upuca."

"Frelejn nije mogao da shvati devojčinu mirnoću. Da li je bila samoubica? Možda joj naprosto nije bilo ni do čega. Možda je želela da umre.

"Zar nemate nijednog osmatrača?" upitao je, istinski zapanjenog izraza lica.

"Ne." Pogledala ga je pravo u lice i Frelejn je video nešto što ranije nije zapazio.

Bila je veoma ljupka.

"Ja sam rđava, rđava devojka", rekla je nehajno. "Pala mi je na pamet pomisao da bih volela da počinim ubistvo, pa sam se prijavila kod BEK-a. A onda - nisam mogla to da učinim."

Frelejn saosećajno klimnu glavom.

"Ali još sam u igri, naravno. Bez obzira na to što nisam pucala, ipak moram da budem Žrtva."

"Ali zašto niste unajmili nekoliko osmatrača?" upita on.

"Ne bih mogla nikog da ubijem", reče ona. "Naprosto, ne bih mogla. Nemam čak ni revolver."

"Imate mnogo hrabrosti", reče Frelejn, "kad se ovako otvoreno izlažete." Bio je zapanjen njenom glupošću

"Šta da radim?" upita ona pogruženo. "Od Lovca se ne možete sakriti. Bar ne od pravog. A nemam dovoljno novca da nepovratno iščeznem."

"Budući da je to u interesu vaše odbrane, ja mislim da bi..." otpoče Frelejn, ali ga ona prekide.

"Ne. Donela sam odluku o tome. Čitava stvar je pogrešna, čitav sistem. Kad sam imala svoju Žrtvu na nišanu... kad sam videla kako bih lako mogla... mogla..."

Brzo se trgnula.

"Oh, zaboravimo to" rekla je i osmehnula se.

Frelejnu se njen osmeh učinio očaravajući.

Posle toga razgovarali su o drugim stvarima. Frelejn joj je pričao o svome poslu, a ona njemu o Njujorku. Imala je dvadeset dve godine i bila promašena glumica.

Večerali su zajedno. Kada je prihvatila Frelejnov poziv da odu u Gladijatorijum, on se osetio apsurdno ushićen.

Pozvao je taksi - činilo se da je sve vreme u Njujorku proveo u taksijima - i otvorio joj vrata. Krenula je u kola. Frelejn je oklevao. Tog trenutka mogao je da ispali metak u nju. Bilo bi veoma lako.

Ali odustao je. Samo za trenutak, govorio je sebi.

Gladijatorske igre bile su otprilike iste onakve kakve su se održavale bilo gde drugde, sem što je ovde nadarenost učesnika bila nešto veća. Bilo je uobičajenih istorijskih događaja, mačevalaca i bacača mreže, dvoboja sabljom i floretom.

Većina tih borbi, naravno, vodila se na život i smrt.

Zatim borbe bikova, borbe lavova, borbe nosoroga, praćene modernijim događanjima. Bitke iza barikade vođene lukom i strelom. Dvoboji na visoko razapetoj žici.

Veće je prošlo ugodno.

Frelejn je ispratio devojkę do njene kuće, osećajući kako su mu dlanovi mokri od znoja. Nikad još nije naišao na ženu koja bi mu se više dopadala. A ipak je ona bila njegova zakonita divljać.

Nije znao šta treba da uradi.

Pozvala ga je u stan, gde su zajedno seli na kauć. Devojka je sama sebi pripalila cigaretu velikim upaljaćem, a zatim se ponovo umirila.

"Da li uskoro odlaziš?" upitala je.

"Verovatno", reće Frelejn. "Skupština će trajati još samo jedan dan."

Ćutala je za trenutak. "Biće mi žao kad budeš odlazio."

Sedeli su bez reći neko vreme. Onda Dženet ustade da mu natoći piće. Frelejn je posmatrao njena leđa dok se udaljavala. Sada je bio pravi trenutak. Prineo je ruku bliže dugmetu.

Ali trenutak je prošao za njega, neopozivo. On je neće ubiti. Ćovek ne ubija devojkę koju voli.

Uviđanje da je voli bilo je pravi šok. On je došao da ubije, a ne da nađe sebi suprugu.

Vratila se sa pićem i sela preko puta njega, zureći u prazno.

"Dženet", reće on, "volim te."

Sedela je, naprosto gledajući u njega. U očima su joj se iskriale suze.

"Ne možeš", usprotivila se. "Ja sam Źrtva. Neću živeti dovoljno dugo da..."

"Ti nećeš biti ubijena. Ja sam tvoj Lovac."

Zurila je u njega za trenutak, a onda se nesigurno nasmejala.

"Hoćeš li me ubiti?" upitala je.

"Ne budi smešna", uzvрати on. "Oženiću se tobom."

Odjednom se našla u njegovom narućju.

"Oh, gospode!" tiho je huknula. "Ćekanje... tako sam se plašila..."

"Sada je sve gotovo", reće on. "Zamisli kakva će to prića biti za našu decę. Kako sam došao da te ubijem i otišao oženivši se tobom."

Ona ga je poljubila, a zatim sela natrag na svoje mesto i pripalila još jednu cigaretu.

"Poćnimo da se pakujemo", reće Frelejn. "Hteo bih..."

"Ćekaj", prekide ga Dženet. "Nisi me upitao da li ja tebe volim?"

"Šta?"

Ona se i dalje osmehivala, a upaljač za cigarete bio je uperen u njega. U dnu upaljača bila je jedna crna rupa. Rupa dovoljno velika za metak kalibra 38.

"Ne zavitlavaj se", progovori, on ustajući.

"Ja se ne šalim, dragi", reče ona.

U deliću sekunde Frelejn je imao vremena da se upita kako je uopšte mogao pomisliti da ona nema mnogo više od dvadeset godina. Gledajući je sada - stvarno je gledajući - shvatio je da joj ne može biti mnogo manje od trideset. Svaki minut njenog napetog, napregnutog postojanja iskazivao joj se na licu.

"Ja tebe ne volim, Stentone", rekla je veoma blago, držeći nepomično upaljač.

Frelejn se borio za dah. Jedan deo njega mogao je odvojeno da shvati kakva je čudesna glumica ona, zapravo, bila. Mora da je znala sve vreme.

Frelejn pritisnu dugme i revolver mu se nađe u ruci, zapet i spreman. Udarac koji ga je pogodio u grudi oborio ga je preko stočića za kafu. Revolver mu ispade iz ruke. Dahćući, upola svestan, posmatrao je devojkicu kako pažljivo nišani u njega da mu zada coup de grace.

"Sada mogu da se pridružim Desetkašima", čuo ju je kako govori ushićeno dok je povlačila obarač.

NAJVEĆI SREĆKOVIĆ NA SVETU

Ovde mi je zbilja zapanjujuće dobro. Ali morate imati na umu da sam ja jedan srećković. Bila je to čista sreća koja me je dovela u Patagoniju. Ne protekcija, razumete - ne, niti sposobnost. Ja sam prilično dobar meteorolog, ali mogli su da pošalju i nekog boljeg. Naprosto sam imao ogromnu sreću da se nađem na pravom mestu u pravom trenutku.

Zvuči pomalo neverovatno kada pomislite da je vojska opremila moju meteorološku stanicu bezmalo svim uređajima koje čovek poznaje. Ne isključivo za mene, razume se. Vojska je planirala da ovde uspostavi jednu bazu. Dovukli su svu opremu, a onda su morali da napuste projekat.

Ipak, ja sam nastavljao da im šaljem meteorološke izveštaje sve dok su ih oni zahtevali.

Ali uređaji! Nauka me je oduvek zapanjivala. Ja sam i sam neka vrsta naučnika, pretpostavljam, ali ne kreativan naučnik, i u tome je sva razlika. Vi kažete nekom kreativnom naučniku da uradi nešto nemoguće, i on odmah pregne na posao i obavi ga svaki put. To zbilja uliva strahopoštovanje.

Kako ja gledam na stvari, neki general mora da je rekao naučnicima: "Momci, mi strašno oskudevamo u specijalistima, a nema izgleda da ih nadomestimo. Njihove dužnosti moraju da obavljaju ljudi koji su često potpuno nekvalifikovani. Zvuči nemoguće, ali šta možete vi u tom pogledu da učinite?" I naučnici su počeli ozbiljno da rade na svim ovim neverovatnim knjigama i uređajima.

Na primer, prošle nedelje imao sam zubobolju. U prvi mah sam pomislio da je to samo nazeb, jer ovde je još prilično hladno, bez obzira na to što su vulkani aktivni. Ali, naravno, bila je to zubobolja. I tako, izvadio sam zubarski aparat, namestio ga i pročitao sam ono što je trebalo da pročitam. Pregledao sam sebe i odredio zub, bol, šupljinu. Onda sam dao sebi injekciju, očistio zub i plombirao ga. A zubari provedu godine u školi učeći kako da se uradi ono što sam ja obavio za pet časova.

Ili, uzмите hranu. Postajao sam odvratno debeo zato što nisam imao ništa drugo da radim sem da šaljem meteorološke izveštaje. Ali kad

sam prestao i to da radim, počeo sam da pripremam jela na kojima bi mi i najbolji glavni kuvari na svetu mogli pozavideti. Kuvanje je nekada bilo umetnost, ali otkako su ga se latili naučnici, oni su od njega načinili egzaktnu nauku.

Mogao bih dugo nastaviti da nabrajam. Mnoge stvari koje su mi dali više nisu ni od kakve koristi zato što sam sada potpuno sam. Svako bi, recimo, mogao da postane sposoban advokat praktičar zahvaljujući priručnicima koje vam oni daju. Napisani su tako da bilo koji čovek prosečne inteligencije može da pronađe delove kojima morate ovladati da biste uspešno dobili neku parnicu i da shvatite šta oni znače na običnom, svakodnevnom jeziku.

Niko nikada nije pokušao da povede parnicu protiv mene, zato što sam oduvek bio srećković. Ali voleo bih da to neko učini. Naprosto bih želeo da stavim na probu ove pravničke knjige.

Građevinarstvo je druga stvar. Kad sam stigao ovamo, živeo sam u jednoj montažnoj baraci. Ali raspakovao sam neke čudesne građevinske mašine i našao građu koju bi svako mogao da upotrebi. Sagradio sam sebi kuću od pet prostorija neprobojnu za bombe, sa kupatilom ukrašenim pločicama. To nisu prave ukrasne pločice, razume se, ali izgledaju dovoljno stvarlno i zapanjujuće ih je lako namestiti. I postavljanje tepiha od zida do zida lako se obavlja kad jednom pročitate uputstva o tome.

Stvar koja me je najviše iznenadila bile su vodovodne instalacije za moju kuću. Vodovodne instalacije oduvek su mi izgledale najsloženija stvar na svetu - složenija čak i od medicine ili zubarstva. Ali nisam imao nikakvih muka sa svim tim. Možda ne izgleda suviše savršeno, ali za mene je zadovoljavajuće. Sada mi čitav niz filtera, sterilizatora, prečišćivača, obogaćivača i sličnih naprava daje vodu u kojoj nema baš nikakvih klica. A sve sam ih ja sam instalirao.

Povremeno se ovde osećam usamljen i u tom pogledu naučnici ne mogu bogzna šta da urade. Ništa ne može da zameni društvo ljudi. Ali da su se istinski potrudili, kreativni naučnici možda bi za izolovane momke kao što sam ja ipak izmislili nešto što bi bilo malčice bolje od potpune usamljenosti.

Ovde nema čak ni Patagonaca s kojima bih mogao da razgovaram. Otišli su na sever posle ogromnih plimskih talasa - ono malo koliko ih je preostalo. A muzika mi nije od neke veće koristi. Srećom, ja sam

čovjek kome samoća ne smeta previše. Možda su me zato i poslali ovamo.

Ipak, voleo bih da imam bar malo drveća.

Slikanje! Zaboravio sam da spomenem slikanje! Svako zna koliko je to složena veština. Morate da znate sve o perspektivi i linijama, boji i gustini i ko zna čemu sve ne. Morate bezmalo da budete genije da biste postigli dobar ishod.

Ovako, ja samo izaberem četkice, postavim platno i mogu da slikam bilo šta što mi se sviđa. Sve što treba da radim zapisano je u knjizi. Moja ulja sa ovdašnjim zalascima sunca su spektakularna. Dovoljno su dobra za neku galeriju. Nikad niste videli takve zalaske sunca! Buktave boje, nemogući oblici! Sva ta silna prašina u vazduhu.

I moje uši su u boljem stanju. Zar vam nisam rekao da sam srećković? Bubne opne bile su potpuno razorene prilikom prve eksplozije. Ali slušni aparat koji nosim tako je malen da ga jedva možete videti i mogu da čujem bolje nego ikad pre.

To me navodi na temu medicine, a nauka je u toj oblasti obavila najbolji posao. Knjiga mi kaže šta treba da radim u bilo kojoj situaciji. Izvršio sam na samom sebi operaciju slepog creva, što bi se smatralo za nemoguće pre nekoliko godina. Trebalo je samo da ustanovim simptome, pridržavam se uputstava, i operacija je bila obavljena. Izlečio sam sebe od raznih boljki, samo, naravno, ne mogu ništa da uradim ako dođe do radijacionog trovanja. Za to, međutim, nisu krive knjige. Stvar je naprosto u tome što niko ništa ne može da učini kod radijacionog trovanja. I kad bih imao ovde najbolje specijaliste na svetu, ni oni u takvom slučaju ne bi mogli da pomognu.

Ukoliko su bilo kakvi specijalisti preživeli. Ali nisu, naravno.

Ipak, nije tako loše. Znam šta treba učiniti da ne osetim bol. I nije u pitanju to da me je sreća napustila, ili tako nešto. Stvar je naprosto u tome što je sreća napustila sve ljude.

Čitajući ovo što sam napisao, uviđam da to i nije bogzna kako uspela ispovest kakva je trebalo da bude. Mislim da će biti najbolje da proučim jednu od onih knjiga o pisanju. Tada ću znati kako sve to da kažem, da kažem na najbolji način. To jest, šta tačno mislim o nauci i koliko sam joj zahvalan. Imam trideset devet godina. Živeo sam duže od bilo koga drugoga, čak i ako sutra umrem. Ali to je zato što sam

imao sreće i što sam se našao na pravom mestu u pravom trenutku. Mislim, ipak, da se neću potruditi da napišem knjigu, zato što ne postoji niko ko bi pročitao makar jednu reč rukopisa. Šta vredi pisac bez čitalaca?

Fotografisanje je zanimljivije.

Sem toga, moram još da raspakujem alat za kopanje groba, da sagradim mauzolej i da urežem svoje ime u nadgrobni kamen.

DOBRO DOŠLI U STANDARDNI KOŠMAR

Džoni Bezik bio je svemirski pilot u službi firme 'SBS istraživanja A.D.' Izviđao je jedan rub zvezdanog jata Sirgon, koje je u to vreme bilo terra incognita. Prve četiri planete nisu pokazale ništa zanimljivo. Bezik se približio petoj. Tada je otpočeo standardni košmar.

Javio se zvučnik broda, očigledno aktiviran daljinskom kontrolom. Jedan duboki glas reče: "Približavate se planeti Loris. Pretpostavljamo da imate nameru da se spustite ovde."

"Tako je", uzvratila Džoni. "Otkud to da govorite engleski?"

"Jedan naš kompjuter rastumačio je vaš jezik na osnovu signala koje je uhvatio dok ste se približavali našoj planeti."

"Lep poslić", priznade Džoni.

"Nije to ništa", reče glas. "Sada ćemo se neposredno obratiti kompjuteru vašeg broda, pružiti mu podatke o orbiti ateriranja, brzini i ostalim važnim stvarima. Da li ste saglasni?"

"Naravno, samo izvolite", reče Džoni. Upravo je uspostavio prvi kontakt Zemlje sa jednom tuđinskom civilizacijom. Standardni košmar uvek je tako otpočinjao.

Džon Čarls Bezik bio je krivonog, sitan čovek svetloriđe kose i naprasite naravi. U svom poslu važio je kao dobar stručnjak. Uz to, bio je sujetan, svadljiv, neobrazovan, neustrašiv i prost. Ukratko, bio je savršeno pogodan za istraživanje svemira. Jer, potrebno je biti naročita čoveka da se izdrže strašna prostranstva svemira i paranoidni stresovi koje izazivaju pretnje nepoznatog. Potreban je čovek snažnog i nepopustljivog ega i pun agresivnog samopouzdanja. Potreban je neko ko je pomalo ćaknut. Zbog toga istraživačkim svemirskim brodovima pilotiraju ljudi poput Bezika, čije je samoljublje čvrsto zasnovano na samoobmani o nepobedivosti i pothranjivano okorelim neznanjem. Konkvistadori su posedovali takav psihički sklop. Kortes i njegova šačica koljača pobedili su acteško carstvo zato što nisu uviđali da je ta stvar neizvodljiva.

Džoni se zavalio u sedištu i posmatrao kontrolnu tablu dok je beležila trenutnu promenu putanje i brzine. Na video-ekranu pojavila se planeta Loris, plava, zelena i smeđa. Džon Bezik se nalazio na samom pragu susreta sa najbližim susedima.

Lepo je imati inteligentne susede koji govore međugalaktički jezik, ali nije lepo ako su ti susedi mnogo pametniji od vas, a možda i brži, snažniji i agresivniji. Takvi susedi mogu poželeći da učine neke stvari koje se nama ne bi ni najmanje dopadale. Ne mora da bude obavezno baš tako, ali treba imati na umu da je svemir veoma surov i da glavno pitanje uvek glasi: Ko je jači?

Ekspedicije su bile upućivane sa Zemlje na osnovu teorije da će, ako tamo u svemiru ima nekoga, bolje biti za nas da mi pronađemo njih nego da nam se oni sruče na glavu jednog tihog nedeljnog jutra. Zemljin standardni scenario košmara uvek je otpočinjao kontaktom sa jednom opasnom tuđinskom civilizacijom. Posle toga nastupale su varijacije. Ponekad bi tuđinci bili napredniji od nas u tehničkom pogledu, ponekad bi imali neverovatne mentalne moći, ponekad bi bili glupi, ali gotovo nepobedivi - stvorenja u obliku biljki koje hodaju, ljudi-insekti i slično. Obično su bili nepopravljivo amoralni, za razliku od dobrih momaka na Zemlji.

Ali to su bile manje važne pojedinosti. Glavni ishod košmara uvek je bio isti: Zemlja uspostavlja kontakt sa nekom moćnom tuđinskom civilizacijom i ona nas pokorava. Bezik je upravo bio na putu da sazna odgovor na pitanje koje je ozbiljno mučilo Zemlju: 'Mogu li oni da udese nas, ili možemo li mi da udesimo njih?'

U ovom trenutku on nije bio spreman da se kladi u ishod.

Na planeti Loris mogli ste da dišete vazduh i da pijete vodu. A žitelji su bili humanoidi. Bilo je upravo tako, uprkos činjenici da je nobelovac Serdž fon Blut izneo tvrdnju da je verovatnoća za to iznosila 1093 prema jedan.

Lorinjani su hipnopedijskom tehnikom omogućili Beziku da nauči njihov jezik, a zatim ga poslali da, sa jednim vodičem, razgleda njihov glavni grad Atisu. Što je više stvari video, Džoni je postajao sve sumorniji, zato što su ovi ljudi imali jedno doista upečatljivo uređenje.

Lorinjani su bili prijatan, zgodan, postojan, domišljat i napredan narod. Nisu imali nikakvih ratova, pobuna, ustanaka i sličnih stvari tokom poslednjih pet stotina godina, niti je izgledalo da će ih uskoro imati. Stopa priraštaja i smrtnosti stanovništva bila je fino uravnotežena; bilo je mnogo stanovnika, ali i dovoljno prostora i

prilika za svakoga. Postojalo je nekoliko rasa, ali nije bilo rasnih sukoba. Lorinjani su imali visoko razvijenu tehnologiju, ali su istovremeno uspjeli da sačuvaju ekološku ravnotežu. Sav pojedinačni rad bio je stvaralački i slobodno biran, budući da su grublji radovi bili prepušteni samoregulišućim mašinama.

Glavni grad Atisa bio je ogroman, sa džinovskim i fantastično lepim zgradama, zamkovima, palatama i sličnim zdanjima; sve su to, dabome, bile javne zgrade i sve uzbudljive u svojoj smeloj asimetriji. Taj grad je imao sve - bazare, restorane, parkove, veličanstvene kipove, groblja, zabavne parkove, kioske, igrališta, bistre reke, ukratko - sve što ste mogli da zamislite. I sve je bilo besplatno, uključujući hranu, odeću, stanovanje i zabavu. Uzimali ste ono što ste želeli i davali ono što ste želeli i sve je to na neki način bilo održavano u ravnoteži. Zahvaljujući tome, na planeti Loris nije bilo potrebe za novcem, a bez novca vam nisu potrebne banke, trezori ili sigurnosni sefovi. U stvari, nisu vam potrebne čak ni brave: sva vrata su se otvarala i zatvarala na mentalnu komandu.

U političkom pogledu vlada je odražavala gotovo jednodušni kolektivni duh lorinjanskog naroda. A taj kolektivni duh bio je plemenit, misaon, dobar. Između želja javnosti i vladinih postupaka nije bilo nikakvog nesklada, rascepa ili neusaglašenosti.

U stvari, što je više posmatrao sredinu u kojoj se našao, Džoni je sve više sticao utisak da na planeti Loris i nema nikakve vlade. Najpribližnija stvar nekoj vrsti vladara bio je Virhe, šef Službe za buduće projekte. A Virhe nikad nije izdavao naredbe - naprosto je s vremena na vreme objavljivao privredne, socijalne i naučne prognoze.

Bezik je sve to saznao za svega nekoliko dana. Sve vreme pomagao mu je posebno dodeljeni vođa po imenu Helmis, jedan Lorinjanin Džonijevih godina čija su umnost, strpljivost, blagost, smisao za humor, oštromna zapažanja i samopotcenjivački maniri učinili da postane krajnje antipatičan Džoniju.

Razmišljajući o svemu tome u lepom apartmanu koji mu je bio dodeljen, Džoni je shvatio da su se Lorinjani onoliko približili ljudskim idealima savršenstva koliko se to uopšte moglo očekivati. Izgledalo je da su oni zaista fin narod i obrazac svih vrlina. Ali to nije menjalo Zemljin standardni košmar. Ljudska bića, u svojoj izopačenosti,

naprosto ne žele da njima vladaju tuđinci, čak ni čudesno dobri tuđinci, pa makar to bilo i na dobrobit same Zemlje.

Bezik je zapazio da su Lorinjani prilično neagresivan, za rodni dom vezan narod, lišen ambicije da osvaja tuđe teritorije, pobeđuje, širi svoju civilizaciju i upušta se u druge samoljubive poduhvate. Ali, s druge strane, izgledalo je da su dovoljno oštroumni da uvide da će Zemlja, ukoliko oni ne preduzmu nešto protiv nje, van svake sumnje učiniti nešto njima, ili bar podići veliku prašinu u pokušajuma da to postigne.

Naravno, možda neće ni doći do sukoba; možda narod tako mudar, miroljubiv i pun poverenja ne raspolaže naoružanjem koje bi bilo vredno pomena. Ali saznao je da je to pogrešna pretpostavka već sledećeg dana kada ga je Helmis odveo da pogleda svemirsku flotu Drevne dinastije.

Bilo je to poslednje teško naoružanje načinjeno na planeti Loris. Flota je bila stara hiljadu godina, ali je svih sedamdeset brodova dejstvovalo kao da su tek juče bili sagrađeni.

"Tormiš drugi, poslednji vladar Drevne dinastije, nameravao je da pokori sve civilizovane planete", objašnjavao je Helmis. "Srećom, naš narod je sazeo pre nego što je on uspeo da ostvari svoj projekat."

"Ali vi i dalje držite te brodove", primeti Džoni.

Helmis sleže ramenima. "Oni su spomenik našoj nekadašnjoj nerazumnosti. Sem toga, ako bi neko pokušao da nas napadne... možda bismo mogli da mu se odupremo."

"Sva je prilika da biste mogli", promrmlja Džoni. Razmišljao je o tome kako bi samo jedan od ovih brodova bio kadar da iziđe na kraj sa svim onim što bi Zemlja mogla da pošalje u svemir tokom sledeće dve stotine i više godina. Nije bilo nikakve sumnje da su Lorinjani imali na svojoj strani mnoge prednosti.

Takav je, dakle, bio život na planeti Loris, baš kao što je stajalo u scenariju o standardnom košmaru. Suviše dobar da bi bio istinit. Savršen, do očajanja, do odvratnosti savršen.

Ali da li je zaista bio tako savršen? Bezik je gajio nepokolebljivu veru u zemaljsku doktrinu da svaka vrlina ima svoje naličje. On je to obično ovako izražavao: 'Mora da negde postoji neka rupa u tom

sistemu. Čak ni sama nebesa Gospodnja nisu ustrojena tako dobro.' Gledao je na sve kritičkim okom. Loris je imala policajce. Istina, zvali su se monitori i bili su do nepodnošljivosti učtivi. Ali bili su policajci. A to je podrazumevalo da ima i kriminalaca.

Helmis mu je razjasnio tu stvar. "Mi, dabome, povremeno imamo genetičke devijante, ali ne i stalež kriminalaca. Monitori su pre jedna vrsta vaspitne institucije nego organi za sprovođenje zakona. Svaki građanin može da traži od monitora da mu protumači neko važno pitanje ličnog ponašanja. Ali ako slučajno prekrši zakon, monitor će mu na to ukazati."

"A zatim ga uhapsiti?"

"Nipošto! Građanin će se izviniti i incident će biti zaboravljen."

"Ali šta ako građanin uvek iznova krši zakon? Šta tada monitori preduzimaju?"

"Takvi slučajevi nikada se ne dešavaju."

"A ako se dese?"

"Monitori su programirani da se pobrinu za takve slučajeve ukoliko ikad iskrсну."

"Meni ne izgledaju tako tvrdi", reče Džoni. Nešto u svemu tome nije ga sasvim ubedilo. A možda on nije ni želeo da bude ubeđen. Pa ipak... Loris je dejstvovala. Dejstvovala je vraški dobro. Jedina stvar koja nije propisno dejstvovala bio je sam Džon Čarls Bezik. Bilo je to zato što je on bio Zemljanin - što će reći, neuravnoteženi primitivac. A bilo je to i zato što je Džoni postajao sve zlovoljniji, potišteniji i besniji.

Dani su prolazili i sve je išlo svojim uhodanim tokom. Monitori su krstarili okolo kao nežne neudate tetke. Saobraćaj se odvijao glatko, bez zastoja i napetih živaca. Milion automatskih sistema donosilo je životne namirnice i odnosilo smeće. Ljudi su šetali ulicama, uživali u međusobnom druženju i bavili se različitim vidovima umetnosti. Činilo se da su svi oni umetnici ove ili one vrste i da su svi veoma nadareni.

Niko nije radio neki plaćeni posao i niko se nije osećao kriv zbog toga. Rad je bio za mašine, a ne za ljude.

I svi su bili razumni u svakom pogledu! I svi tako uslužni. I svi umiljati. I svi veoma pametni i privlačni.

Da, bio je to raj, nema šta. Čak je i Džoni Bezik morao to da prizna. I

baš zbog toga je bilo sve teže shvatiti njegovo zlovoljno raspoloženje, sem ukoliko niste i sami Zemljanin.

Stavite jednog čoveka kao što je Džoni na jedno mesto kao što je Loris - i neizbežno ćete imati neprilike. Džoni se pristojno ponašao skoro dve nedelje. Onda je jednoga dana krenuo da se malo provoza po gradu. Imao je kola na ručnu kontrolu i skrenuo je ulevo, ne davši prethodno signal.

Jedna kola iza njega s njegove leve strane su se spremala da ga preteknu. Džonijev nagli zaokret gotovo je onеспособio automatske reflekse drugog vozila. Ne sasvim, ali malo je nedostajalo. Oba vozila su se oštro zanela i stala nos uz nos. Džoni i drugi vozač iziđoše napolje.

Drugi vozač reče ljubazno: "Pa, stari moj, izgleda da smo se malo zamrsili."

"Zamrsili, do đavola!" odbrusi Džoni. "Ti si mi presekao put!"

Drugi vozač se osmehnu blago: "Mislim da nisam. Mada sam, naravno, svestan mogućnosti da..."

"Slušaj", reče Džoni, "ti si mi presekao put i mogao si obojicu da ubiješ."

"Ali svakako vam je jasno, budući da ste se nalazili ispred mene i budući da ste učinili nepropisan zaokret ulevo..."

Džoni se unese u lice drugom vozaču na svega dva centimetra. Onda reče dubokim glasom koji je ličio na režanje: "Slušaj, druškane, greška je bila tvoja. Koliko ću puta morati da ti to kažem?"

Drugi vozač se ponovo osmehnu, ovoga puta pomalo nesigurno. "Kako bi bilo da čitavu stvar prepustimo oceni očevidaca? Siguran sam da bi oni dobri ljudi koji stoje tamo preko..."

Džoni odmahnu glavom: "Nisu mi potrebni nikakvi očevici. Ja znam šta se desilo. Znam da si ti pogrešio."

"Izgleda da ste veoma sigurni u to."

"Naravno da sam siguran", reče Džoni. "A siguran sam zato što znam."

"Pa, u tom slučaju, ja..."

"Šta?" prekide ga Džoni.

"Pa", uzvratila čovek, "u tom slučaju izgleda da mi ne preostaje ništa drugo nego da se izvinim."

"Mislim da je to najmanje što možeš da učiniš", reče Džoni, uđe u kola i odveze se nepropisnom brzinom.

Posle toga Bezik se osećao malo bolje, ali tvrdoglavije i jogunastije nego ikad. Bilo mu je dosta nadmoćnosti Lorinjana, dosta njihove ispravnosti, dosta njihovih vrlina.

Vratio se u svoj apartman sa dve boce lorinjanske lekovite rakije. Pio je i razmišljao nekoliko časova. Onda ga je posetio jedan savetnik za društveno prilagođavanje i rekao mu da je njegovo ponašanje prilikom za dlaku izbegnute saobraćajne nezgode bilo izazivačko, neučtivo, agresivno i varvarsko. Savetnik je sve to rekao na veoma ljubazan način.

Džoni mu je odbrusio da se tornja. Nije bio osobito nerazuman - za jednog Zemljanina. Da su ga ostavili na miru, verovatno bi se izvinio posle nekoliko dana.

Savetnik je nastavio da protestuje. Preporučio je terapiju društvenog prilagođavanja. Bolje rečeno, insistirao je na tome: Džoni je bio suviše podložan napadima gneva i agresivnosti, predstavljao je opasnost za najšire slojeve građanstva.

Džoni je ponovio savetniku da se tornja. Ovaj je odbio da ode, budući da situacija još nije bila razrešena. Džoni je razrešio situaciju tako što ga je oborio udarcem pesnice.

Nasilje kojim se pretilo jednom građaninu jeste ozbiljna stvar, a stvarno izvršeno nasilje krajnje je ozbiljna stvar. Šokirani savetnik se pridigao s poda i rekao Džoniju da će ostati u pritvoru dok slučaj ne bude raščišćen.

"Niko mene neće pritvarati", odgovorio je Džoni.

"Olakšajte sebi položaj", bio je uporan savetnik. "Pritvor neće biti neprijatan niti će dugo trajati. Mi smo svesni vaših i naših kulturnih razlika. Ali ne možemo dozvoliti nekontrolisano i nemotivisano nasilje."

"Ako me ljudi ne budu gnjavili, ja više neću eksplodirati", reče Džoni.

"U međuvremenu, olakšajte sebi položaj i nemojte da me stavite iza brave."

"Naša pravila su jasna u tom pogledu", reče savetnik. "Jedan monitor će uskora stići ovamo. Savetujem vam da mirno pođete s njim."

"Vi stvarno želite neprilike", reče Džoni. "U redu, momče, učinite ono

što morate, a i ja ću učiniti ono što ja moram."

Kad je savetnik otišao, Džoni je nastavio da razmišlja i pije. Onda je stigao jedan monitor. Kao predstavnik zakona, monitor je očekivao da će Džoni poći s njim dobrovoljno. Bio je zbunjen kad je Džoni to odbio. Niko ne odbija! Otišao je po nova naređenja.

Džoni je nastavio da pije. Monitor se vratio posle jednog časa i rekao da sada ima ovlašćenje da ga privede silom ako to bude neophodno. "Stvarno?" upitao je Džoni.

"Da, tako je. I zato me ne prisiljavajte da..."

Džoni ga je oborio na pod, prištedevši mu trud da bude prinuđen bilo šta da učini.

Posle toga je izišao iz svog apartmana, pomalo nesiguran na nogama. Bilo mu je jasno da je napadom na monitora počinio ozbiljnu grešku. Neće se lako iz ovog izvući. Pomislio je da će biti najbolje da ode do svog broda i izgubi se. Istina, oni bi mogli da ga spreče da uzleti, ili da ga obore s neba. A možda, kad se jednom nađe na brodu, neće imati ništa protiv njegovog odlaska. Verovatno će biti srećni što mogu da ga se otarase.

Bezik je uspeo da stigne do svog broda bez ikakvih neprilika. Zatekao je dvadesetak radnika koji su poslovali oko njega. Rekao je poslovođi da želi odmah da uzleti. Poslovođa mu je odgovorio da mu je veoma žao što ne može da mu udovolji. Glavni motor broda bio je izvađen i sada su ga čistili i modernizovali - gest prijateljske pažnje lorinjanskog naroda.

"Dajte nam još pet dana, i imaćete najbrži brod zapadno od Oriona", objašnjavao je poslovođa.

"Briga me sada za to", obrecnu se Džoni. "Čujte, meni se žuri. Za koje najkraće vreme možete da sredite stvar?"

"Ako radimo danonoćno i bez pauza za obed, mogli bismo da obavimo posao za tri i po dana."

"Baš krasno", žestio se Džoni. "Uostalom, ko vas je ovlastio da dirate moj brod?"

Poslovođa se izvinjavao. To je još više razgnevilo Bezika. Došlo bi do drugog besmislenog čina nasilja da se nisu pojavila četiri monitora.

Bezik je uspeo da se otarasi četvorice monitora u jednom lavirintu vijugavih ulica; gotovo se i sam izgubio i na kraju izbio u jednu

natkriljenu arkadu. Monitori su se pojavili iza njega. Bezik je potrčao niz uzane kamene hodnike i onda ustanovio da su se ispred njega isprečila jedna zatvorena vrata.

Naredio im je da se otvore. Ali vrata su ostala zatvorena - verovatno su im tako naložili monitori. Pun gneva, Bezik je ponovio svoj zahtev. Njegova mentalna naredba bila je tako snažna da su se vrata širom otvorila, a otvorila su se i sva druga vrata u blizini. Džoni je bio brži od svojih progonitelja i najzad se zaustavio na jednom mahovinom obraslom trgu da povrati dah.

Znao je da nema smisla da i dalje ovako trči. Morao je da smisli neki plan. Ali koji bi plan bio koristan za jednog Zemljanina koga progona čitava horda Lorinjana? Izgledi su bili suviše mali, čak i za jednog konkvistadora Džonijevog tipa.

Onda mu je, iznenada, sinula zamisao koju je Kortes iskoristio i koja je Pizaru omogućila da spase živu glavu. Odlučio je da pronade vladara ove planete i zapreti mu da će ga ubiti ukoliko se narod ne smiri i ne poslušava glas zdravog razuma.

Ali postojala je jedna pukotina u planu: ti ljudi nisu imali nikakvog vladara. Bila je to najneljudskija stvar kod njih.

Međutim, imali su jednog ili dvojicu važnih zvaničnika. Jedan od njih bio je Virhe, šef Biroa za buduće projekte; on je izgledao najbliži onome što bi Lorinjani smatrali važnom ličnošću. Takva krupna zverka trebalo bi da bude okružena stražarima, razume se, ali na jednom šašavom mestu kao što je Loris oni se možda naprosto nisu pobrinuli za tako nešto.

Jedan ljubazan domorodac dao mu je adresu. Džoni je uspeo da se približi do na četiri bloka od Biroa za buduće projekte pre nego što ga je zaustavila potera od dvadeset monitora.

Zahtevali su od njega da se preda. Ali nisu izgledali sigurni u sebe. Mada je hapšenje ljudi predstavljalo sastavni deo njihovog posla, pomisli Džoni, ovo je verovatno bilo prvi put da su morali da ga obave. Oni su prvenstveno bili skromni, miroljubivi građani, a tek onda policajci.

"Koga želite da uhapsite?" upita on.

"Jednog tuđinca po imenu Džoni Bezik", uzvratila vođa monitora.

"Srećan sam što to čujem", reče Džoni. "Pričinio mi je velike

neprilike."

"Ali zar niste vi..."

Džoni se nasmeja. "Zar nisam ja opasni tuđinac? Žao mi je što moram da vas razočaram, ali nisam. Sličnost jeste velika, to znam."

Monitori počеше da raspravljaju o situaciji. Džoni produži: "Čujte, drugari, ja sam se rodio baš u onoj kući tamo preko puta. Mogu da dovedem dvadeset osoba koje će me prepoznati, između ostalih moju ženu i četvoro dece. Kakav jači dokaz želite?"

Monitori su nastavili da konferišu.

"Uostalom", reče Džoni, "zar zaista verujete da sam ja taj opasni i neobuzdani tuđinac? Zdrav razum morao bi da vam kaže..."

Monitori se izviniše. Džoni je nastavio svojim putem, stigao do na blok od svog cilja, gde ga je zaustavila druga grupa monitora. Njegov bivši vodič Helms bio je s njima.

Pozvali su ga da se preda.

"Nema potrebe da se predajem", reče Džoni. "Ona naredba je u međuvremenu opozvana. Sada sam ovlašćen da otkrijem svoj pravi identitet."

"Mi znamo vaš pravi identitet", reče Helms.

"Da znate, ja ne bih morao sada da vam ga otkrivam, zar ne? Slušajte me pažljivo. Ja sam Lorinjanin, iz Službe za planiranje. Pre više godina prošao sam kroz specijalnu obuku za agresivnost da bih se što bolje pripremio za moju misiju. Vratio sam se - kao što je i bilo planirano - i obavio nekoliko testova da vidim da li na našoj planeti sve dejstvuje kao u vreme kada sam je napustio, psihološki gledano. Vi znate ishode koji, iz ugla galaktičkog opstanka, nisu dobri. Sada moram da podnesem izveštaj o tome i o raznim drugim važnim stvarima glavnom planeru u Birou za buduće projekte. Mogu vam kazati, nezvanično, da je naša situacija ozbiljna i da nema vremena za gubljenje."

Monitori su bili zbunjeni. Hteli su da im Džoni pruži dokaze za svoje tvrdnje.

"Rekao sam vam da je stvar hitna", uzvratila Džoni. "Ništa mi ne bi pričinjalo veće zadovoljstvo nego da vam pružim dokaze... kad bi samo bilo vremena."

I ovde konferisanje, a zatim: "Gospodine, bez naređenja mi vas ne možemo propustiti."

"U tom slučaju, verovatno uništenje naše planete sada je u vašim rukama."

Jedan monitor višeg čina upita: "Gospodine, kakav čin imate?"

"Viši je od vašeg", uzvratila Džoni spremno.

Oficir je doneo odluku: "Kad je tako, recite nam kakva su vaša naređenja, gospodine?"

Džoni se osmehnu: "Sačuvajte mir. Umirite zabrinute građane. Podrobnija naređenja će uslediti."

Bezik produži napred samouvereno. Stigao je do vrata Biroa za planiranje i naredio im da se otvore. Otvorila su se. Upravo se spremao da prođe kroz njih, kad...

"Dignite ruke uvis i odstupite od tih vrata!" povika jedan grub glas iza njega.

Bezik se okrete i ugleda grupu monitora. Bilo ih je deset, svi u crnim uniformama i svi naoružani.

"Ovlašćeni smo da pucamo i da ubijemo ako to bude potrebno", reče jedan od njih. "Ne vredi više da pokušavate sa vašim lažima kod nas. Dobili smo naređenje da prenebregnemo sve što kažete i da vas uhapsimo."

"Ne bi mi vredelo da pokušam da vas urazumim, a?"

"Ni najmanje. A sada pođite s nama."

"Kuda?"

"Aktivirali smo jedan od naših drevnih zatvora upravo zbog vas. Držaćemo vas tamo i obezbediti vam punu udobnost. Jedan sudija će oceniti vaš slučaj. Vaše tuđinsko poreklo i nizak nivo civilizovanosti biće uzeti u obzir. Nema sumnje da ćete se izvući sa opomenom i zahtevom da napustite Loris."

"Ne zvuči loše. Zar stvarno mislite da će tako da bude?"

"Pružena su mi uveravanja u tom smislu", uzvratila monitor. "Mi smo razuman i saosećajan narod. Vaš junački otpor koji ste nam pružili bio je zaista uzoran."

"Hvala vam."

"Ali sada je sve završeno. Hoćete li poći mirno s nama?"

"Ne", odseče Džoni.

"Bojim se da vas ne razumem."

"Ima mnogo toga što vi ne razumete o meni ili o Zemljanima. Ja ću proći kroz ova vrata."

"Ako pokušate, mi ćemo pucati."

Postoji jedan nepogrešiv način da se pravi konkvistador, istinski Viking, nepatvoreni kamikaze ili krstaš raspozna od običnih ljudi. Suočeni sa nekom nemogućom situacijom, obični ljudi nastoje da naprave kompromis da bi sačekali bolji dan za bitku. Ali ne ljudi kao Pizaro, ili Godfroa de Bujon, ili Harold Hardradas, ili Džoni Bezik. Oni su obdareni velikom glupošću, ili velikom hrabrošću, ili i jednim i drugim.

"U redu", reče Bezik. "Samo pucajte i đavo da vas nosi!"

Džoni prođe kroz vrata. Specijalni monitori nisu pucali. On ih je mogao čuti kako raspravljaju dok je koračao hodnicima ka Birou za buduće projekte.

Uskoro se našao licem u lice sa Virheom, glavnim planerom. Virhe je bio tih, sitan čovek sa licem ostarelog vilenjaka.

"Zdravo", reče glavni planer. "Završio sam projekciju Zemlje u odnosu na Loris."

"Batalite to", reče Džoni. "Imam da vam iznesem jedan ili dva jednostavna zahteva za koje sam siguran da nećete imati ništa protiv da ih ispunite. Ali ako imate..."

"Mislim da će vas ova prognoza zanimati", reče Virhe. "Mi smo ekstrapolisali osobenosti vaše rase i uporedili ih sa našima. Izgleda da će između naša dva naroda doći do sukoba oko prevlasti. Ne sa naše strane, ali sa vaše svakako. Vi, Zemljani, naprosto nećete mirovati dok ne pokorite nas, ili dok mi ne pokorimo vas. Situacija je neizbežna, s obzirom na nivo vaše civilizovanosti."

"Nije mi potrebna nikakva Služba za prognozu ili kitnjasta titula da bih to shvatio", obrecnu se Džoni. "A sad slušajte..."

"Nisam završio", reče Virhe. "Dakle, sa čisto tehnološkog stanovišta, vi, Zemljani, nemate nikakvih izgleda. Mi bismo mogli da uništimo sve što biste poslali protiv nas."

"Znači, vi nemate nikakvog razloga da budete zabrinuti."

"Tehnologija nije toliko važna koliko psihologija. Vi, Zemljani, dovoljno ste napredni da se naprosto ne obrušite na nas. Biće tu rasprava, ugovora, kršenja ugovora, novih rasprava, agresija, objašnjenja, sudara i svega toga. Mi ne možemo da se ponašamo kao da vi ne postojite i ne možemo da odbijemo da sarađujemo s

vama u nastojanju da nađemo razumno i nepristrasno rešenje. To bi bilo nemoguće za nas, baš kao što bi bilo nemoguće za vas da nas naprosto ostavite na miru. Mi smo iskren, postojan, razuman i poverljiv narod. Vi ste agresivna, neuravnotežena rasa i sposobni ste za razne podmukle radnje. Teško da ćete nam pružiti jasne i ubedljive razloge da vas uništimo. S obzirom na sve to, sigurno je da ćete nas pobediti, a izvesno je i da ćemo mi psihološki biti nesposobni da vas u tome sprečimo. Govoreći vašim jezikom, tako uvek biva kada se jedna krajnje apolonijska kultura sukobi sa jednom krajnje dionizijskom kulturom."

"Do đavola", reče Džoni, "ako znate sve to, zašto se onda ne prilagodite situaciji? Naterajte sebe da postanete ono što morate da postanete."

"Kao što ste vi učinili?" upita Virhe.

"Pa, u redu, nisam se prilagodio. Ali ja nisam toliko bistar kao vi, Lorinjani."

"Inteligencija nema nikakve veze s tim", uzvratila glavni planer. "Čovek ne menja nečiju kulturu snagom svoje volje. Uostalom, pretpostavimo da mi možemo da se promenimo. Postali bismo kao vi. A, otvoreno govoreći, to ne bismo želeli."

"I ne krivim vas zbog toga", reče Džoni iskreno.

"Čak i kad bismo izveli to čudo i načinili sebe agresivnijima, mi nipošto ne bismo mogli da za svega nekoliko godina dostignemo nivo koji ste vi dostigli tokom više desetina hiljada godina agresivnog razvoja. Uprkos našim preimućstvima u naoružanju, mi bismo verovatno izgubili ako bismo pokušali da igramo vašu igru po vašim pravilima.."

Džoni zatrepta. Sve vreme i on sam je razmišljao u tom smislu. Lorinjani su naprosto bili suviše poverljivi, suviše lakoverni. Ne bi bilo teško izmisliti neku vrstu mirovnih pregovora, a zatim na prepad oteti jedan od njihovih brodova. Možda dva ili tri broda. A onda...

"Vidim da ste došli do istog zaključka", reče Virhe.

"Bojim se da ste u pravu", reče Džoni. "Činjenica je da mi mnogo više od vas želimo da pobedimo. Kad bolje pogledamo, vi, Loriljani, nemate nikakvih izgleda. Vi ste fin narod i igrate sve po pravilima, čak i igre života i smrti. Ali mi, Zemljani, nismo baš fini, i ništa nas neće sprečiti da pobedimo."

"Do istog uverenja smo i mi došli", reče Virhe. "Zbog toga smo zaključili da bi jedino razumno bilo da sebi uštedimo mnogo vremena i neprilika i postavimo vas za našeg vođu."

"Kako to mislite?"

"Mi želimo da vi vladate nama."

"Ja lično?"

"Da. Vi lično."

"Mora da se šalite", reče Džoni.

"Nema ovde mesta za šalu", uzvratila Virhe. "A znate i sami da mi ne lažemo. Izneo sam vam moje viđenje situacije. Jedini razuman način da spasemo sebe i poštedimo se mnogih patnji i nedaća jeste da odmah prihvatimo ono što je neizbežno. Hoćete li vladati nama?"

"To je vraški zgodna ponuda", reče Bezik. "Ja, zapravo, nemam kvalifikacije za taj posao... Ali, do đavola, ni bilo ko drugi ih nema. Naravno, preuzeću ovu planetu. I obaviću dobar posao za vas zato što mi se stvarno sviđate."

"Hvala vam", reče Virhe. "Uverićete se da je nama lako upravljati, sve dok vaša naređenja budu u okviru naših psiholoških mogućnosti."

"Ne brinite za to", reče Džoni. "Sve će se odvijati kao i do sada. Iskreno rečeno, ja ne mogu da unapredim vaš poredak. Trudiću se da obavljam dobar posao za vas Lorinjane sve dok budete saradivali."

"Saradivaćemo", reče Virhe. "Ali vaš sopstveni narod možda se neće pokazati tako popustljiv. Oni možda neće prihvatiti situaciju."

"Naravno da neće", složi se Džoni. "Ovaj aranžman dovešće do besa zemaljsku vladu. Oni će učiniti sve što je u njihovoj moći da me svrgnu i ustoliče jednog od svojih momaka. Ali vi, Lorinjani, ćete me podržati, zar ne?"

"Vi znate kakvi smo. Nećemo se boriti za vas, budući da ne možemo da se borimo ni za sebe same. Povinovaćemo se svakome onome ko bude imao vlast."

"Pa, pretpostavljam da od vas i ne mogu više da tražim", reče Bezik. "Ali jasno je da ću imati izvesnih problema dok ovo sprovedem. Mislim da ću dovesti ovamo nekolicinu drugara da mi pomognu da napravimo jednu organizaciju, obavimo malo političke agitovke, nahuškamo jednu grupu protiv druge..."

Džoni zastade. Virhe je čekao. Posle nekog vremena Džoni produži: "Nešto sam propustio. Nisam bio logičan. Ima u ovoj stvari mnogo više toga nego što sam mislio. Nisam išao do kraja u razmišljanju."

"Ja vam, na žalost, ne mogu pomoći", uzdahnu Virhe. "Iskreno rečeno, u te stvari se ne razumem."

Džoni se namršti i protrlja oči. Počešao se po glavi, a onda rekao: "Aha, sad znam. Mislim da je dovoljno jasno šta moram da uradim. Jasno je i vama, zar ne?"

"Hm... ovaj... pretpostavljam da ima mnogo puteva koji vode do pravog rešenja."

"Postoji samo jedan", reče Džoni. "Ranije ili kasnije, ja ću morati da pokorim Zemlju. Ili to, ili će oni pokoriti mene. Nas, hoću da kažem. Da li shvatate?"

"Zvuči kao veoma logična hipoteza."

"Ne hipoteza, već najčistija istina. Ili ja, ili oni. Mesta ima dovoljno samo za najboljeg."

Planer nije imao nikakav komentar. Džoni produži: "Nikad nisam sanjao da će mi se ovako nešto desiti. Od svemirskog pilota do cara jedne tuđinske planete za manje od dve nedelje. A sada moram da osvojim Zemlju, što je zaista čudno osećanje. Ipak, to će biti najbolja stvar za njih. Donećemo malo civilizacije onim majmunima, naučiti ih pravim stvarima. Jednog dana će nam biti zahvalni zbog toga."

"Imate li neka naređenja za mene?" upita Virhe.

"Hteo bih da pregledam sve podatke o floti Drevne dinastije. Ali mislim da bi najpre trebalo izdati naredbu o krunisanju. Ne, najpre referendum o mom izboru za cara, a zatim krunisanje. Možete li da sredite sve to?"

"Odmah ću pregnuti na posao", reče glavni planer.

Za planetu Zemlju standardni košmar najzad je otpočeo. Jedna napredna tuđinska civilizacija upravo se spremala da joj nametne svoju kulturu. Za Loris, međutim, situacija je postala drugačija. Lorinjani, ranije nesposobni za odbranu, odjednom su dobili jednog agresivnog tuđinskog generala i uskoro će angažovati grupu plaćenika da upravljaju njihovom flotom. Sve to nije bilo dobro za Zemlju, ali nije bilo ni najmanje loše za Loris.

Bilo je neizbežno, dabome. Jer, Lorinjani su zaista bili napredan i

inteligentan narod. A kakva je svrha istinske inteligencije ako ne da shvati srž onoga što želite, ne brkajući to sa prividom.

PET MINUTA PRERANO

Odjednom, Džon Grir je shvatio da se nalazi na ulazu u nebesa. Ispred njega se prostirala bela i azurna zemlja oblaka drugog sveta, a u daljini je mogao da vidi znameniti grad kako blista pod večnim suncem. Ispred njega je stajala visoka, blagorodna prilika Anđela Evidentičara. Začudo, Grir nije osetio šok. Oduvek je verovao da su nebesa za svakoga, a ne samo za pripadnike jedne religije ili sekte. Uprkos tome, tokom čitavog života mučile su ga sumnje. Sada se mogao samo podsmehnuti svom nedostatku vere u božansku promisao.

"Dobro došao na nebesa", pozdravio ga je Anđeo Evidentičar i otvorio jednu veliku, mesingom optočenu knjigu. Žmirkajući kroz debela bifokalna sočiva, Anđeo je preleteo prstom niz guste redove imena. Našao je Grirovo ime i zastao sa oklevanjem, dok su mu vrhovi krila za trenutak zatitrali od uzrujanosti.

"Zar nešto nije u redu?" upita Grir.

"Bojim se da je tako", uzvratila Anđeo Evidentičar. "Izgleda da je Anđeo Smrti došao do tebe pre naznačenog časa. U poslednje vreme zaista je prekomerno radio, ali ovo je ipak neoprostivo. Srećom, posredi je sasvim sitna greška."

"Odneo me je pre vremena?" reče Grir. "Ja to ne smatram za sitno."

"Ali, kao što vidiš, u pitanju je samo pet minuta. Ništa zbog čega bi trebalo da se zabrinjavaš. Hoćemo li naprosto preći preko te nepodudarnosti i poslati te u Večni grad?"

Anđeo Evidentičar bio je u pravu, nema sumnje. Kakvu bi razliku moglo značiti za njega pet minuta više na Zemlji? Pa ipak, Grir je osećao da bi oni mogli da budu važni, mada nije znao zašto. "Voleo bih da imam tih pet minuta", rekao je.

Anđeo Evidentičar ga pogleda sažaljivo. "U pravu si, naravno, ali ja bih ti savetovao suprotno. Sećaš li se kako si umro?"

Grir se zamislio, a onda odmahnuo glavom. "Kako?"

"Nisam ovlašćen da to kažem. Ali smrt nikad nije prijatna. Ti si sada ovde. Zašto ne ostaneš s nama?"

Bilo je to sasvim razumno. Ali Grira je grizlo osećanje nečeg nedovršenog. "Ako dozvoljavate", rekao je, "ja bih stvarno voleo da

imam te poslednje minute."

"Pa idi", pristade Anđeo. "Ja ću te čekati."

I, odjednom, Grir je ponovo bio na Zemlji. Nalazio se u jednoj valjkastoj metalnoj prostoriji, osvetljenoj nejasnom, treptavom svetlošću. Vazduh je bio ustajao i zaudarao je na paru i mašinsko ulje. Čelični zidovi nadimali su se i škripali, a voda je prodirala kroz šavove.

Onda se Grir setio gde se nalazi. Bio je artiljerijski oficir na američkoj podmornici 'Nepobedivi'. Došlo je do kvara sonara. Upravo su naleteli na jedan podvodni greben koji je trebalo da bude udaljen pet milja, i sada su bespomoćno tonuli kroz crnu vodu. Bilo je samo pitanje vremena kada će pritisak koji brzo raste smrskati trup broda. Grir je znao da će se to desiti kroz tačno pet minuta.

Nije bilo panike na brodu. Mornari su se odupirali o nadimajuće zidove, čekajući, prestrašeni, ali čvrsto držeći kontrolu nad sobom. Tehničari su bili na svojim mestima i postojano očitavali instrumente koji su im govorili da nemaju baš nikakvih izgleda. Grir je znao da je Anđeo Evidentičar hteo da ga poštedi ovoga - gorkog kraja života, kratke, oštre agonije smrti u ledenoj tami.

A ipak je Grir bio srećan što se nalazi ovde, mada nije očekivao da će ga Anđeo Evidentičar shvatiti. Kako bi i moglo jedno nebesko stvorenje da shvati osećanja čoveka sa Zemlje? Na kraju krajeva, većina ljudi umire u strahu i neznanju, očekujući u najgorem slučaju paklene muke, a u najboljem ništavilo zaborava. Grir je znao šta mu predstoji, znao je da ga Anđeo Evidentičar čeka na ulazu u nebesa. Zbog toga je bio kadar da poslednje minute života iskoristi za doličan i dostojanstven odlazak sa Zemlje. Dok su se zidovi podmornice slamali oko njega, prisećao se zalaska sunca nad Ki Vestom, laganog kruženja jednog sokola iznad Velike močvare. Mada su nebesa ležala ispred njega, sada samo sekundama udaljena, Grir je mislio na lepote Zemlje, prisećajući ih se što je više mogao, kao čovek koji pakuje namirnice za dugo putovanje u jednu stranu zemlju.

HODOČAŠĆE NA ZEMLJU

Alfred Sajmon se rodio na Kazangi IV, maloj poljoprivrednoj planeti blizu sazvežđa Volar, gde je upravljao kombajnom kroz žitna polja i u dugim, tihim večerima slušao ljubavne pesme Zemlje snimljene na gramofonskim pločama.

Život na Kazangi bio je dovoljno prijatan, devojke su bile prsate, vesele, otvorene i podatne, dobre družbenice za izlete po brežuljcima ili kupanje u potoku, postojane doživotne partnerke. Ali romantične - to nipošto! Na Kazangi se čovek mogao lepo zabavljati, na veseo, nesuzdržan način. Međutim, bila je to samo zabava i ništa više.

Sajmon je osećao da nešto nedostaje u tom otužnom načinu života. Onda je, jednog dana, otkrio šta je posredi.

Neki putujući trgovac stigao je na Kazangu u izanđalom svemirskom brodu natovarenom knjigama. Bio je isposnički mršav, sedokos i pomalo ćaknut. U njegovu čast održana je prigodna svečanost, jer u spoljnim svetovima veoma su cenili svaku novinu.

Trgovac im je ispričao sve najnovije tračeve: o ratu cena između Detroita II i Detroita III. O tome kako napreduje ribarenje na Alani, kako se oblači predsednikova žena na Moraciji, i kako čudno govore ljudi na Doranu V. A onda je, najzad, neko od prisutnih zamolio: "Pričajte nam o Zemlji."

"Ah!" uzvratio je trgovac, uzdigavši obrve. "Hoćete da čujete o majčici planeti? Pa, prijatelji, nema takvog mesta kao što je dobra, stara Zemlja, ne, nigde nema takvog mesta. Na Zemlji, prijatelji, sve je moguće i ništa nije uskraćeno."

"Ništa?" upita Sajmon.

"Oni imaju zakon protiv uskraćivanja", počeo trgovac da objašnjava, osmehujući se. "Ne zna se da ga je iko ikad prekršio. Zemlja je drugačija. Vi ste se ovde specijalizovali za poljoprivredu, je l'da? E pa, Zemlja se specijalizovala za takve nepraktičnosti kao što su ludilo, lepota, rat, opijanje, čednost, strava i slično, i ljudi dolaze sa razdaljina od više svetlosnih godina da bi okušali sve to."

"I ljubav?" upita jedna žena.

"Hej, devojko", uzvрати trgovac blago, "Zemlja je jedino mesto u

Galaksiji koje još ima ljubav! Detroit II i III su pokušali, ali su ustanovili da je suviše skupa, shvatate; Alana je zaključila da je ljubav uznemiravajuća, a nije bilo dovoljno vremena da se ona uveze na Moraciju i Dorana V. Ali, kao što rekoh, Zemlja se specijalizovala za nepraktičnosti, i traži da se za to plati."

"Plati?" upita jedan debeli farmer.

"Naravno! Zemlja je stara, njena rudna bogatstva su istrošena, a polja ogolela. Njene svemirske kolonije sada su nezavisne i naseljene takvim trezvenim žiteljima kakvi ste i vi sami, žiteljima koji žele protivvrednost za svoja dobra. A čime drugim može da trguje stara Zemlja ako ne nesuštinskim stvarima koje život čine vrednim življenja?"

"Jeste li i vi bili zaljubljeni na Zemlji?" upita Sajmon.

"Svakako da sam bio", uzvratit trgovac, pomalo smrknuto. "Bio sam zaljubljen, a sada putujem. Prijatelji, ove knjige..."

Za paprenu cenu Sajmon je kupio jednu drevnu knjigu poezije, i čitajući je sanjario je o strasti pod ludim mesecom, o zori što svetluca beličasto na razdvojenom usnama ljubavnika, o prepletenim telima na tamnoj morskoj obali, očajnički žudnim ljubavi i zaglušenim hujanjem bučnih talasa.

I samo je na Zemlji to bilo moguće! Jer, kao što je rekao trgovac, deca Zemlje, raštrkana širom Galaksije, morala su da rade suviše naporno da bi opstala na tuđinskom tlu. Žito i kukuruz rasli su na Kazangi, a fabrike su se umnožavale na Detroitu II i III. Uzgajališta riba na Alani bila su tema razgovora u Južnom zvezdanom pojasu, na Moraciji je bilo opasnih divljih zveri, a na Doranu V tek je trebalo osvojiti čitavu jednu ogromnu divljinu. I bilo je to dobro i upravo onako kako i treba da bude.

Ali novi svetovi bili su racionalni, pažljivo planirani, sterilni u svom savršenstvu. Nešto je bilo izgubljeno u mrtvim prostranstvima svemira i samo je Zemlja znala za ljubav.

Zbog toga je Sajmon radio, štedeo i maštao. A kad mu je bilo dvadeset devet godina, prodao je farmu, spakovao sve čiste košulje u prikladnu ručnu torbu, obukao najbolje odelo i nazuo par jakih cokula za pešačenje, a zatim se ukrcao na brod koji je saobraćao na liniji Kazanga-Metropola.

I tako je, najzad, stigao na Zemlju, gde snovi moraju da se obistine,

jer postoji zakon protiv njihovog neispunjenja.

Prošao je brzo kroz carinu na Njujorškom svemirskom pristaništu i bio prebačen podzemnom železnicom do Tajms skvera. Tu je trepćući izronio na dnevnu svetlost, stežući čvrsto svoju torbu jer su ga bili upozorili da se čuva džeparoša, secikesa i drugih žitelja grada.

Jedva dišući od iščuđavanja, osvrtao se oko sebe.

Prva stvar koju je zapazio bio je beskrajan niz bioskopa, sa atrakcijama u dve, tri ili četiri dimenzije, zavisno od toga šta više volite. I to kakvim atrakcijama!

Desno od njega jedan bombastičan poster proklamovao je: POŽUDA NA VENERI! DOKUMENTARNI IZVEŠTAJ O SEKSUALNIM UPRAŽNJAVANJIMA MEĐU ŽITELJIMA ZELENOG PAKLA! ŠOKANTNO! POUČNO!

Poželeo je da uđe. Ali preko puta ulice davao se ratni film. Reklamna tabla je mamila: OSVAJAČI SUNCA! POSVEĆENO NEUSTRAŠIVIM JUNACIMA SVEMIRSKE FLOTE! A malo dalje odatle davao se film sa naslovom: TARZAN SE BORI PROTIV SATURNJANSKIH ZLIH DUHOVA!

Tarzan, prisetio se Sajmon knjiga koje je pročitao, bio je drevni paganski junak sa Zemlje.

Sve je to bilo čudesno, ali postojalo je još mnoštvo drugih stvari! Video je otvorene male dućane gde se mogla kupiti hrana sa svih svetova, a naročito takvi domorodački teranski specijaliteti kao što su pica, hamburgeri, špageti i rolovano meso. A bilo je tu i dućana koji su prodavali viškove odeće teranskih svemirskih flota, kao i dućana koji su prodavali samo alkoholna pića.

Sajmon nije znao šta najpre da uradi. Onda je začuo brzu puščanu paljbu iza sebe i hitro se okrnio.

Bila je to jedna pokrivena streljana - dugačko, uzano, drečavo obojeno zdanje sa pultom u visini pojasa. Poslovođa, crnpurast, debeo čovek sa mladežom na bradi, sedeo je na visokoj stolici i osmehivao se Sajmonu.

"Hoćete li da okušate sreću?"

Sajmon je prišao bliže i ustanovio da su se, umesto uobičajenih meta, u dnu streljane nalazile četiri oskudno odvene žene koje su

sedele na postoljima za registrovanje pogodaka. Na svojim čelima i iznad svake dojke imale su nacrtane male okrugle mete.

"Oh, ne pucate valjda pravim mecima?" upita Sajmon.

"Naravno", uzvratu poslovođa. "Na Zemlji postoji zakon protiv lažne reklame. Pravi meci i prave cure! Pridite i ucmekajte neku od njih!"

Jedna od žena povika: "Hajde, momče! Kladim se da ćeš me promašiti!"

Druga zavrišta: "On ne bi mogao da pogodi čak ni bok nekog svemirskog broda!"

"Naravno da bi mogao!" doviknu treća. "Hajde, momče!"

Sajmon je protrljao ruku čelom trudeći se da ne izgleda iznenađen. Na kraju krajeva, ovo je bila Zemlja, gde je sve dozvoljeno ukoliko je isplativo.

Upitao je: "Da li postoje i streljane gde se puca u muškarce?"

"Jakako", odgovorio je poslovođa. "Ali vi valjda niste perverzni, recite?"

"Naravno da nisam!"

"Jeste li sa nekog od spoljnih svetova?"

"Da. Otkud znate?"

"Po odelu. Uvek pogodim po odelu." Debeli čovek zaklopi oči i poče da skandira: "Pridi, pridi i ucmekaj jednu ženu! Oslobodi se svog tovara potiskivanja! Povuci obarač i oseti kako iz tebe ističe stari gnev! Bolje od masaže! Bolje od opijanja! Pridi, pridi i ucmekaj jednu ženu!"

Sajmon se obrati jednoj od devojaka: "Da li ostajete mrtvi kad vas ubiju?"

"Ne budi glup", odbrusi devojka.

"Ali šok..."

Ona sleže ramenima: "Mogle bi mi se desiti i gore stvari."

Sajmon se upravo spremao da je upita kakve bi to gore stvari mogle da joj se dese, kad se poslovođa nagnuo preko pulta, govoreći poverljivim tonom:

"Pogledajte, drugar! Pogledajte šta imam ovde!"

Sajmon je virnuo i ugledao moćnu mašinsku pušku.

"Za smešno nisku cenu", produži poslovođa, "ja ću vas pustiti da upotrebite ovaj automatik. Možete da izrešete čitavu radnju, poobarate inventar, razvalite zidove. Ova mašinka ispaljuje metke

kalibra 0,45, druškane, i udara kao neka mazga. Čovek stvarno ima osećaj da osipa paljbu kad puca iz ovog automatika.

"Ne zanima me", reče Sajmon hladno.

"Imam i dve-tri ručne granate" nije se predavao poslovođa. "Na rasprskavanje, razume se. S njima biste zaista mogli..."

"Ne!"

"Za izvesnu cenu", reče poslovođa, "mogli biste da ustrelite i mene, ako to zahteva vaš ukus, mada mi se nije učinilo da ste takvi. Šta kažete?"

"Ne! Nipošto! Pa ovo je zbilja užasno!"

Poslovođa se bezizražajno zagleda u Sajmona. "Niste trenutno raspoloženi za ove stvari? U redu. Kod mene je otvoreno dvadeset četiri časa na dan. Videćemo se kasnije, momče."

"Nikad!" uzvratu Sajmon, udaljavajući se.

"Čekaćemo te, ljubavniče!" doviknu jedna žena za njim.

Sajmon je otišao do obližnjeg kioska za osveženje i poručio malu čašu koka-kole. Ustanovio je da mu ruke drhte. Nagnuvši se, uspeo je da ih umiri i počeo da pijucka piće. Podsetio je sebe da ne sme da sudi o Zemlji po sopstvenim merilima. Ako su Zemljani uživali u tome da ubijaju Zemljane, a žrtve nisu marile da li bivaju ubijene, zašto bi onda bilo ko imao nešto protiv toga?

Ili bi, možda, trebalo da ima?

Dok je razmišljao o tome, začuo je jedan glas pored svog lakta: "Hej, momak!"

Sajmon se okrenuo i ugledao jednog smežuranog, malog čoveka, potuljenog lica, u prevelikom kišnom mantilu.

"Provincijalac?" upita mali čovek.

"Da", potvrdi Sajmon. "Otkud znate?"

"Po cipelama. Uvek pogledam cipele. Kako vam se sviđa naša mala planeta?"

"Pa, zbunjujuća je", uzvratu Sajmon oprezno. "Hoću da kažem, nisam očekivao... ovaj..."

"Naravno", reče mali čovek. "Vi ste idealista. Jedan pogled na vaše čestito lice rekao mi je to, prijatelju. Došli ste na Zemlju sa nekom određenom svrhom. Jesam li u pravu?"

Sajmon klimnu glavom. Mali čovek produži: "Znam koja je to svrha, prijatelju. Vi tragate za nekim ratom koji bi zaštitio svet od nečega i

došli ste na pravo mesto. Mi u svako doba imamo šest glavnih ratova i čovek nikad ne mora da čeka da bi odigrao važnu ulogu u nekom od njih."

"Izvinite, ali..."

"Upravo u ovom trenutku", produži mali čovek upečatljivim tonom, "obespravljeni radnici Perua vode očajničku bitku protiv korumpirane i dekadentne monarhije. Jedan čovek više mogao bi da preokrene odnos snaga! Vi biste, prijatelju moj, mogli da budete taj čovek. Vi biste mogli da zajemčite pobedu socijalizma!"

Opazivši izraz Sajmonovog lica, mali čovek dodade brzo: "Ali moglo bi mnogo šta da se kaže i u prilog prosvetlene aristokratije. Mudri kralj Perua, kralj-filozof u najdubljem platonovskom smislu te reči, oseća neodložnu potrebu za vašom pomoći. Njegove minijaturne oružane snage sačinjene od naučnika, humanitaraca, švajcarskih gardista, kraljevskih vitezova i odanih seljaka gadno je pritisla socijalistička zavera nadahnutu u inostranstvu. Jedan jedini čovek mogao bi..."

"Ne zanima me", reče Sajmon.

"U Kini, anarhisti..."

"Ne."

"Možda biste više voleli komuniste u Velsu? Ili kapitaliste u Japanu? Ili, ako vaše sklonosti više naginju klikama kao što su feministi, prohibicionisti, slobodni silveristi i slično, mogli bismo možda da udesimo..."

"Ne želim nikakav rat!" odseče Sajmon.

"Ko da vam zameri na tome?" reče mali čovek, klimajući brzo glavom. "Rat je pakao. Ispada, dakle, da ste došli na Zemlju zbog ljubavi."

"Otkud znate?" upita Sajmon.

Mali čovek se skromno osmehnu. "Ljubav i rat su dva glavna artikla Zemlje. Mi smo i od jednog i od drugog pravili obilnu žetvu otkako je sveta i veka."

"Da li je teško pronaći ljubav?" upita Sajmon.

"Odšetajte dva bloka u gornji deo grada", uzvratilo mali čovek žustro.

"Ne možete ih promašiti. Recite im da vas je poslao Džoe."

"Ali to je nemoguće! Čovek valjda ne može naprosto da odšeta i..."

"Šta znate o ljubavi?" upita Džoe.

"Ništa."

"Pa, mi smo stručnjaci za nju."

"Znam šta kažu knjige", reče Sajmon. "Strast pod ludim mesecom..."

"Naravno, i tela na tamnoj morskoj obali očajnički žudna ljubavi i zaglušena hujanjem bučnih talasa."

"Vi ste čitali tu knjigu?"

"To je standardna reklamna brošura. A sad moram da idem. Dva bloka u gornjem delu grada. Ne možete promašiti."

Klimnuvši ljubazno glavom, Džoe se izgubi u gomili.

Sajmon je završio koka-kolu i polako odšetao uz Brodvej, čela namrštenog od zamišljenosti, ali rešen da ne donosi nikakve preuranjene sudove.

Kada je stigao u Četrdeset četvrtu ulicu, ugledao je ogroman neonski natpis koji je jarko svetleo. Glasio je: 'Ljubav, akcionarsko društvo'.

Manjim slovima bilo je ispisano: Otvoreno 24 časa na dan!

A ispod toga: Na prvom spratu.

Sajmon se namrštio: strašna sumnja prostrujala mu je kroz glavu. Ipak, popeo se uz stepenište i ušao u malu, ukusno nameštenu prijemnu kancelariju. Odatle su ga uputili niz dugačak hodnik u jednu prostoriju označenu brojem.

U prostoriji se nalazio neki naočit, prosed čovek koji je ustao iza upečatljivog pisaćeg stola i rukovao se sa Sajmonom, rekavši:

"Dakle! Kako se živi na Kazangi?"

"Otkud znate da sam sa Kazange?"

"Po košulji. Uvek pogledam košulju. Ja sam gospodin Tejt i ovde sam da vam se nađem na usluzi prema mojim najboljim sposobnostima. A vi ste..."

"Sajmon, Alfred Sajmon."

"Molim vas, sedite, gospodine Sajmone. Cigaretu? Piće? Nećete zažaliti što ste došli k nama, poštovani gospodine. Mi smo najstarija firma u poslu krčmljenja ljubavi i mnogo krupniji od našeg najvećeg konkurenta 'Strast, društvo sa neograničenim jemstvom'. Sem toga, naše cene su mnogo umerenije i nude vam poboljšan proizvod. Mogu li vas upitati kako ste saznali za nas? Možda ste videli naš oglas u Tajmsu objavljen na čitavoj strani. Ili..."

"Džoe me je poslao", reče Sajmon.

"Ah, taj je zaista aktivan", izjavi gospodin Tejt, vragolasto odmahujući

glavom. "E pa, gospodine, nema razloga da odugovlačimo. Prevalili ste dug put zbog ljubavi i imaćete ljubav." Posegnuo je rukom prema jednom dugmetu na stolu, ali Sajmon ga zaustavi, govoreći:

"Ne bih želeo da budem neučtiv ili tako nešto, ali..."

"Da", reče gospodin Tejt, uz ohrabrujući osmeh.

"Ja ovo naprosto ne razumem", bubnu Sajmon, veoma pocrvenevši, čela orošenog graškama znoja. "Mislim da se nalazim na pogrešnom mestu. Nisam prevalio čitav taj put do Zemlje samo zato da bih... Hoću da kažem, vi ne možete stvarno da prodajete ljubav, zar ne? Ne ljubav! Hoću da kažem, onda to, zapravo, i nije, ljubav, zar ne?"

"Oh, naravno da jeste!" reče gospodin Tejt, upola ustavši sa stolice od začuđenosti. "Pa, u tome i jeste poenta! Svako može da kupi seks. Blagi Bože, on je najjeftinija stvar u svemiru, odmah posle ljudskog života. Ali ljubav je retka, ljubav je posebna, ljubav se nalazi samo na Zemlji. Jeste li čitali našu brošuru?"

"O telima na tamnoj morskoj obali?" upita Sajmon.

"Da, baš tu. Ja sam je napisao. Dočarava čoveku značenje osećanja, zar ne? Ne možete dobiti to osećanje od bilo koga, gospodine Sajmone. Možete ga dobiti samo od nekoga ko vas voli."

Sajmon primeti sumnjičavo: "Ali to ipak nije istinska ljubav, zar ne?"

"Naravno da jeste! Ako bismo prodavali simuliranu ljubav, onda bismo je deklarirali kao takvu. Zakoni o oglašavanju na Zemlji su strogi, u to vas uveravam. Sve može da se prodaje, ali mora da bude propisno deklarirano. To je stvar etike, gospodine Sajmone!"

Tejt je zastao za trenutak da predahne, a onda nastavio mirnijim tonom: "Ne, gospodine, nemojte da brkate stvari. Naš proizvod nije surogat. On je baš ono pravo pravcato osećanje o kome su pesnici i pisci bulaznili hiljadama godina. Zahvaljujući čudima moderne nauke, mi vam možemo pružiti to osećanje kad god je vama po volji, privlačno upakovano, stavljeno na potpuno raspolaganje i za smešno nisku cenu."

"Ja sam očekivao nešto... nešto spontanije", primeti Sajmon.

"Spontanost ima svoju draž", saglasio se gospodin Tejt. "Naše istraživačke laboratorije već rade na tome. Verujte mi, ne postoji ništa što nauka ne može da proizvede ako samo postoji tržište za to."

"Meni se sve ovo ni malo ne sviđa", reče Sajmon, ustajući. "Mislim

da će biti bolje da pogledam neki film."

"Čekajte!", uzviknu gospodin Tejt. "Vi mislite da mi želimo da vam podvalimo. Mislite da ćemo vas upoznati sa nekom devojkom koja će glumiti da vas voli, ali koja vas, zapravo, neće voleti. Je li u tome stvar?"

"Mislim da je tako", priznade Sajmon.

"Ali to naprosto nije tako! Pre svega, bilo bi suviše skupo. Drugo, amortizacija koju bi dotična devojka pretrpela bila bi ogromna. A bilo bi i psihološki nezdravo za nju ako bi pokušala da proživljava jednu laž takve dubine i zamaha."

"Pa kako onda to obavljate?"

"Koristeći naše poznavanje nauke i ljudskog uma."

Sajmonu je ovo zvučalo kao besmislica. Krenuo je prema vratima.

"Recite mi nešto", zaustavi ga gospodin Tejt. "Izgleda mi da ste bistar čovek. Mislite li da biste umeli da uočite razliku između prave ljubavi i one koja je lažna?"

"Naravno."

"To je vaše jemstvo. Vi morate da budete zadovoljni, u protivnom nam nećete platiti ni jedan jedini cent."

"Razmisliću o tome", reče Sajmon.

"Zašto odlagati? Vodeći psiholozi kažu da je prava ljubav podstrek duševnog zdravlja, melem za čovekov oštećeni ego, restaurator hormonalne ravnoteže i poboljšavač tena... Ljubav kojom mi opskrbljujemo ljude ima sve: duboku i trajnu odanost, nesuzdržanu strast, potpunu vernost, jednu gotovo mističnu naklonost prema vašim manama koliko i prema vašim vrlinama, neobuzdanu želju za ugađanjem i, kao dodatak koji samo firma 'Ljubav, akcionarsko društvo' može da vam pruži, onu nekontrolisanu prvu iskru, onaj zaslepljujući trenutak ljubavi na prvi pogled!"

Gospodin Tejt pritisnu jedno dugme. Sajmon se mrštio neodlučno. Vrata se otvoriše, jedna devojka uđe u prostoriju, i Sajmon prestade da misli.

Bila je visoka i vitka, imala je smeđu kosu koja se crvenkasto presijavala. Sajmon ne bi mogao ništa da vam kaže o njenom licu sem da mu je nateralo suze u oči. A da ste ga slučajno upitali šta misli o njenom stasu, mogao bi da vas ubije.

"Gospođice Peni Brajt", reče Tejt, "upoznajte se sa gospodinom

Alfredom Sajmonom."

Devojka je pokušala da govori, ali iz njenih usta nije izišla nijedna reč, a i Sajmon je bio podjednako zanemao. Gledao ju je i znao. Ništa drugo nije bilo važno. U samom dnu svog srca znao je da je istinski i potpuno voljen.

Odmah su napustili zgradu, držeći se za ruke, i bili prebačeni mlaznjakom do jedne bele kućice u borovom šumarku, s pogledom na more, i tu su razgovarali i smejali se i voleli se, a kasnije je Sajmon video svoju voljenu obavijenu plamenom zalazećeg sunca, kao neku boginju vatre. U plavom sutonu ona ga je gledala očima ogromnim i tamnim, dok je njeno poznato telo ponovo postajalo tajanstveno. Mesec je izišao, svetao i sumanut, pretvarajući devojčino telo u senku, ona je plakala i udarala ga po prsima malim pesnicama, a i Sajmon je plakao, mada nije znao zašto. Najzad je i zora svanula, bojažljiva i nejasna, svetlucajući na njihovim razdvojenim usnama i sklupčanim telima, a u blizini su se hučni talasi razbijali o obalu, ošamućujući ih, zaludujući.

U podne su ponovo bili u kancelariji firme 'Ljubav, akcionarsko društvo'. Peni je još jedan trenutak stezala Sajmonovu ruku, a onda nestala iza nekih vrata.

"Je li to bila prava ljubav?" upita gospodin Tejt.

"Da!"

"I je li sve bilo zadovoljavajuće?"

"Da! Bila je to ljubav, bila je to prava stvar. Ali zašto je ona navaljivala da se vratimo?"

"Posthipnotička naredba", reče gospodin Tejt.

"Molim?"

"A šta ste vi očekivali? Svi žele ljubav, ali malo ih je koji su spremni da plate za nju. Evo vašeg računa, gospodine."

Sajmon je platio, pušeći se od gneva. "To nije bilo potrebno", rekao je. "Naravno da bih vam platio što ste nas sastavili. Gde je ona sada? Šta ste uradili s njom?"

"Molim vas", reče gospodin Tejt blago. "Pokušajte da se smirite."

"Ne želim da se smirim!" povika Sajmon. "Hoću Peni!"

"To je nemoguće", izjavi gospodin Tejt, sa jedva приметnim prizvukom hladnoće u glasu. "Budite ljubazni i prestanite da terate šegu sa

samim sobom."

"Da li vi to pokušavate da izvučete više novca od mene?" vrisnu Sajmon. "U redu, platiću. Koliko još moram da platim da bih je izvukao iz vaših kandži?" Govoreći to, Sajmon istrže iz džepa novčanik i tresnu ga na sto.

Gospodin Tejt ga odgurnu krutim kažiprstom. "Vratite to natrag u džep. Mi smo jedna stara i ugledna firma. Ako ponovo povisite glas, moraću narediti da vas izbace."

Sajmon se s naporom smirio, vratio novčanik u džep i seo. Uzdahnuo je duboko i rekao veoma tiho: "Izvinite."

"Tako je već bolje", reče gospodin Tejt. "Ne dozvoljavam da se više na mene. Ali ako ste razumni, i ja umem da budem razuman. A sada da čujemo - u čemu je nevolja?"

"Nevolja?" Sajmonov glas poče ponovo da se diže. Ipak, uspeo je da ga obuzda i rekao: "Ona me voli."

"Naravno."

"Pa kako onda možete da nas razdvajate?"

"Kakve veze ima jedna stvar sa drugom?" upita gospodin Tejt. "Ljubav je jedna divna međuigra, jedna relaksacija, dobra za intelekt, za ego, za hormonalnu ravnotežu i za ten. Ali teško da bi neko poželeo da nastavi da voli, zar ne?"

"Ja bih poželeo", izjavi Sajmon odlučnim glasom. "Ova ljubav je bila naročita, jedinstvena..."

"Sve su one takve", prekine ga gospodin Tejt. "Međutim, kao što i sami znate, sve one bivaju proizvedene na jedan te isti način."

"Šta?"

"Svakako vam je poznato ponešto o mehanizmu proizvodnje ljubavi?"

"Ne", uzvрати Sajmon. "Ja sam mislio da to dolazi... prirodno."

Gospodin Tejt odmahnu glavom. "Mi smo se odrekli prirodnog odabiranja pre više vekova, ubrzo posle mehaničke revolucije. Bilo je to suviše sporo, a u komercijalnom pogledu neisplativo. Zašto se baktati s tim, kad mi možemo da proizvedemo svako osećanje po želji, uslovljavanjem i pravilnim podsticanjem određenih moždanih centara? Ishod? Peni, potpuno zaljubljena u vas! Vaše lične predispozicije, koje smo proračunali, ka njenom posebnom somatotipu učinile su da ta ljubav bude potpuna. Mi uvek ubacujemo

u scenario tamnu morsku obalu, ludi mesec, bledu zoru..."

"Znači, ona je mogla biti naterana da voli bilo koga", reče Sajmon polako.

"Ona je mogla biti navedena da voli bilo koga", ispravi ga gospodin Tejt.

"Oh, gospode, kako je dospela u ovaj grozni posao?" upita Sajmon.

"Došla je kod nas i potpisala ugovor na uobičajeni način", reče Tejt.

"Plaća se vrlo dobro. A kad istekne ugovor, mi joj vraćamo njenu prvobitnu ličnost - nedirnutu! Ali zašto nazivate ovaj posao groznim? Nema ničeg nedoličnog u ljubavi."

"To nije bila ljubav!" vrisnu Sajmon.

"Oh, bila je! Napatvorena ljubav! Nepristrasne naučne firme testirale su njene kvalitete u poređenju sa onom prirodnom. U svim slučajevima testovi su pokazali da naša ljubav ima više dubine, strasti, vatrenosti i zamaha."

Sajmon je čvrsto zatvorio oči, ponovo ih otvorio i rekao: "Čujte, mene ne zanimaju vaše naučne činjenice. Ja volim nju, ona voli mene i jedino je to važno. Pustite me da govorim s Peni? Hoću da se oženim njom!"

Gospodin Tejt gadljivo namršti nos. "De, de, čoveče! Pa ne biste se, valjda, oženili takvom jednom devojkom! Ali ako već imate nameru da stupite u brak, mi obavljamo i te poslove. Mogu vam aranžirati idiličan i gotovo spontan susret sa jednom ljupkom devicom koju je vlada zajemčeno pregledala..."

"Ne! Ja volim Peni! Dozvolite mi bar da razgovaram s njom!"

"To će biti sasvim nemoguće", reče gospodin Tejt.

"Zašto?"

Gospodin Tejt pritisnu jedno dugme na stolu. "Zašto, pitate! Zato što smo izbrisali prethodnu indoktrinaciju. Peni sada voli nekog drugog."

I onda je Sajmonu najzad postalo sasvim jasno. Shvatio je da već u tom trenutku Peni gleda nekog drugog muškarca sa onom istom strašću koju je on upoznao, da oseća prema drugom muškarcu onu potpunu i bezdanu ljubav za koju su nepristrasne naučne firme dokazale da je neuporedivo jača od staromodnog, komercijalno neisplativog prirodnog odabiranja, i da na onoj istoj tamnoj morskoj obali spomenutoj u reklamnoj brošuri...

Munjevito je posegao prema grkljanu gospodina Tejta. Ali dva

poslužitelja, koja su nekoliko trenutaka pre toga ušla u kancelariju, zgrabiše ga i povedoše prema vratima.

"I zapamtite", doviknu gospodin Tejt za njim. "Ovo ni u kom pogledu ne poništava vaš doživljaj!"

Ma kako pakleno da je zvučalo, Sajmon je znao da je istinito to što je Tejt rekao.

A onda se našao na ulici.

U prvi mah, jedina stvar koju je poželeo bila je da pobjegne sa Zemlje, gde su komercijalne nepraktičnosti podrazumevale više nego što jedan normalan čovek može da podnese. Hodao je veoma brzo, a njegova Peni koračala je pored njega, lica ozračenog ljubavlju za njega, i njega, i njega, i vas, i vas, za sve muškarce sveta.

I tako je, dabome, stigao do pokrivena streljane.

"Hoćete li da okušate sreću?" upita ga poslovođa.

"Namestite ih", reče Alfred Sajmon.

SPECIJALISTA

Fotonska oluja udarila je bez upozorenja, obrušivši se na Brod iza jedne skupine džinovskih crvenih zvezda. Oko je imalo jedva toliko vremena da u poslednji čas uputi upozorenje preko Govornika pre nego što ih je pogodila.

Bilo je to treće Govornikovo putovanje u svemir i njegova prva oluja svetlosnog pritiska. Osetio je iznenadan ubod straha kada se Brod silovito zaneo, otrpeo udar čeonog talasa i zanjihao se čitavom dužinom. Onda je strah nestao, zamenjem osećanjem snažnog uzbuđenja.

Zašto da se plaši - upitao je sebe - zar on nije bio uvežban upravo za ovakvu vrstu neprilika?

Razgovarao je sa Hraniocem kada je oluja udarila, ali je to smesta prekinuo. Nadao se da je Hranilac dobro. Bilo je to prvo mladićevo putovanje u svemir.

Vlakna nalik na žice koja su sačinjavala najveći deo Govornikovog tela protezala su se kroz čitav Brod. Brzo ih je sve povukao, sem onih koja su ga povezivala sa Okom, Motorom i Zidovima. Ovo je sada bio isključivo njihov posao. Ostali članovi Posade moraće sami da se snađu dok oluja ne prođe.

Oko je priljubilo diskoliko telo uz jedan Zid i ispružilo izvan Broda jedan organ za gledanje. Radi veće usredsređenosti, njegovi ostali organi za gledanje povukli su se i sklopčali oko njegovog tela.

Kroz organ Oka Govornik je posmatrao oluju. Prevodio je čisto vizuelne informacije Oka u pravac za Motor, koji je tumbao Brod tamo-amo da se bolje suprotstavi talasima. Istovremeno, Govornik je prevodio pravac u brzinu za Zidove, koji su se ukrutili da odole udarima.

Koordinacija je bila brza i nepogrešiva. Oko je premeravalo talase, Govornik je prenosio poruke Motoru i Zidovima, Motor je usmeravao Brod pramcem napred u talase, a Zidovi su se napinjali da odole udarima.

Govornik je u brzom timskom radu zaboravio svaki strah koji bi ga mogao zahvatiti. Nije imao vremena da razmišlja. Kao komunikacioni sistem Broda, morao je da prevodi i odašilja poruke najvećom

brzinom, da koordinira informacije i usmerava akciju.

Posle nekoliko minuta oluja je prestala.

"Dobro", reče Govornik. "Da vidimo da li je pričinjena neka šteta!" Njegova vlakna su se zamrsila tokom oluje, ali on ih odmota i ispruži dužinom Broda, udenuvši svako u strujno kolo. "Motor?"

"Sa mnom je sve u redu", reče motor. Golema starina radila je smanjenom snagom tokom oluje, prigušivši atomske eksplozije u svom stomaku. Nikakva oluja nije mogla da zatekne nespremnog takvog jednog iskusnog svemirca kao što je Motor.

"Zidovi?"

Zidovi su izveštavali jedan po jedan, i to je uzelo mnogo vremena. Bilo je gotovo hiljadu tankih, pravougaonih drugara koji su sačinjavali celokupnu oplatu Broda. Naravno, pojačali su svoje ivice za vreme oluje i tako čitav Brod učinili elastičnim. Ali jedan ili dva su se gadno ulubili.

Doktor je izjavio da je dobro. Uklonio je Govornikovo vlakno sa glave, isključio se iz kola i uputio se da opravi ulubljene Zidove. Načinjen uglavnom od ruku, Doktor se priljubio uz jedan Akumulator tokom oluje.

"Požurimo malo!" reče Govornik, prisativši se da još treba ustanoviti gde se nalaze. Uključio je u kolo četiri Akumulatora. "Kako ste vi?" upitao je.

Nije bilo odgovora. Akumulatori su spavali. Otvorili su svoje receptore tokom oluje i naprosto su nabrekli od energije. Govornik obavi svoja vlakna oko njih, ali oni se ni ne pomeriše.

"Pusti mene!" reče Hranilac. Hranilac je morao prilično dugo da udara pre nego što je uspeo da priljubi svoje usisne kupice uz jedan Zid, ali njegova samouverenost ostala je nepoljuljana. On je bio jedini član Posade kome nikada nije bila potrebna Doktorova pažnja; njegovo telo moglo je bez teškoća samo sebe da popravi.

Pohitao je preko poda na desetak pipaka i snažno tresnuo najbliži Akumulator. Veliki konusni uređaj za skladištenje energije otvori jedno oko, a onda ga ponovo zatvori. Hranilac ga opet tresnu, bez ikakvog učinka. Onda posegnu prema Akumulatorovom sigurnosnom ventilu i ispusti malo energije.

"Prestani da radiš to!" reče Akumulator.

"Probudi se i podnesi izveštaj!" prasnu Govornik.

Akumulatori mrzovoljno rekoše da su dobro, kao što to svaka budala može da vidi. Oni su se ukotvili za pod dok je oluja trajala.

Ostatak inspekcije obavljen je brzo. Mislilac se osećao dobro, a Oko je bilo ushićeno lepotom oluje. Desila se samo jedna nesreća.

Gurač je bio mrtav. Dvonožac, on nije posedovao postojanost ostalih članova Posade. Oluja ga je zatekla nasred poda, tresnula ga o jedan ukrućeni Zid i slomila mu nekoliko važnih kostiju. Doktor nije mogao da mu pomogne.

Ćutali su neko vreme. Uvek je bilo ozbiljno kada bi neki deo Broda umro. Brod je bio kooperativna jedinica sastavljena isključivo od Posade. Gubitak bilo kog njenog člana predstavljao je udarac za sve ostale.

Ovog puta bilo je naročito ozbiljno. Upravo su bili prebacili tovar do jedne luke udaljene nekoliko hiljada svetlosnih godina od Galaktičkog središta. Nisu imali pojma gde se trenutno nalaze.

Oko je otpuzalo do jednog Zida i ispružilo van Broda jedan svoj organ za gledanje. Zidovi su ga propustili, a onda se ponovo hermetički sklopili oko njega. Organ Oka se istegao napolje, dovoljno daleko od Broda da bi mogao da vidi čitav nebeski svod sa zvezdama. Slika je proputovala kroz Govornika, koji ju je zatim preneo Misliocu.

Mislilac je ležao u jednom uglu prostorije - veliki, bezoblični grumen protoplazme. Unutar njega bila su pohranjena sva sećanja njegovih predaka koji su putovali u svemir. Razmotrio je situaciju, brzo je uporedio sa podacima uskladištenim u njegovim ćelijama i rekao: "Na dohvat nema nijedne galaktičke planete."

Govornik je to automatski svima preneo. Upravo toga su se plašili.

Oko je, uz Misliočevu pomoć, izračunalo da su skrenuli sa kursa nekoliko stotina svetlosnih godina na galaktičku periferiju.

Svaki član Posade znao je šta to znači. Bez Gurača koji je pokretao Brod višestrukom brzinom svetlosti oni nikad neće stići kući. Povratno putovanje, bez Gurača, trajalo bi duže nego životni vek većine članova Posade.

"Šta predlažeš?" upita Govornik Mislioca.

Bilo je to suviše neodređeno pitanje za priprosto mislećeg Mislioca. Zatražio je da se ono prestilizuje.

"Koji bi bio najbolji način", upita Govornik, "da stignemo do neke

galaktičke planete?"

Misliocu je bilo potrebno nekoliko minuta da preispita sve mogućnosti uskladištene u njegovim ćelijama. Za to vreme Doktor je zakrpio Zidove i zatražio da mu se da nešto za jelo.

"Ubrzo ćemo svi jesti", reče Govornik, nervozno grčeći svoja vlakna. Mada je bio drugi po mladosti član Posade - samo je Hranilac bio mlađi - odgovornost je u velikoj meri ležala na njegovim plećima. Ovo je još bilo vanredno stanje; morao je da koordinira informacije i da usmerava akcije.

Jedan od Zidova predložio je da bi bilo najbolje da se pošteno napiju. Ovaj predlog odmah je odbačen. Međutim, bilo je to tipično za ponašanje Zidova. Oni su bili sjajni radnici i dobri drugari, ali u ništa manjoj meri lakomisleni. Kad se vrate kući, verovatno će svu svoju platu spiskati na lumpovanje.

"Gubitak Gurača onemogućava Brod da se stalno kreće brzinom većom od brzine svetlosti", počeo Mislilac bez ikakvog uvoda. "Najbliža galaktička planeta udaljena je četiri stotine pet svetlosnih godina."

Govornik je sve to odmah preveo duž svog mnogočlanog tela.

"Moguća su dva načina delanja. Prvo, Brod može da produži pod atomskim pogonom Motora do najbliže galaktičke planete. To bi potrajalo otprilike dve stotine godina. Motor bi u to vreme možda još bio živ, ali niko drugi ne bi. Drugo, locirajte u ovom području neku primitivnu planetu na kojoj ima latentnih Gurača. Pronađite jednog i uvežbajte ga. Navedite ga da odgura Brod natrag do galaktičke teritorije."

Mislilac je začutao, izloživši sve mogućnosti koje je uspeo da pronađe u memoriji svojih predaka.

Održali su brzo glasanje i opredelili se za Misliočevu drugu mogućnost. U stvari, nisu ni imali izbora. Bilo je to jedino rešenje koje im je nudilo neku nadu da će se vratiti svojim kućama.

"U redu", reče Govornik. "A sada jedimo! Mislilac da smo svi to zaslužili."

Telo mrtvog Gurača ubačeno je u usta Motora, koji ga je odmah svario pretvorivši atome u energiju. Motor je bio jedini član Posade koji je živeo od atomske energije.

Što se tiče ostalih, Hranilac je pohitao i nabokao se energije iz

najbližeg Akumulatora. Onda je preobrazio hranu unutar sebe u tvari koje je svaki pojedini član jeo. Njegova telesna hemija se menjala, preinačavala, prilagođavala, praveći različite vrste hrane za Posadu. Oko je živelo isključivo od složenog hlorofilnog lanca. Hranilac je to reprodukovao za njega, a onda se latio posla da Govorniku pripremi njegove ugljovodonike, a Zidovima njihove spojeve hlora. Za Doktora je načinio kopiju silikatnog voća koje je raslo na Doktorovoj matičnoj planeti.

Konačno, hranjenje je bilo završeno, a Brod ponovo u redu. Akumulatori su poslagani u jedan ugao gde su opet blaženo zaspali. Oko je bacalo pogled što je dalje moglo, podesivši svoj glavni organ za gledanje na visokonaponski teleskopski prijemnik. Čak ni u ovoj kritičnoj situaciji Oko nije moglo odoleti iskušenju da sklapa stihove. Obznanilo je da radi na jednoj novoj narativnoj poemi, zvanoj Periferni sjaj. Niko nije hteo da je čuje, pa je Oko usrećilo njome Mislioca, koji je prihvatao sve, dobro ili rđavo, ispravno ili pogrešno. Motor nikad nije spavao. Nakljukan do ivice Guračem, pa je terao Brod brzinom nekoliko puta većom od brzine svetlosti.

Zidovi su se međusobno prepirali o tome ko je od njih bio najpijaniji tokom poslednjeg dopusta.

Govornik je odlučio da se udobnije smesti. Oslobodio je svoj pritisak na Zidove i odigao se u vazduh, tako da je sada njegovo malo, okruglo telo visilo o izukrštanju mreži vlakana.

Porazmislio je nakratko o Guraču. Baš čudna stvar. Gurač je bio svačiji prijatelj, a sada su ga zaboravili. Nije to bilo zbog ravnodušnosti, nego zato što je Brod bio jedna celina. Gubitak nekog člana se žalio, ali najvažnija stvar bila je da celina i dalje dejstvuje.

Brod je jurio između sunaca na galaktičkoj periferiji.

Mislilac je raširio jednu spiralu za pretraživanje i izračunao da njihovi izgledi da pronađu neku planetu Gurača iznose otprilike jedan prema četiri. Posle nedelju dana pronašli su jednu planetu primitivnih Zidova. Spustivši se nisko, mogli su da vide žilave, četvrtaste momčine kako uživaju na suncu, pužući preko stena i istanjujući se da bi mogli da lebde na povetarcu.

Svi Zidovi Broda ispustiše uzdah nostalgije. Bilo je to baš kao da se nalaze kod kuće.

S tim Zidovima na planeti još nije uspostavila kontakt nijedna

galaktička ekipa, pa nisu ni bili svesni svoje blistave sudbine - priključenja golemoj galaktičkoj Saradnji.

Bilo je mnoštvo mrtvih svetova u spirali i svetova suviše mladih da bi na njima mogao da postoji život. Pronašli su jednu planetu Govornika. Govornici su razapeli svoje komunikacione veze preko polovine jednog kontinenta.

Govornik ih je žudno posmatrao kroz Oko. Zapljusnu ga talas samosažaljenja. Setio se doma, svoje porodice, svojih prijatelja. Razmišljao je o drvetu koje će kupiti kad se vrati.

Za trenutak, Govornik se pitao šta on to radi ovde - delić jednog broda u dalekom kutku Galaksije.

Odagnao je od sebe crne misli. Oni će svakako pronaći neku planetu Gurača ukoliko budu dovoljno uporno tragali. Bar se tako nadao.

Pojavio se čitav niz pustošnih svetova dok je Brod jurio kroz neistraženu periferiju. Onda se pojavi jedna planeta puna praiskonskih Motora koji su se kupali u radioaktivnom okeanu.

"Ovo je bogata teritorija", obrati se Hranilac Govorniku. "Galaktika bi trebalo da pošalje ovamo jedan tim za uspostavljanje kontakta."

"Verovatno i hoće, kad se mi vratimo", reče Govornik.

Bili su dobri prijatelji, iznad i preko sveopšteg prijateljstva koje je vezivalo Posadu. Razlog nije bio samo to što su bili najmlađi članovi Posade. Obojica su obavljala istu vrstu dužnosti, i to je stvorilo određeni odnos. Govornik je prevodio jezike; Hranilac je preobražavao hranu. I tako, njih dvojica su donekle ličila jedan na drugog. Govornik je bio jezgro sa zrakastim vlaknima; Hranilac je bio jezgro sa zrakastim pipcima.

Govornik je smatrao da je Hranilac, posle njega, najsvesniji biće na Brodu. Nikako nije mogao istinski da dokuči kako se kod nekih drugih članova Posade odvijao proces svesti.

Nova sunca, nove planete! Motor je počeo da se pregrejava. Obično, Motor je bio korišćen samo za uzletanje i sletanje i za fino manevrisanje u nekoj planetnoj skupini. Sada je već nedeljama radio bez prekida, kako iznad, tako i ispod brzine svetlosti. Napor mu je, očito, škodio.

Hranilac je, uz Doktorovu pomoć, sklepaio rashladni sistem za njega. Bio je primitivan, ali mogao je da posluži svrsi. Hranilac je preinačio atome azota, kiseonika i vodonika da bi napravio sredstvo za

rashlađivanje sistema. Doktor je propisao Motoru dug odmor. Rekao je da srčani stari drugar ne bi mogao da izdrži napore više od nedelju dana.

Traganje se nastavilo, dok je raspoloženje Posade postepeno splašnjavalo. Svi oni su znali da su Gurači bili prilično retki u Galaksiji, u poređenju sa Zidovima i Motorima, kojih je bilo u izobilju. Zidovi su postajali rošavi od međuzvezdane prašine. Žalili su se da će morati da se podvrgnu potpunom tretmanu ulepšavanja kad stignu kući. Govornik ih je uveravao da će kompanija podmiriti sve troškove.

Čak je i Oko postalo zakrvavljeno od neprekidnog zurenja u svemir. Spustili su se nad još jednu planetu. Njene osobine bile su hitro dostavljene Misliocu, koji se zamislio nad dobijenim podacima.

Još malo bliže, i mogli su da razaberu obličja.

Gurači! Primitivni Gurači!

Odzujali su natrag u svemir da načine plan. Hranilac je pripremio dvadeset tri razne vrste opojnih pića za proslavu.

Brod nije bio tri dana sposoban da dejstvuje.

"Jesmo li sada svi spremni?" upitao je Govornik, pomalo nesigurnim glasom. Osećao je mamurluk koji ga je žigao sve do nervnih završetaka. Kako se samo nacvrcao! Nejasno se sećao da je grlio svog drugara Motora, pozivajući ga da dele njegovo drvo kad se vrate kući.

Stresao se od te pomisli.

I ostali članovi posade bili su prilično uzdrmani. Zidovi su dozvolili da vazduh curi u svemir; naprosto su bili suviše klimavi da bi svoje ivice propisno začepili. Doktor je pao u nesvest.

Ali najgore je prošao Hranilac. Budući da njegov sistem nije mogao da se prilagodi nijednoj vrsti goriva sem atomskom, oprobao je sve smeše koje je načinio, bez obzira na to da li je to neprečišćen jod, čisti kiseonik ili prekomprimisani ester. Stvarno se jedno osećao. Njegovi pipci, obično zdrave azotne boje, bili su prošarani narandžastim žilicama. Sistem mu je mahnito radio, čisteći se od svega, a Hranilac je odbolevao posledice tog čišćenja.

Trezni su bili samo Misililac i Motor. Misililac nije pio, što je bilo neobično za jednog svemirca, mada tipično za Mislioca, a Motor nije mogao.

Slušali su dok je Mislilac verglao neke zapanjujuće činjenice. Na osnovu slika površine planete koje je Oko prenosilo, Mislilac je otkrio prisustvo metalnih zdanja. Izneo je i alarmantnu pretpostavku da su ti Gurači izgradili mehaničku civilizaciju.

"To je nemoguće", rekoše tri Zida odlučno, a većina članova Posade bila je sklona da se saglasi s njima. Jedini metal koji su oni ikad videli bio je ili pohranjen u tlu, ili je ležao razbacan uokolo u vidu bezvrednih oksidisanih grumenova.

"Misliš da oni izrađuju stvari od metala?" upita Govornik. "Naprosto tako, od mrtvog metala? Šta li bi to mogli da izrađuju?"

"Ne bi mogli baš ništa da izrađuju", reče Hranilac samouvereno. "To bi se stalno lomilo. Hoću da kažem, metal ne zna kad počinje da postaje slab."

Ali činilo se da je to ipak tačno. Oko je uvećalo slike i svi su mogli da vide da su Gurači izgradili golema skrovišta, vozila i druge stvari od neživog materijala.

Razlog za ovo nije se mogao lako uočiti, ali prizor, uglavnom, nije predstavljao dobar znak. Ipak, ono najteže bilo je obavljeno. Pronađena je planeta Gurača. Preostajao je još samo srazmerno lak posao da se ubedi neki domorodački Gurač.

To ne bi trebalo da bude odveć teško. Govornik je znao da je Saradnja ugaoni kamen Galaksije, čak i među primitivnim narodima. Posada je odlučila da se ne spusti na neko naseljeno područje. Naravno, nije bilo nikakvog razloga da se ne očekuje prijateljski doček, ali uspostavljanje veze s njima kao rasom bilo je posao Kontaktnog tima. Sve što su oni želeli bila je neka jedinka.

Shodno tome, izabrali su jednu retko naseljenu kopnenu masu i primakli joj se dok je ta strana planete bila u mraku.

Uspeli su skoro odmah da otkriju jednog usamljenog Gurača.

Oko je prilagodilo svoj vid da bi moglo da gleda u tami i oni počеше da prate Guračevo kretanje. Posle nekog vremena on se opružio pored male vatre. Mislilac im je objasnio da je to za Gurače dobro poznata navika odmaranja.

Neposredno pred zoru Zidovi su se otvorili i Hranilac, Govornik i Doktor iziđoše.

Hranilac je pohitao napred i potapšao stvorenje po ramenu. Govornik mu se pridružio jednim pipkom za komuniciranje.

Gurač otvori organe za gledanje, zatrepta njima i načini jedan pokret organom za hranjenje. Onda skoči na noge i počne da trči.

Tri člana Posade nađoše se u čudu. Gurač nije čak ni sačekao da ustanovi šta njih trojica žele!

Govornik brzo ispruži jedno vlakno i uhvati za jedan ud Gurača, udaljenog dvadesetak metara. Gurač pade.

"Postupaj blago s njim!" reče Hranilac. "Možda ga je uplašio naš izgled." Pipci su mu se trzali od pomisli da bi se neki Gurač, jedan od najčudnijih prizora u Galaksiji, sa svojim višestrukim organima, mogao uplašiti od nečijeg tuđeg izgleda. Hranilac i doktor požurili su prema palom Guraču, podigli ga i odneli u Brod.

Zidovi se ponovo hermetički zatvoriše. Oslobodili su Gurača i pripremili se za razgovor.

Čim se osetio slobodan, Gurač je skočio na udove i potrčao prema mestu gde su se Zidovi zatvorili. Počeo je mahnito da udara po njima dok mu se organ za hranjenje otvarao i podrhtavao.

"Prestani da to radiš!" reče Zid. Ispupčio se i Gurač tresnu na pod. Ali odmah se uspravio i ponovo krenuo napred.

"Zaustavite ga!" reče Govornik. "Mogao bi da se ozledi."

Jedan od akumulatora se rasio dovoljno da se otkotrlja na Guračevu putanju. Gurač pade, ponovo ustade i produži da trči.

Govornik je imao svoja vlakna i u prednjem delu Broda i uhvatio je Gurača u omču. Gurač počne da mu cima pipke i Govornik ga hitro ispusti.

"Uključi ga u komunikacioni sistem!" povika Hranilac. "Možda ćemo moći da ga urazumimo."

Govornik ispruži jedno vlakno prema Guračevoj glavi, mašući njime na univerzalan način komuniciranja. Ali Gurač je nastavio svoje zapanjujuće ponašanje, izmičući se s puta. U ruci je držao komad metala i besomučno njime mlatarao.

"Šta mislite da će uraditi s tim?" upita Hranilac. Gurač je počeo da napada bok Broda, udarajući o jedan od Zidova. Zid se nagonski ukruti i metal puče.

"Pustite ga na miru", reče Govornik. "Pružite mu priliku da se pribere."

Govornik se posavetovao sa Misliocem, ali nisu mogli da odluče šta da urade sa Guračem. On nije hteo da prihvati komunikaciju. Svaki

put kad bi Govornik ispružio vlakno, Gurač je ispoljavao sve znake žestoke panike. Privremeno, bio je to ćorsokak.

Mislilac je uložio veto na plan da pronađu nekog drugog Gurača na planeti. Smatrao je da je ovakvo Guračevo ponašanje tipično; ništa se ne bi dobilo stupanjem u pregovore s nekim drugim. Sem toga, smatralo se da sa bilo kojom planetom može da kontaktira samo Kontaktni tim.

Ukoliko ne uspeju da komuniciraju sa ovim Guračem, onda neće moći ni sa bilo kojim drugim na planeti.

"Mislim da znam u čemu je nevolja", reče Oko. Otpuzalo je do jednog akumulatora. "Ovi Gurači su izgradili mehaničku civilizaciju. Razmislite na časak kako su u tome uspeli. Razvili su sposobnost svojih prstiju, poput Doktora, za uobličavanje metala. Koristili su svoje organe za gledanje, kao i ja. A verovatno i bezbrojne druge organe." Oko zastade radi efekta. "Ti Gurači su postali nespecijalizovani."

Raspravljali su o tome nekoliko časova. Zidovi su smatrali da nijedno inteligentno stvorenje ne može da bude nespecijalizovano. Za tako nešto nije se znalo u Galaksiji. Ali dokazi su bili pred njima - gradovi Gurača, njihova vozila... Ovaj Gurač, koji je bio tipičan uzorak, izgledao je kadar za mnoštvo stvari.

Bio je u stanju da radi sve sem da gura.

Mislilac je pružio delimično objašnjenje. "Ovo nije primitivna planeta. Ona je srazmerno stara i trebalo je da se uključi u Saradnju pre mogo hiljada godina. Budući da se to nije dogodilo, Guračima na njoj bilo je uskraćeno pravo stečeno rođenjem. Njihova sposobnost, njihova specijalnost bila je da guraju, ali nije bilo ničega da se gura. I, sasvim prirodno, oni su razvili jednu devijantnu kulturu. Možemo samo da nagađamo kakva je, zapravo, ta kultura. Ali na osnovu raspoloživih dokaza, postoji razlog za verovanje da su ovi Gurači - nekooperativni.

Mislilac je imao naviku da najpotresnije tvrdnje izgovara na najmirniji način.

"Potpuno je moguće", produži Mislilac neumoljivo, "da ovi Gurači ne žele da imaju bilo kakve veze sa nama. A u tom slučaju, naši izgledi da pronađemo neku drugu planetu Gurača iznosili bi otprilike jedan prema dve stotine osamdeset tri."

"Ne možemo biti sigurni da on ne želi da sarađuje", reče Govornik, "sve dok ga ne uključimo u komunikaciju." On je smatrao da je gotovo nemoguće verovati da bi bilo koje inteligentno stvorenje odbilo da dobrovoljno bude kooperativno.

"Ali kako?" upita Hranilac.

Opredelili su se za sledeći način. Doktor je polako prilazio Guraču, koji je uzmicao pred njim. U međuvremenu, Govornik je ispružio jedno vlakno izvan Broda, oko njega, i ponovo unutra, iza Gurača.

Gurač se priljubio leđima uz jedan Zid - a Govornik je onda proturio vlakno kroz Guračevu glavu u komunikacionu utičnicu u središtu njegovog mozga.

Gurač se srušio.

Kada je Gurač došao svesti, Hranilac i Doktor morali su da ga drže za udove, jer bi, inače, istrгнуo komunikacioni kabl. Govornik je primenio svoju veštinu za učenje Guračevog jezika.

Nije bio suviše težak. Gurački jezici bili su istog roda, pa ni ovaj nije predstavljao izuzetak. Govornik je uspeo da uhvati dovoljno površinskih misli da bi odgonetnuo opštu shemu.

Pokušao je da opšti sa Guračem.

Gurač je ćutao.

"Mislim da mu je potrebna hrana", reče Hranilac. Prisetili su se da su prošla skoro dva dana otkako je Gurač bio doveden na Brod. Hranilac je pripremio nešto standardne guračke hrane i ponudio je.

"Blagi bože! Biftek!" reče Gurač.

Posada je klicala duž Govornikovog komunikacionog kola. Gurač je izgovorio svoje prve reči.

Govornik je proučavao reči i pretraživao po svojoj memoriji. Znao je oko dve stotine Guračkih jezika i mnoge jednostavnije varijante. Ustanovio je da je Gurač govorio mešavinom dva guračka jezika.

Pošto se nahranio, Gurač je bacio pogled oko sebe. Govornik je hvatao njegove misli i emitovao ih Posadi.

Gurač je nekako čudno gledao na Brod. Video ga je kao jedno izobilje boja. Zidovi su se talasali. Ispred njega bilo je nešto što je izgledalo kao džinovski pauk, obojeno crno i zeleno, sa paučinom koja se prostirala duž čitavog Broda i u glave svih stvorenja. Video je Oko kao nekakvu čudnu, nagu, malu životinju, nešto između

oguljenog zeca i žumanca od jajeta - ma šta te stvari predstavljale. Govornik je bio očaran novim uglom posmatanja koji mu je dao Guračev um. Još nikad nije stvari video na takav način. Ali sada, kada je Gurač već skrenuo pažnju na to, Oko je zaista bilo prilično smešno stvorenje.

Onda su najzad počeli da opšte.

"Šta ste, do đavola, vi, u stvari?" upita Gurač, mnogo smireniji sada nego što je bio tokom prethodna dva dana. "Zašto ste me uhvatili? Jesam li možda pošizio?"

"Ne", reče Govornik. "Ti nisi duševno poremećen. Mi smo galaktički trgovački brod. Oluja nas je oduvala s našeg pravca, a naš Gurač je poginuo."

"Pa, kakve to veze ima sa mnom?"

"Voleli bismo da se priključiš našoj Posadi", reče Govornik, "da budeš naš novi Gurač."

Kada mu je situacija bila objašnjena, Gurač se dao u razmišljanje. Govornik je uspevao da uhvati protivurečna osećanja u Guračevim mislima. Ovaj još nije bio načisto da li da sve što mu se dešava prihvati kao stvarnu situaciju, ili ne. Na kraju, Gurač je zaključio da nije lud.

"Čujte, momci", rekao je, "ja ne znam šta ste vi i kakvog smisla sve ovo ima. Jedino znam da moram da iziđem odavde. Nalazim se na vojnom dopustu i ako se uskoro ne vratim, vojska SAD će se veoma zainteresovati za čitavu stvar."

Govornik je zatražio od Gurača da mu pruži više informacija o 'vojsci', a zatim je to preneo Misliocu.

"Ti Gurači se upuštaju u međusobne bitke", bio je Misliočev zaključak.

"Ali zašto?" upita Govornik. S tugom je priznao samome sebi da je Mislilac možda u pravu; Gurač nije pokazivao baš mnogo spremnosti na saradnju.

"Voleo bih da vam pomognem, momci", reče Gurač, "ali ne znam otkud vam pomisao da bih mogao da guram nešto ovako veliko. Bila bi vam potrebna čitava divizija tenkova da to samo pomerite."

"Da li ti odobravaš te ratove?" upita Govornik, dobivši predlog od Mislioca.

"Niko ne voli ratove... bar ne oni koji moraju da ginu u njima."

"Pa zašto, onda, ratujete?"

Gurač načini jedan pokret organom za hranjenje, što je Oko uhvatilo i prenelo Misliocu. "U pitanju je ubiti ili biti ubijen. Vi, momci, znate šta je to rat, zar ne?"

"Mi ne vodimo nikakve ratove", reče Govornik.

"Baš ste srećkovići", reče Gurač sa gorčinom. "Mi ih vodimo. I to mnoge."

"Naravno", reče Govornik. Sada mu je Mislilac pružio potpuno objašnjenje. "Da li bi voleo da ih ukineš?"

"Naravno da bih voleo."

"Onda pođi s nama. Budi naš Gurač!"

Gurač ustade i priđe jednom Akumulatoru. Seo je na njega i presavio završetke svojih gornjih udova.

"Kako, do vraga, mogu da okončam sve ratove?" upita Gurač. "Čak i kad bih otišao velikim budžama i rekao im..."

"Nećeš morati", reče Govornik. "Sve što treba da uradiš jeste da pođeš s nama. Odguraj nas do naše baze. Galaktika će poslati jedan Kontaktni tim na tvoju planetu. To će okončati vaše ratove."

"Hoće, vraga!", uzvratila Gurač. "Vi ste se, momci, nasukali ovde, a? Vrlo dobro! Nikakva čudovišta neće osvojiti Zemlju."

Zbunjen, Govornik je pokušao da shvati ovakvo rasuđivanje. Zar je rekao nešto pogrešno? Je li moguće da Gurač nije razumeo?

"Mislio sam da želiš da okončaš ratove", reče Govornik.

"Naravno da želim. Ali ne želim da nas bilo ko prisili da ih prekinemo. Ja nisam izdajnik. Ako treba, boriću se."

"Niko vas neće prisiliti da ih prekinete. Moraćete da ih prekinete naprosto zato što više neće biti potrebe za borbom."

"Da li ti znaš zašto se mi borimo?"

"To je očigledno."

"Stvarno? Kako glasi tvoje objašnjenje?"

"Vi Gurači ste bili odvojeni od glavnog toka razvoja Galaksije", počeo Govornik da objašnjava. "Vi imate vašu specijalnost - guranje - ali nemate šta da gurate. Prema tome, nemate pravog zaposlenja. Vi se igrate stvarima - metalom, neživim predmetima, ali ne nalazite u tome istinsko zadovoljstvo. Lišeni vaše pravog poziva, borite se iz čiste osujećenosti. Kad jednom nađete svoje mesto u galaktičkoj Saradnji, a uveravam te da je to važno mesto, vaša borba će

prestati. Zašto da se borite, to predstavlja jedno neprirodno zanimanje, kad možete da gurate? Sem toga, vaša mehanička civilizacija okončaće se zato što neće biti potrebe za njom."

Gurač odmahnu glavom na način koji je Govornik protumačio kao gest zbunjenosti. "Kakvo je to guranje?"

Govornik mu je objasnio onako kako je najbolje umeo. Budući da je posao bio van njegovog delokruga, imao je samo uopštenu predstavu o tome šta jedan Gurač čini.

"Hoćeš da kažeš da je to ono što bi svaki Zemljanin trebalo da radi?"

"Naravno", reče Govornik. "To je vaša velika specijanost."

Gurač je razmišljao o tome nekoliko minuta. "Mislim da je vama potreban neki fizičar ili okultista ili tako nešto. Ja sam student arhitekture treće godine. A, sem toga... e pa, teško je to objasniti."

Ali Govornik je već razabrao Guračev prigovor. Video je u njegovim mislima jednu ženu Gurača. Ne jednu, nego dve, tri. A razabrao je i jedno osećanje usamljenosti, otuđenosti. Gurač je bio ispunjen sumnjama. Plašio se.

"Kad stignemo do Galaktike", reče Govornik, nadajući se da je to prava stvar, "ti ćeš upoznati druge Gurače. A i ženke Gurače. Svi vi Gurači ste međusobno slični, tako da ćeš moći da se zbližiš s njima. Što se tiče usamljenosti u Brodu, ona naprosto ne postoji. Ti još ne shvataš šta je to Saradnja. Niko nije usamljen u Saradnji."

Gurač je i dalje razmišljao o tvrdnji da postoje i drugi Gurači. Govornik nije mogao da shvati zašto ga je to toliko zbunilo. Galaksija je bila ispunjena Guračima, Hraniocima, Govornicima i mnogim drugim vrstama, beskrajno umnoženim.

"Ne verujem da bilo ko može da okonča sve ratove", reče Gurač.

"Otkud mogu da znam da ne lažete?"

Govornik se osećao kao da je pogođen u samo jezgro. Mislilac mora da je bio u pravu kad je rekao da će ovi Gurači biti nekooperativni. Zar će ovo biti kraj Govornikove karijere? Hoće li on i ostali članovi Posade provesti ostatak života u svemiru zbog gluposti ove gomile Gurača?

Čak i dok je razmišljao o ovome, Govornik je osećao sažaljenje prema Guraču. To mora da je strašno, mislio je. Biti sumnjičav, nesiguran, nikad nikome ne verovati. Ako ovi Gurači ne nađu svoje mesto u Galaksiji, oni će se međusobno istrebiti. Rok za njihovo

prikljičenje Saradnji već je odavno prošao.

"Šta mogu učiniti da te ubedim?" upita Govornik.

U očajanju, otvorio je Guraču sva komunikaciona kola. Dozvolio mu je da vidi dobroćudnu nabusitost Motora, nehajni humor Zidova, pokazao mu je pesničke pokušaje Oka i Hraniočevu samouverenu ljubaznost. Otvorio je i vlastiti um i pokazao Guraču sliku svoje matične planete, svoje porodice, drveta koje je nameravao da kupi kad stigne kući.

Slike su ispričale priču o svima njima, sa različitih planeta, predstavnicima različitih etika, ujedinjenih jednom zajedničkom vezom - galaktičkom Saradnjom.

Gurač je sve to ćutke posmatrao.

Posle nekog vremena odmahnuo je glavom. Misao koja je propratila taj gest bila je nesigurna, slabašna - ali negativna.

Govornik je rekao Zidovima da se otvore. Oni su to učinili i Gurač se zapanjio.

"Možeš da ideš", reče Govornik. "Samo ukloni komunikacioni kabl i idi."

"Šta ćete vi da radite?"

"Potražićemo neku drugu planetu Gurača."

"Gde? Na Marsu? Veneri?"

"Ne znamo. Preostaje nam jedino da se nadamo da postoji još neka u ovom području."

Gurač je pogledao otvor, a zatim ponovo Posadu. Oklevao je, a lice mu se skupilo u grimasu neodlučnosti.

"A to što si mi pokazao - bilo je istinito?"

Nikakav odgovor nije bio potreban.

"U redu", reče Gurač iznenada. "Poći ću. Ja sam prokleta budala, ali poći ću. Ako je to tako kao što kažeš - onda mora da je tako kao što kažeš."

Govornik je video da je agonija Guračeve odluke izbacila ovoga iz veze sa stvarnošću. Verovao je da doživljava neki san u kome su odluke lake i nevažne.

"Postoji samo jedan mali problem", reče Gurač sa histeričnom lakoćom. "Momci, neka me đavo nosi ako znam kako se gura. Rekao si nešto o brzini većoj od brzine svetlosti? Ja ne mogu da pretrčim čak ni dva kilometra na sat."

"Naravno da možeš da guraš", uveravao ga je Govornik, nadajući se da je u pravu. Znao je kakve su sposobnosti jednog Gurača; ali ovaj ovde... "Naprosto pokušaj."

"Važi", saglasio se Gurač. "Uostalom, verovatno ću se probuditi iz svega ovoga."

Hermetički su zatvorili Brod radi uzletanja dok je Gurač razgovarao sam sa sobom.

"Baš čudno", reče Gurač. "Mislio sam da će logorovanje u prirodi biti zgodan način za korišćenje dopusta, a jedino što mi se dešava jesu ovi ružni snovi."

Motor je odigao Brod u vazduh. Zidovi su bili zatvoreni, a Oko ih je vodilo dalje od planete.

"Sada smo u otvorenom svemiru", reče Govornik. Osluškujući Gurača, nadao se da ovaj nije sišao s uma. "Oko i Mislilac će davati pravac, ja ću ga prenositi tebi, a ti samo guraj."

"Svi ste vi ludi", promrmlja Gurač. "Mora da ste izabrali pogrešnu planetu. Hajde, ružni snovi, prestanite već jednom!"

"Ti si sada u Saradnji", reče Govornik sa očajanjem. "Pravac je određen. Guraj!"

Gurač za trenutak nije ništa činio. Polako je izranjao iz svoje fantazije, shvatajući, najzad, da ne sanja. Osećao je Saradnju. Oko sa Misliocem, Mislilac sa Govornikom, Govornik sa Guračem, svi usaglašeni sa Zidovima i svi jedni sa drugima.

"Šta je ovo?" upita Gurač. Osećao je jedinstvo Broda, veliku toplinu, bliskost koja se može postići samo u Saradnji.

Gurnuo je.

Ništa se nije desilo.

"Pokušaj ponovo", zamoli ga Govornik.

Gurač je sondirao svoj um. Pronašao je duboki zdenac sumnje i straha. Zureći u njega, video je svoje izmučeno lice.

Mislilac mu ga je osvetlio.

Gurači su vekovima živeli sa tom sumnjom i strahom. Borili su se međusobno iz straha, ubijali se iz straha.

Eto gde se nalazio Guračev organ!

Ljudsko biće - specijalista - Gurač - ušlo je potpuno u Posadu, stopilo se s njom, obavilo mentalne ruke oko ramena Mislioca i Govornika.

Odjednom, Brod sunu napred brzinom osam puta većom od brzine svetlosti. Nastavio je da ubrzava.

PRIČA O STVARANJU ZEMLJE

"Znači, to je to, a, Orine?" upita Modkli.

"Da, gospodine", uzvratu Orin, čovek s njegove leve strane, osmehujući se ponosno. "Kako vam izgleda, gospodine?"

Modkli se okrenuo polako i prešao pogledom preko livada, planina, sunca, reke, šume. Lice mu je bilo bezizražajno. Uzvratu je pitanjem: "A kako tebi izgleda, Bruksajde?"

Bruksajd reče drhtavim glasom: "Pa, gospodine, mislim da smo Orin i ja obavili valjan posao. Stvarno valjan posao, ako imate u vidu da je to naš prvi samostalni projekat."

"A ti se slažeš sa tom ocenom, Orine?" upita Modkli.

"Naravno, gospodine", odvrati Orin.

Modkli se saže i otkide jednu vlat trave. Pomirisao ju je i odbacio. Protrljao je zemlju pod svojim stopalima, a onda se na nekoliko trenutaka zagledao u bleštavo sunce. Odmerenim glasom rekao je: "Zapanjen sam, istinski zapanjen. Ali na krajnje neprijatan način. Tražim od vas da mi izgradite jedan svet za neku od mojih mušterija, a vi mi dolazite sa ovim! Zar stvarno smatrate sebe za inženjere?"

Dvojica pomoćnika nisu ništa odgovorila. Ukrutila su se kao dečaci koji očekuju brezov prut.

"Inženjeri!" reče Modkli, unoseći dubok prezir u tu reč. "'Kreativni ali praktični naučnici koji mogu da izgrade planetu tamo gde i kada to želite.' Da li ijedan od vas prepoznaje te reči?"

"One su iz standardnog priručnika", reče Orin.

"Tačno", potvrdi Modkli. "A sad mi recite da li ovo smatrate za dobar primer 'kreativnog, praktičnog inženjerstva'?"

Oba čoveka su ćutala. Onda Bruksajd bubnu: "Pa, gospodine, da, gospodine, ja smatram! Proučili smo tehničke podatke vrlo pažljivo. Zahtevala se jedna planeta tipa 34Bc4 sa izvesnim varijacijama. I upravo to smo mi izgradili. Ovo je samo jedan njen ugao, naravno. A ipak..."

"A ipak ja mogu da vidim šta ste uradili, pa samim tim i da prosudim", reče Modkli. "Orine! Koju ste vrstu uređaja za zagrevanje koristili?"

"Sunce tipa 05, gospodine", uzvratu Orin. "Tačno je odgovaralo

termalnim zahtevima."

"Rekao bih da jeste. Ali ovo je jedan svet po predračunu, zapamtite to. Ako ne smanjimo troškove, nećemo imati profit. A najveća pojedinačna stavka troškova jeste uređaj za grejanje."

"Svesni smo toga, gospodine", reče Bruksajd. "Nije nam bilo po volji da koristimo sunce tipa 05 za jednoplanetni sistem. Ali zahtevi toplote i zračenja..."

"Zar niste baš ništa naučili od mene?" prasnu Modslji. "Ovaj tip zvezde potpuno je izlišan. Vi tamo..." Okrenuo se prema radnicima. "Skinite ga."

Radnici su žurno prišli sa presavijenim lestvama. Jedan od njih ih je pričvrstio, a drugi počeo da odvija - deset puta, stotinu puta, milion puta, dok su druga dva radnika jurila uz lestve onom brzinom kojom su se one penjale.

"Pažljivo rukujte njim!" doviknu im Modslji. "I neizostavno navucite rukavice! Ta stvar je vruća!"

Radnici na samom vrhu lestvi otkačili su sunce, smotali ga i stavili u jednu obloženu kutiju označenu natpisom: ZVEZDA - PAŽLJIVO RUKOVATI!

Kada se poklopac spustio, sve je postalo mračno.

"Zar ovde niko nema nimalo zdrave pameti?" upita Modslji. "Do đavola, neka bude svetlost."

I bi svetlost, naprosto tako.

"U redu", reče Modslji. "To sunce 05 ide natrag u magacin. Na poslu kao što je ovaj možemo da koristimo zvezdu tipa G13."

"Ali, gospodine", reče Orin nervozno, "ona nije dovoljno vruća."

"Znam to", uzvratil Modslji. "I baš tu treba da dođe do izražaja vaša kreativnost. Ako primaknete zvezdu bliže, ona će biti dovoljno vruća."

"Da, gospodine, hoće", reče Bruksajd. "Ali će isijavati PR zrake bez dovoljno prostora koji bi im omogućio da se rasipaju neškodljivo. A to bi moglo da ubije čitavu rasu koja će se nastaniti na ovoj planeti."

Modslji reče, veoma polako i razgovetno: "Da li ti pokušavaš da mi kažeš da su zvezde tipa G13 opasne?"

"Pa, ne, nisam mislio tačno tako", reče Orin. "Hteo sam da kažem da one mogu biti opasne kao i bilo šta drugo u svemiru ukoliko se ne preduzmu odgovarajuće mere predostrožnosti."

"To već bolje zvuči", primeti Modсли.

"Odgovarajuće mere predstrožnosti", reče Bruksajd, "podrazumevaju, u ovom slučaju, nošenje zaštitnih olovnih odela od kojih je svako teško oko pedeset funti. Ali to je nepraktično zato što je prosečan pripadnik rase koja će se ovde nastaniti težak samo osam funti."

"To je njihova briga", reče Modсли. "Nije naš zadatak da im kažemo kako će da žive svoj život. Treba li ja da budem odgovoran kad god oni udare nožnim prstom o neki kamen koji sam stavio na njihovu planetu? Sem toga, ne moraju da nose olovna odela. Mogu da kupe neko od mojih alternativnih rešenja, jednu solarnu zavesu koja će blokirati PR zrake."

Oba čoveka osmehivala su se nervozno. Onda Orin reče bojažljivo: "Mislim da je ovo jedna siromašna vrsta, gospodine. Hoću da kažem, oni možda nemaju dovoljno sredstava da kupe solarnu zavesu."

"Pa, ako nemaju sada, možda će imati kasnije", reče Modсли. "A sem toga, PR zračenje nije trenutno kobno. Čak i s njim oni će imati prosečan život od 9,3 godine, što bi trebalo da je dovoljno za svakoga."

"Da, gospodine", rekoše dva pomoćna inženjera, ne odveć srećni.

"Sledeća stvar", reče Modсли. "Koliko su visoke one planine?"

"Njihova prosečna visina je šest hiljada stopa iznad nivoa mora", reče Bruksajd.

"Previsoke su bar tri hiljade stopa", primeti Modсли. "Zar vas dvojica mislite da planine rastu na drveću? Smanjite ih, a ono što preostane vratite u magacin."

Bruksajd izvuče notes i pribeleži u njemu izmenu. Modсли je nastavio da korača tamo-amo, posmatrajući i mršteći se. "Koliko dugo treba da traje ovo drveće?"

"Osam stotina godina, gospodine. To je jedan nov, poboljšan model jabuke-hrasta. Daje voće, senku, oraščice, osvežavajuće napitke, tri korisna prediva; predstavlja izvrstan građevinski materijal, drži zemljište na mestu i..."

"Da li vi to pokušavate da me dovedete do bankrotstva!" grmnu Modсли. "Dve stotine godina je sasvim dovoljno za jedno drvo! Iscedite najveći deo njegovog elan vitala i pohranite ga u akumulator

za životnu snagu."

"U tom slučaju stabla neće moći da obavljaju sve zadatke koji su im namenjeni", reče Orin.

"Onda skrešite njihove zadatke! Dovoljni su senka i oraščići, ne moramo, valjda, da od ovog drveća napravimo kovčeg za blago! A sad da čujem - ko je postavio one krave tamo?"

"Ja, gospodine", reče Bruksajd. "Mislio sam da bi to učinilo ovo mesto... kako da kažem... privlačno, gospodine."

"Ti, zvekane", reče Modkli, "vreme da se neko mesto učini privlačno jeste pre prodaje, a ne posle! Ova planeta prodana je nenameštena. Stavite one krave u kacu za protoplazmu."

"Da, gospodine", reče Orin. "Strašno nam je žao, gospodine. Ima li još nešto?"

"Ima još oko deset hiljada drugih pogrešnih stvari", zagunđa Modkli. "Ali vi možete sami da ih uočite, nadam se. Šta je, na primer, ovo?" Upro je prstom u Karmodija.

Karmodi reče: "Gospodine, ja nisam sastavni deo ovoga. Poslao me je jedan moj prijatelj po imenu Malikron i ja pokušavam da odem kući na moju rodnu planetu..."

Modkli očigledno nije čuo ono što je Karmodi rekao. Jer, dok je Karmodi pokušavao da objasni, Modkli je govorio: "Ma šta da je, specifikacije posla nisu ga predvidele. Zato ga ćušnite natrag u kacu sa protoplazmom, zajedno sa kravama."

"Hej!" drao se Karmodi, dok su ga radnici hvatali za ruke i podizali. "Hej! Čekajte malo!" vrištao je. "Ja ne pripadam ovoj planeti! Malikron me je poslao! Čekajte, stanite, saslušajte me!"

"Stvarno bi trebalo da se stidite", produži Modkli ne obraćajući pažnju na Karmodijevu vrisku. "Šta je to trebalo da bude? Jedna od tvojih caka unutrašnje dekoracije, Orine?"

"Oh, ne", reče Orin. "Ja ga nisam tamo stavio."

"Onda si to bio ti, Bruksajde."

"Nikad u životu ga nisam video, šefe."

"Hm", učini Modkli. "Obojica ste budale, ali nikada niste bili lažovi. Hej!" doviknuo je radnicima. "Vratite ga ovamo!"

"U redu, priberi se", reče Modkli Karmodiju koji se nekontrolisano tresao. "Dođi k sebi, ja ne mogu ovde da čekam dok ti imaš napad histerije! Je li ti bolje sada? U redu, hoćeš li da mi objasniš šta znači

tvoje neovlašćeno stupanje na moj posed i zašto ne bi trebalo da te pretvorim u protoplazmu?"

"Shvatam", reče Modсли kad je Karmodi završio svoje objašnjenje.

"To je zanimljiva priča, mada sam siguran da si je predramatizovao. Ali ovde si, i tragaš za planetom koja se zove... Zemlja?"

"Tako je, gospodine", potvrdi Karmodi.

"Zemlja", reče Modсли zamišljeno, češkajući se po glavi. "To je krajnje srećna okolnost za tebe; izgleda mi da se sećam tog mesta."

"Stvarno, gospodine Modсли?"

"Da, sasvim sam siguran u to", reče Modсли. "To je jedna mala, zelena planeta i na njoj živi monomorfna humanoidna rasa nalik na tebe. Jesam li u pravu?"

"Potpuno ste u pravu!" uskliknu Karmodi.

"Imam prilično dobro pamćenje za te stvari", reče Modсли. "A u ovom konkretnom slučaju baš ja sam bio taj koji je sagradio Zemlju."

"Stvarno, gospodine?" upita Karmodi.

"Aha, jasno se sećam, zato što sam tokom izgradnje izmislio i nauku. Možda će ti se priča učiniti zanimljiva?" Okrenuo se prema svojim pomoćnicima. "A i vi ćete možda zaključiti da je priča poučna."

Niko nije mogao da uskrati Modслиju pravo da ispriča priču. I tako su Karmodi i dvojica pomoćnih inženjera zauzeli stav pun pažnje, a Modсли je počeo.

Priča o stvaranju zemlje

U to vreme ja sam još bio skroman preduzetnik. Postavio bih tu i tamo poneku planetu, a povremeno bih dobijao narudžbinu da načinim patuljastu zvezdu. Ali do poslova se teško dolazilo, a mušterije su uvek bile ćudljive, pune zamerki i spore u isplatama. Tih dana mušterijama je bilo teško ugoditi; svađale su se zbog svake sitnice. Promenite ovo, promenite ono, zašto voda mora da teče niz breg, zašto je gravitacija prejak, zašto se topli vazduh diže umesto da pada. I tako dalje.

Bio sam sasvim naivan u to doba. Objašnjavao sam estetske i praktične razloge za sve što sam činio. Uskoro, pitanja i objašnjavanja uzimala su više vremena nego sami poslovi. Bilo je zaista previše bla-bla. Znao sam da moram nešto da preduzmem u tom pogledu, ali nisam mogao da se dosetim šta, zapravo.

A onda, upravo pre projekta Zemlja, u mom umu počeo je da se uobličava jedan potpuno nov pristup odnosima sa mušterijama. Počeo sam da mrmljam samome sebi: "Forma služi funkciji". Svidelo mi se kako je to zvučalo. Ali onda bih upitao sebe: "Zašto forma mora da služi funkciji?" Razlog koji sam naveo sebi glasio je: "Forma služi funkciji zato što je to jedan nepromenljiv zakon prirode i jedan od temeljnih aksioma primenjene nauke." I to mi je lepo zvučalo, mada nije imalo mnogo smisla.

Ali smisao nije bio važan. Jedino važno bilo je da sam načinio novo otkriće. Nesvesno sam nabasao na veštinu reklamiranja i trgovačke dovitljivosti i otkrio sam trik velikih mogućnosti: doktrinu naučnog determinizma. Zemlja je bila moj prvi ogledni slučaj i baš zato ću je se uvek sećati.

Jedan visok, bradat starac sa prodornim očima došao mi je i naručio planetu. (Eto, tako je otpočela tvoja planeta, Karmodi.) Elem, brzo sam obavio posao, za šest dana, čini mi se, i pomislio sam da će se time i završiti. Bila je to još jedna od onih planeta po predračunu, i morao sam da tu i tamo odsečem nekoliko uglova. Ali da ste čuli vlasnika kako se žali, pomislili biste da sam mu ukrao oči iz glave.

"Zašto ima toliko tornada?" pitao je on.

"To je sastavni deo sistema atmosferske cirkulacije", odgovorio sam mu. U stvari, bio sam malčice brzoplet u to vreme; zaboravio sam da postavim ventil protiv preopterećenja vazdušne cirkulacije.

"Tri četvrtine planete je voda!" zakerao je on. "A ja sam jasno tražio da odnos kopno-voda bude četiri prema jedan!"

"Pa, nismo mogli tako da uradimo", rekao sam mu. Bio sam zagubio njegove smešne naloge; nikad ne vodim evidenciju o tim apsurdno malim jednoplanetnim projektima.

"A ono malo kopna što ste mi dali ispunili ste pustinjama i močvarama, džunglama i planinama."

"To je živopisno", ukazao sam mu.

"Baš me briga za živopisnost!" grmnuo je stari prikan. "Oh, u redu, jedan okean, desetak jezera, nekoliko reka, jedan ili dva planinska lanca, to bi bilo dobro. Ukrašava mesto, doprinosi da se žitelji lepo osećaju. Ali ovo što ste mi vi dali običan je bućkuriš!"

"Postoji razlog za to", rekao sam mu. Zapravo, mi nismo mogli posao da učinimo isplativim sem ako ne koristimo prepravljene planine,

mnoštvo reka i okeana za popunu praznina i nekoliko pustinja koje sam jeftino kupio od Ourija, preprodavca starih planeta. Ali nisam imao nameru da to njemu kažem.

"Razlog!" povikao je on. "Šta ću da kažem mome narodu? Smeštam čitavu jednu rasu na ovu planetu, a možda i dve ili tri. Oni će biti ljudska bića načinjena na moju sliku i priliku, a ljudska bića su, zna se, preterano izbirljiva, baš kao što sam i ja. Šta bi trebalo da im kažem?"

Pa, znao sam šta bi mogao da im kaže, ali nisam želeo da budem neučtiv i zato sam se pretvarao da o toj stvari razmišljam. I, što je čudno, zaista sam razmišljao. I tako sam izmislio trik koji će nadmašiti sve trikove.

"Samo im kažite jednostavnu naučnu istinu", odgovorio sam mu. "Kažite im da, naučno gledano, sve što jeste mora da bude."

"A?" promrmljao je on.

"To je determinizam", rekao sam, izmislivši tu reč u trenutku nadahnuća. "Sasvim je jednostavno, mada malčice ezoterično. Pre svega, forma služi funkciji; zbog toga je vaša planeta upravo onava kakva treba da bude samom činjenicom da uopšte postoji. Zatim, nauka je nepromenljiva; i zato, ako nešto nije nepromenljivo, ono i nije nauka. I, najzad, sve služi konačnim pravilima. Ne možete uvek da dokučite kakva su to pravila, ali možete da budete sigurni da ona postoje. I tako, logično je da niko ne treba da pita: zašto ovo umesto onoga? Umesto toga, svako treba da pita: kako to funkcioniše?"

E, pa, postavio mi je neka prilično tugaljiva pitanja, a bio je i u dobroj meri pometen taj stari prikan. Ali nije imao blagog pojma o inženjerstvu; njegovo područje bili su etika i moral, religija i slične avetinje. Zbog toga, dabome, naprosto nije bio kadar da iznese neke stvarne zamerke. Bio je jedan od onih tipova koji vole apstrakcije i počeo je da ponavlja: "Ono što jeste ono je što mora da bude. Hm, veoma zanimljiva formula i ne bez patine stoicizma. Uključiću neke od tih misli u propovedi koje ću držati mome narodu... Ali recite mi nešto: kako mogu da pomirim tu neodređenu neumitnost nauke sa slobodnom voljom koju planiram da dam mome narodu?"

Pa, starina me tu umalo nije dobio. Osmehnuo sam se i nakašljao da bih dao sebi vremena da razmislim, a onda sam rekao: "Odgovor je očigledan!" Što je uvek dobar odgovor u takvim prilikama.

"Možda jeste", rekao je on. "Ali ja ga ne vidim."

"Čujte", rekao sam, "ta slobodna volja koju ćete dati vašem narodu, zar nije i ona jedna vrsta neumitnosti?"

"Mogla bi se tako shvatiti. Ali razlika..."

"Sem toga", dodao sam žustro, "od kada su slobodna volja i neumitnost nespojive?"

"One neosporno izgledaju nespojive", primetio je on.

"To je samo zato što vi ne razumete nauku", rekao sam, izvodeći staru fintu pravo pred njegovim kukastim nosom. "Vidite, dragi moj gospodine, jedan od najosnovnijih zakona nauke glasi da slučaj igra određenu ulogu u svemu. Slučaj je, siguran sam da to znate, matematički ekvivalent slobodne volje."

"Ali to što govorite potpuno je protivurečno", rekao je on.

"Evo kako stvari stoje", počeo sam da mu objašnjavam.

"Protivurečnost je još jedno od temeljnih pravila svemira. Protivurečnost izaziva borbu, bez koje bi sve dospelo u stanje entropije. I zato, ne bismo mogli da imamo neku planetu ili neki svemir ako stvari ne bi postojale u jednom očigledno nepomirljivom stanju protivurčnosti."

"Očigledno?" upitao je on brzo.

"Jasno kao dan", rekao sam. "Protivurečnost koju zasad možemo da odredimo kao postojanje stvarno spregnutih suprotnosti nije poslednja reč na tu temu. Na primer, pretpostavimo neku pojedinačnu, izdvojenu težnju. Šta se dešava kad takvu težnju dogurate do krajnosti?"

"Pojma nemam", odgovorio je starina. "Nedostatak određenosti u ovakvoj raspravi..."

"Dešava se to", dodao sam, "da se težnja pretvara u svoju suprotnost."

"Stvarno?" upitao je on, prilično uzdrman. Ti religiozni tipovi pravi su bezveznjakovići kad pokušaju da se late nauke.

"Stvarno", uveravao sam ga. "Imam dokaze u mojoj laboratoriji, mada je demonstriranje pomalo zamorno."

"Ne, molim, verujem vam na reč", rekao je starina. "Na kraju krajeva, mi smo sklopili zavet."

Bila je to reč koju je on uvek koristio za ugovor. Značila je isto, ali je zvučala bolje.

"Spregnute suprotnosti", razmišljao je on. "Determinizam. Stvari postaju svoje suprotnosti. Sve je to veoma složeno, bojim se."

"A i estetično", rekao sam. "Ali ja još nisam završio preobražaj krajnosti."

"Budite ljubazni pa nastavite", podstakao me je on.

"Hvala. Sada, dakle, imamo entropiju, koja znači da stvari istrajavaju u svome kretanju, sem ukoliko postoji spoljni uticaj, ponekad čak i kad postoji spoljni uticaj, koliko je meni poznato. S druge strane, imamo entropiju koja gura neku stvar prema njenoj suprotnosti. Ako je neka stvar gurana prema svojoj suprotnosti, onda su sve stvari gurane prema svojim suprotnostima, zato što je nauka dosledna. Da li vam je sada jasno? Imamo sve te suprotnosti koje se preobražavaju kao lude i postaju svoje suprotnosti. Na jednom višem nivou organizacije imamo skupine suprotnosti koje prolaze kroz isti žrvanj. I sve više i više. Je li do sada dobro?"

"Pretpostavljam da jeste", rekao je on.

"Odlično. A sada se, prirodno, postavlja pitanje da li je to sve. Hoću da kažem, te suprotnosti, koje se izokreću od iznutra prema spolja, a zatim od spolja prema iznutra, da li je čitavo tumbanje time završeno? Najlepše u svemu jeste to što nije! Ne, gospodine, te suprotnosti koje se hitro premeću kao uvežbani delfini samo su jedan vid onoga što se stvarno dešava. Jer", i tu sam zastao i izgovorio veoma dubokim glasom, "jer postoji jedna mudrost koja proniče iza nesklada i meteža pojavnog sveta. Ta mudrost, gospodine, proniče kroz prividne kvalitete tih stvarnih stvari i sagledava iza njih dublje tvorevine svemira, koje su u jednom stanju sličnom velikom i veličanstvenom saglasju."

"Kako može neka stvar da bude i opsena i stvarnost?" upitao me je on, brz kao bič.

"Nije na meni da znam odgovor te vrste", odgovorio sam mu. "Ja sam samo jedan skroman naučni radnik i vidim ono što vidim i ponašam se u skladu sa tim. Ali možda postoji neki etički razlog iza toga?"

Starina je mozgao o tome neko vreme i lepo sam video da vodi gadnu borbu sa samim sobom. Naravno, mogao je da uoči neku logičku grešku brzo kao i bilo ko drugi, a moji razlozi bili su izrešetani njima. Ali kao svi intelektualci, bio je očaran protivurečnostima i

osećao je snažnu potrebu da ih uklopi u svoj sistem. A što se tiče tvrdnji koje sam izneo - e pa, zdrav razum mu je govorio da stvari ne mogu biti toliko zamršene, ali mu je njegov intelekt govorio da je moguće da stvari zaista izgledaju toliko složene, mada možda postoji neko zgodno, jednostavno, objedinjujuće načelo ispod svega toga. Ili, ako ne jedno objedinjujuće načelo, onda bar valjan, čvrst moral. I, najzad, ponovo sam ga držao čvrsto na udici naprosto zato što sam upotrebio reč etika. Jer, taj stari džentlmen bio je pravi demon za etiku, bio je nakljukan etikom; mogli biste da ga nazovete Gospodin Etika, a da ne pogrešite. I tako, sasvim slučajno, ja sam mu dao ideju da je čitav prokleti svemir jedan niz pridika i protivurečnosti, zakona i nejednakosti, koji svi zajedno dovode de neke vrste krajnje sjajnog i istančanog etičkog poretka.

"Ovde postoji jedna veća dubina nego što se meni činilo", rekao je on posle izvesnog vremena. "Imao sam nameru da moj narod poučim samo etici i da njihovu pažnju usmerim na pitanja koja se imperativno tiču morala, kao što su kako i zašto čovek treba da živi, umesto da se pita šta sačinjava živu materiju. Hteo sam da oni budu istraživači koji sagledavaju do dna dubine radosti, straha, pobožnosti, nade, očajanja, a ne naučnici koji proučavaju zvezde i kišne kapi i grade veličanstvene i nepraktične hipoteze na osnovu svojih nalaza. Bio sam svestan svemira, ali sam ga smatrao izlišnim. Sada ste me vi ispravili."

"Pa, čujte", rekao sam, "nisam imao nameru da vas dovedem u bilo kakvu nepriliku. Samo sam mislio da bi trebalo da vam ukažem na te stvari..."

Starac se osmehnuo. "Dovodeći me u nepriliku, vi ste me poštedeli jedne veće neprilike. Ja mogu da stvaram na moju sliku i priliku, ali ne želim da stvorim jedan svet naseljen minijaturnim verzijama sebe samog. Slobodna volja mi je važna. Moja stvorenja će je imati, na svoju slavu i tugu. Ona će prihvatiti tu blistavu nekorisnu igračku koju vi nazivate nauka i uzdići će je do nedeklarisanog božanstva. Fizičke protivurečnosti i solarne apstrakcije će ih očaravati; tragaće za dokučenjem tih stvari i zaboraviće da dokuče sopstveno srce. Vi ste me ubedili u to i ja sam vam zahvalan na upozorenju."

Da budem otvoren, baš tada me je učinio malčice nervoznim. Hoću da kažem, bio je niko i ništa, nije poznavao nikakve važne ličnosti, a

ipak je delovao dostojanstveno. Imao sam osećanje da bi on mogao da mi zada vraški mnogo nepritika i činilo mi se da bi to mogao da učini sa nekoliko reči, nekom rečenicom koja bi se kao otrovna strela zarila u moj um da više nikad ne bude uklonjena. A to me je pomalo uplašilo, istinu govoreći.

Pa, dragi moji, stari šaljivdžija mora da mi je pročitao misli. Jer, rekao je: "Ne plašite se. Prihvatam bez rezerve svet koji ste za mene izgradili; poslužiće vrlo dobro, baš takav kakav je. Što se tiče nedostataka i grešaka koje ste takođe ugradili u moj svet, prihvatam i njih, ne sasvim bez zahvalnosti, a i za njih ću vam platiti."

"Kako to?" upitao sam. "Kako da platite za greške?"

"Time što ću ih prihvatiti bez rasprave", odgovorio je on. "I time što ću vas sada napustiti i poći za mojim poslom i poslom moga naroda."

I stari gospodin je otišao, ne rekavši više ni reči.

E pa, ostao sam potom prilično zamišljen. Imao sam sve valjane argumente, ali starina je otišao zadržavši nekako za sebe pravo poslednje reči. Znao sam šta je time hteo da kaže: ispunio je svoj ugovor sa mnom i time se stvar okončala. Napustio me je bez ijedne reči za mene lično. Sa njegove tačke gledanja, to je bila neka vrsta kazne.

Ali to je samo način na koji je on video čitavu stvar. Od kakve bi mi koristi bila njegova reč? Želeo sam da je čujem, naravno - to je sasvim prirodno - i dosta sam dugo pokušavao da ga pronađem. Ali on nije pokazao volju da me vidi.

Uostalom, sve to, zapravo, i nije važno. Ostvario sam prilično lepu zaradu na tom svetu, a čak ako sam tu i tamo iskrivio ugovor, nisam ga prekršio. Tako vam je to u životu: obavezni ste prema samome sebi da ostvarite zaradu. Ne možete se suviše uzbuđivati zbog posledica.

Ali nastojao sam da izvučem pouku iz svega toga i hoću da me vi momci slušate pažljivo. Nauka je prepuna raznih pravila, zato što sam je ja izmislio da bude takva. Zašto sam je izmislio da bude takva? Zato što su pravila od velike pomoći domišljatom preduzetniku, baš kao što su i brojni zakoni od velike pomoći advokatima. Pravila, doktrine, aksiomi, zakoni i naučna načela tu su da vam pomognu, a ne da vas koče. Oni postoje da bi vas snabdeli

razlozima za ono što činite. Većina njih su tačni, više ili manje, i to je dobro.

Ali zapamtite zauvek - ta pravila postoje da bi vam pomogla da objasnite mušterijama ono što ste uradili pošto ste to uradili, a ne pre. Kada imate neki projekat, obavite ga tačno onako kako vam izgleda najpodesnije; zatim podesite činjenice prema ishodu, a ne obratno.

Zapamtite - ta pravila postoje kao stvarna prepreka protiv osoba koje postavljaju pitanja. Ali ona ne bi smela da budu prepreka za vas. Ako ste naučili nešto od mene, onda ste naučili da je naš posao neizbežno neobjašnjiv; mi ga naprosto obavljamo i ponekad on ispadne dobro, a ponekad ne.

Ali nikad ne pokušavajte da objasnite sebi zašto se neke stvari dešavaju i zašto se druge stvari ne dešavaju. Ne pitajte i ne zamišljajte da objašnjenje postoji. Da li me shvatate?"

Dvojica pomoćnika odlučno klimnuše glavama. Izgledali su prosvećeni, kao ljudi koji su pronašli jednu novu religiju. Karmodi bi se mogao opkladiti u sve na svetu da su ta dva ozbiljna mlada čoveka zapamtila svaku graditeljevu reč i da će sada pregnuti da te reči uzdignu do - pravila.

PITAJ TEK KAD PITAŠ

Odgovarač je bio načinjen da traje onoliko koliko je potrebno - što je bilo veoma dugo, sudeći po tome kako neke rase mere vreme, odnosno nimalo dugo, sudeći po merilima ostalih. Ali za samog Odgovarača to je bilo taman dovoljno.

Što se veličine tiče, Odgovarač je nekima izgledao velik, a drugima malen. Moglo bi se smatrati da je složen, mada su neki verovali da je, u stvari, veoma jednostavan.

Odgovarač je znao da je onakav kakav treba da bude. Iznad i iza svega drugog, on je bio Odgovarač. On je znao.

O rasi koja ga je stvorila - što manje rečeno, utoliko bolje. I oni su znali, ali nikada nisu kazali da li im je znanje prijalo.

Načinili su Odgovarača kao jednu uslugu manje prefinjenim rasama i otputovali na neki jedinstven način. Kuda su otputovali, to samo Odgovarač zna.

Zato što Odgovarač zna sve.

Na planeti, koja je kružila oko svog sunca, Odgovarač je sedeo. Trajanje se nastavljalo, dugo, ako se ceni po tome kako neki mere trajanje, kratko po merilima drugih. Ali za samog Odgovarača baš bilo je onakvo kakvo treba da bude.

Unutar njega nalazili su se odgovori. On je znao prirodu stvari, i zašto su stvari takve kakve su, i šta su one, i šta sve to znači.

Odgovarač je mogao da odgovori na sva pitanja, pod uslovom da ona budu propisna. A i želeo je da odgovara. Žudeo je za tim!

Kakav bi, inače, trebalo da bude jedan Odgovarač?

Šta bi, inače, mogao da radi jedan Odgovarač?

I tako je čekao da stvorenja dođu i pitaju.

"Kako se osećate, gospodine?" upita Moran, lebdeći blago prema starom čoveku.

"Bolje", reče Lingman, pokušavajući da se osmehne. Bestežinsko stanje bilo je silno olakšanje. Bez obzira na to što je Moran potrošio ogromnu količinu goriva, dospevši u svemir pod minimalnim ubrzanjem, Lingmanovom slabom srcu to se nije dopadalo. Ono se nadimalo i skupljalo, tuklo ljutito o oštri sanduk rebara, zastajalo i

ubrzavalo. Neko vreme se činilo da će prestati da radi, iz čistog hira. Ali bestežinsko stanje bilo je silno olakšanje i slabo srce opet je nastavljalo da radi.

Moran nije imao takve probleme. Njegovo snažno telo bilo je građeno za napore i stresove. Nije smeo da ih iskusi na ovom putovanju - ne, ukoliko je očekivao da stari Lingman poživi.

"Ja ću živeti", prostenja Lingman u odgovoru na neizgovoreno pitanje, "dovoljno dugo da saznam." Moran dodirnu komandne uređaje i brod skliznu u podsvemir kao jegulja u ulje.

"Saznaćemo", promrmlja Moran. Pomogao je starcu da se odveže. "Naći ćemo Odgovarača."

Lingman klimnu glavom svom mladom ortaku. Već godinama su sebe u to uveravali. Projekat je u početku bio isključivo Lingmanov. Onda mu se, kad je diplomirao na tehničkom fakultetu, pridružio Moran. Zajedno su krenuli tragom glasina, krstarili kroz Sunčev sistem. Tragom legendi o jednoj staroj humanoidnoj rasi koja je znala odgovor na sve i koja je načinila Odgovarača, a zatim otišla.

"Kad čovek samo pomisli na to", reče Moran. "Odgovor na sve!" Fizičar po struci, Moran je imao da postavi mnoga pitanja Odgovaraču. Vasiona u stalnom širenju; sila koja veže atomska jezgra; nove i supernove i hiljadu drugih stvari.

"Da", reče Lingman. S naporom se privukao do video-ekrana i bacio pogled na crnu preriju prividnog podsvemira. On je bio biolog i star čovek. Imao je dva pitanja.

Šta je život?

Šta je smrt?

Posle jednog naročito dugog razdoblja lova na purpur, Lek i njegovi prijatelji okupili su se da porazgovaraju. Purpur je uvek postajao tanji u blizini zvezdanih grozdova - zašto, to niko nije znao - pa je tako malčice razgovora bilo sasvim na svom mestu.

"Znaš", reče Lek, "mislim da ću uhvatiti tog Odgovarača." Lek je sada govorio jezikom Olgreta, jezikom neopozive odlučnosti.

"Zašto?" upita IIm na jeziku Hvesta, jeziku blagog zadirkivanja. "Zašto želiš da znaš stvari? Zar ti posao skupljanja purpura nije dovoljan?"

"Ne", reče Lek, i dalje govoreći jezikom neopozive odlučnosti. "Nije

dovoljan." Veliki posao Leka i njegove vrste bio je skupljanje purpura. Nalazili su purpur utkan u mnoge delove svemirskog tkiva, doduše u sićušnim količinama. Polako i strpljivo, zidali su ogromnu gomilu purpura. Čemu će služiti gomila, to niko nije znao.

"Pretpostavljam da ćeš ga pitati šta je purpur", reče IIm, odgurnuvši sa puta jednu zvezdu i opruživši se.

"Hoću", reče Lek. "Suviše smo dugo trajali u neznanju. Mi moramo da znamo pravu prirodu purpura i njegovo značenje u opštem poretku stvari. Moramo da znamo zašto on upravlja našim životima." Za ovaj govor Lek je prešao na Ilgret, jezik početnog znanja.

IIm i ostali nisu pokušavali da se upuste u raspravu, čak ni jezikom argumenata. Znali su da je znanje važno. Od prapočetka vremena, Lek, IIm i ostali skupljali su purpur. Sada je došlo vreme da se saznaju konačni odgovori o Vasioni - šta je purpur, i čemu služi gomila?

I, naravno, tu je bio Odgovarač da im kaže. Svi su čuli za Odgovarača, koga je izgradila rasa neslična njima, što je odavno otputovala.

"Hoćeš li ga pitati još nešto?" upita IIm Leka.

"Ne znam", reče Lek. "Možda ću ga pitati o zvezdama. Ništa drugo zaista nije ni važno." Otkako su Lek i njegova braća živeli, od prapočetka vremena, nikad nisu razmatrali pitanje smrti. A budući da ih je oduvek bio jednak broj, nikada nisu razmatrali ni pitanje života.

Ali purpur? I gomila?

"Ja idem!" viknu Lek, maternjim jezikom spremnosti-na-delanje.

"Srećno!" doviknuše mu njegova braća, žargonom Najvećeg prijateljstva.

Lek se udalji, skakući sa zvezde na zvezdu.

Sam na svojoj maloj planeti, Odgovarač je sedeo, čekajući da dođu Pitači. S vremena na vreme promrmljao bi odgovore samome sebi. To je bila njegova povlastica. On je znao.

Ali čekao je, i vreme nije bilo ni suviše dugo ni suviše kratko, da dođu bilo koja svemirska stvorenja i da pitaju.

Bilo ih je osamnaest, okupljenih na jednom mestu.

"Prizivam pravilo osamnaest", povika jedan. I pojaviše se drugi, koji

nikada ranije nisu bili, rođeni pravilom osamnaest.

"Moramo da idemo Odgovaraču", povika jedan. "Naši životi su upravljani pravilom osamnaest. Gde ima osamnaest, biće i devetnaest. Zašto je to tako?"

Niko nije umeo da odgovori.

"Gde sam ja?" upita novorođeni devetnaesti. Jedan ga odvede u stranu da mu da uputstva.

Tako ih je preostalo sedamnaest. Postojan broj.

"I moramo saznati", povika drugi, "zašto su sva mesta različita, mada ne postoje nikakve udaljenosti."

U tome je bio problem. Jedan je ovde. Onda je jedan tamo. Baš tako, nikakvog pokreta, nikakvog razloga. A ipak, i ne pokrećući se, jedan je na drugom mestu.

"Zvezde su hladne", povika jedan.

"Zašto?"

"Moramo da odemo do Odgovarača."

Jer oni su čuli legende, znali su priče. "Bila jednom jedna rasa, u mnogo čemu slična nama. Oni su znali - i rekli su to Odgovaraču. Zatim su otputovali tamo gde nema nikakvog mesta, ali ima mnogo razdaljine."

"Kako da stignemo tamo?" povika novorođeni devetnaesti, sada ispunjen Znanjem.

"Idemo." I osamnaest njih iščeznu. Jedan je ostao. Sumoran, on se zagleda u džinovsko prostranstvo jedne ledene zvezde, a zatim i sam iščeznu.

"One stare legende su istinite", reče Moran zadihano. "Eno je tamo." Stigli su iz podsvemira na mesto o kome su legende govorile, i pred njima je bila zvezda koja nije ličila ni na jednu drugu. Moran je za nju odmah izmislio klasifikaciju, ali to nije bilo važno. Nije postojala nijedna druga kao ona.

Okolo zvezde se obrtala jedna planeta, a ni ona nije ličila ni na koju drugu planetu. Moran je odmah izmislio razloge, ali oni nisu bili važni. Ova planeta bila je jedinstvena.

"Privežite se, gospodine", reče Moran. "Otpočeću spuštanje što blaže mogu."

Lek je stigao do Odgovarača, koračajući brzo sa zvezde na zvezdu. Podigao je Odgovarača, podržao ga u ruci i zagledao se u njega.

"Znači, ti si Odgovarač", reče on.

"Da", potvrdi Odgovarač.

"Onda mi kaži", reče Lek, smestivši se udobno u jednu provaliju između zvezda, "kaži mi šta sam ja."

"Jedna parcijalnost", uzvratu Odgovarač. "Jedna indikacija."

"De, de", promrmlja Lek, ranjenog ponosa. "Izmisli nešto pametnije od toga... Dakle, da nastavimo. Svrha moje vrste jeste da skuplja purpur i da od njega pravi gomilu. Možeš li mi kazati koji je pravi smisao toga?"

"Tvoje pitanje je bez značenja", reče Odgovarač. Znao je šta je, u stvari, purpur i čemu služi gomila. Ali objašnjenje je bilo skriveno u jednom većem objašnjenju. Bez toga, Lekovo pitanje bilo je neobjašnjivo i Lek je propustio da postavi pravo pitanje.

Lek je postavljao i druga pitanja, a Odgovarač nije bio kadar da na njih odgovori. Lek je gledao na stvari svojim specijalizovanim okom, izdvajajući jedan deo istine i odbijajući da vidi više. Kako da nekom slepom opišeš senzaciju zelenog?

Odgovarač nije pokušao. Od njega se to nije ni očekivalo.

Najzad, Lek prasnu u prezriv smeh. Jedan od njegovih malih zvezdanih kamičaka po kojima je koračao buknu jarkim sjajem uzdrman tim zvukom, a zatim polako izblede do svog uobičajenog intenziteta.

Lek se udalji, koračajući žurno sa zvezde na zvezdu.

Odgovarač je znao. Ali njemu je najpre trebalo da bude postavljeno pravo pitanje. Razmišljao je o tom ograničenju, zureći u zvezde koje nisu bile ni velike ni male, već upravo propisne veličine.

Prava pitanja. Rasa koja je načinila Odgovarača trebalo je da ima i to u vidu, razmišljao je Odgovarač. Trebalo je da mu ostave donekle odrešene ruke za taj semantički besmisao, da mu dozvole da ga pokuša razmrsiti.

Odgovarač se sporio sa sobom, mrmljajući odgovore samome sebi.

Osamnaest stvorenja došlo je Odgovaraču; nisu koračali, niti su leteli, nego su se jednostavno pojavili. Podrhtavajući na hladnom

blesku zvezda, zurili su u masivnost Odgovarača.

"Ako ne postoji razdaljina" reče jedan. "kako onda stvari mogu da budu na drugim mestima?"

Odgovarač je znao šta je to razdaljina i šta su to mesta. Ali nije mogao da odgovori na pitanje. Postojala je razdaljina, ali ne onako kako su je ta stvorenja videla. A postojala su i mesta, ali na drugačiji način od onoga koji su stvorenja očekivala.

"Prestilizujte pitanje", reče Odgovarač, pun nade.

"Zašto smo kratki ovde, a dugački tamo negde?" upita jedan. "Zašto smo debeli tamo negde, a tanki ovde? Zašto su zvezde hladne?"

Odgovarač je znao sve stvari. Znao je zašto su zvezde hladne, ali nije mogao to da objasni u terminima zvezda ili hladnoće.

"Zašto postoji pravilo osamnaest?" upita drugi. "Zašto, kada se sastanu osamnaest, još jedan bude proizveden?"

Ali, naravno, odgovor je bio deo drugog, većeg pitanja koje nije bilo postavljeno.

Još jedan je bio proizveden pravilom osamnaest i devetnaest stvorenja iščeznu.

Odgovarač je mrmljao prava pitanja samome sebi i odgovarao na njih.

"Uspeli smo", reče Moran. "Lepo, lepo." Potapšao je Lingmana po ramenu - sasvim blago, jer bi Lingman, inače, mogao da se raspadne.

Stari bilolog beše umoran. Lice mu je splasnulo, žućkasto, izbrazdano. Obris lobanje već se pomaljao kroz isturene žute zube, mali ravni nos, izbočene jagodice. Matrica je izbijala na videlo.

Zaštićeni šlemovima, koračali su malom stazom.

"Ne tako brzo", promrmlja Lingman.

"Dobro", reče Moran. Koračali su jedan pored drugog niz mračnu stazu planete koja se razlikovala od svih drugih planeta, vrteći se oko jednog sunca drugačijeg od svih ostalih sunaca.

"Ovuda gore", reče Moran. Legende su bile jasne. Jedna staza koja vodi do kamenih stepenica. Kamene stepenice do jednog dvorišta. A onda - Odgovarač.

Njima dvojici Odgovarač je izgledao kao neki beli ekran smešten u

zid. Za njihove oči, Odgovarač je bio veoma jednostavan.

Lingman sklopi svoje drhtave ruke. Bila je to kulminacija jednog životnog dela, finansiranja, argumentisanja, pabirčenja mrvica legende koja se završavala ovde, sada.

"Sećaš se", reče on Moranu. "Mi ćemo biti šokirani. Istina uopšte neće ličiti na ono što smo zamišljali."

"Spreman sam", reče Moran, ushićenog oka.

"Vrlo dobro. Dakle Odgovaraču", reče Lingman svojim slabašnim glasom, "šta je život?"

"Pitanje nema nikakvog smisla. Pod 'životom' Pitač podrazumeva jednu parcijalnu pojavu, neobjašnjivu, sem ako se ne objasni u terminima njegove celine."

"Od čega je život deo?" upita Lingman.

"To pitanje, u njegovom sadašnjem obliku, ne dopušta nikakav odgovor. Pitač još razmatra 'život' sa svog ličnog, ograničenog stanovišta."

"Onda nam na odgovori u svojim sopstvenim terminima", reče Moran.

"Odgovarač može samo da odgovara na pitanja", reče Odgovarač. Ponovo je razmišljao o žalosnim ograničenjima koja su mu nametnuli njegovi graditelji.

Ćutanje.

"Da li se Vasiona širi?" upita Moran poverljivim tonom.

"'Širenje' je termin neprimenljiv na situaciju. Vasiona, onako kako je Pitač shvata, jeste jedan prividni pojam."

"Možeš li nam reći bilo šta?" upita Moran.

"Ja mogu da odgovorim na svako propisno pitanje koje se tiče prirode stvari."

Dva čoveka se zgledaše.

"Mislim da znam šta on hoće da kaže", reče Lingman. "Naše osnovne pretpostavke su pogrešne. Sve do jedne."

"To ne može biti", reče Moran. "Fizika, biologija..."

"Delimične istine", reče Lingman, sa silnim umorom u glasu. "U svakom slučaju, do nečega smo došli. Saznali smo da su pogrešni naši zaključci koji se odnose na posmatrane pojave."

"A šta je sa pravilom najjednostavnije hipoteze?"

"To je samo teorija", reče Lingman.

"Ali život... on bi sigurno mogao da odgovori šta je život?"

"Razmotrimo to pitanje ovako", reče Lingman. "Pretpostavimo da si ga pitao: 'Zašto sam rođen u znaku Škorpiona u konjunktiji sa Saturnom?' Ja ti ne bih mogao odgovoriti na to pitanje u terminima Zodijaka, zato što Zodijak nema nikakve veze sa tim."

"Shvatam", reče Moran polako. "On ne može da odgovori u terminima naših pretpostavki."

"Izgleda da je baš to posredi. A ne može ni da izmeni naše pretpostavke. On je ograničen na ispravna pitanja, što podrazumeva, čini se, jedno znanje koje mi naprosto ne posedujemo."

"Ne možemo čak ni da mu postavimo ispravno pitanje?" upita Moran. "Ne verujem da je tako. Mi moramo da znamo neke osnovne istine." On se okrete Odgovaraču: "Šta je smrt?"

"Ne mogu da objasnim antropomorfizam."

"Šta, smrt antropomorfizam!" reče Moran, a Lingman mu se okrete brzo: "Sada se već primičemo nečemu!"

"Jesu li antropomorfizmi nestvarni?" obratio se Odgovaraču.

"Antropomorfizmi mogu da budu klasifikovani kao: A - lažne istine, ili B - delimične istine u terminima neke delimične situacije."

"Koja se postavka može primeniti ovde?"

"Obe."

To je bilo najbliže do čega su dospeli. Moran nije mogao ništa više da izvuče od Odgovarača. Časovima su se dva čoveka upinjala, ali istina im je izmicala sve dalje i dalje.

"To je da poludiš", reče Moran najzad. "Ovaj tip ima odgovor za čitavu Vasionu, a ne može da nam ga kaže sem ukoliko mu ne postavimo pravo pitanje. Ali otkud možemo da znamo pravo pitanje?"

Lingman sede na tlo, oslonivši se o kameni zid. Zatvorio je oči.

"Divljaci, eto šta smo mi", reče Moran, koračajući gore-dole ispred Odgovarača. "Zamislimo nekog Bušmana koji odlazi fizičaru i pita ga zašto ne može da odapne svoju strelu u Sunce. Naučnik može to da objasni samo svojim sopstvenim terminima. Šta bi se desilo?"

"Naučnik ne bi to čak ni pokušao", reče Lingman slabim glasom. "On bi znao pitačeva ograničenja."

"Baš lepo", reče Moran ljutito. "A kako da jednom Bušmaninu objasnite Zemljino okretanje? Ili, još bolje, kako da mu objasnite

relativnost, poštujući sve vreme naučnu strogost u vašem objašnjenju, razume se."

Lingman, zatvorenih očiju, nije odgovarao.

"Mi smo Bušmani. Ali provalija je ovde mnogo veća. Crv i supermen, možda. Crv želi da zna prirodu blata i zašto ga ima tako mnogo. Dakle, šta kažete?"

Lingman je i dalje ćutao.

"Hoćemo li da pođemo, gospodine?" upita Moran. Lingmanove oči ostale su sklopljene. Njegovi kandžasti prsti bili su zgrčeni, obrazi još više utonuli. Lobanja se jasno ocrtavala.

"Gospodine! Gospodine!"

A Odgovarač je znao da neće biti odgovora.

Sam na svojoj planeti, koja nije ni velika ni mala, već tačno prave veličine, Odgovarač čeka. On ne može da pomogne svetu koji mu dolazi, jer čak i Odgovarač ima svoja ograničenja.

On može da odgovori samo na propisna pitanja.

Vasiona? Život? Smrt? Purpur? Osamnaest?

Delimične istine, poluistine, mrvice velikog pitanja.

Ali Odgovarač, sam, mrmlja pitanja sebi, prava pitanja koja niko ne može da razume.

Kako bi, onda, oni mogli da razumeju prave odgovore?

Pitanja nikada neće biti postavljena, i Odgovarač se seća nečega što su njegovi graditelji znali i zaboravili.

Da bi se postavilo pravo pitanje, morate već da znate najveći deo odgovora.

Sadržaj

SAVRŠENA PLANETA

KONTROLNI PREGLED

IZGUBLJENA BUDUĆNOST

BESMRTNI VOJNIK

SEDMA ŽRTVA

NAJVEĆI SREĆKOVIĆ NA SVETU

DOBRO DOŠLI U STANDARDNI KOŠMAR

PET MINUTA PRERANO

HODOČAŠĆE NA ZEMLJU

SPECIJALISTA

PRIČA O STVARANJU ZEMLJE

PITAJ TEK KAD PITAŠ